4288

Wolfgang Kohlhaase

Revelion cu Balzac și alte povestiri

Scriitorul Wolfgang Kohlhaase (n. 1931) s-a impus în literatura Republicii Democrate Germane ca autor de piese radiofonice și scenarii de film. Prin povestirile reunite în volumul **Revelion cu Balzac,** autorul și-a cîștigat o binemeritată faimă de prozator, remarcîndu-se luciditatea și ironia cu care face incursiuni neobișnuite în trecut și în prezent, surprinzînd oamenii și situații vechi într-o lumină nouă.

GLOBUS

EDITURA UNIVERS

Lei 9

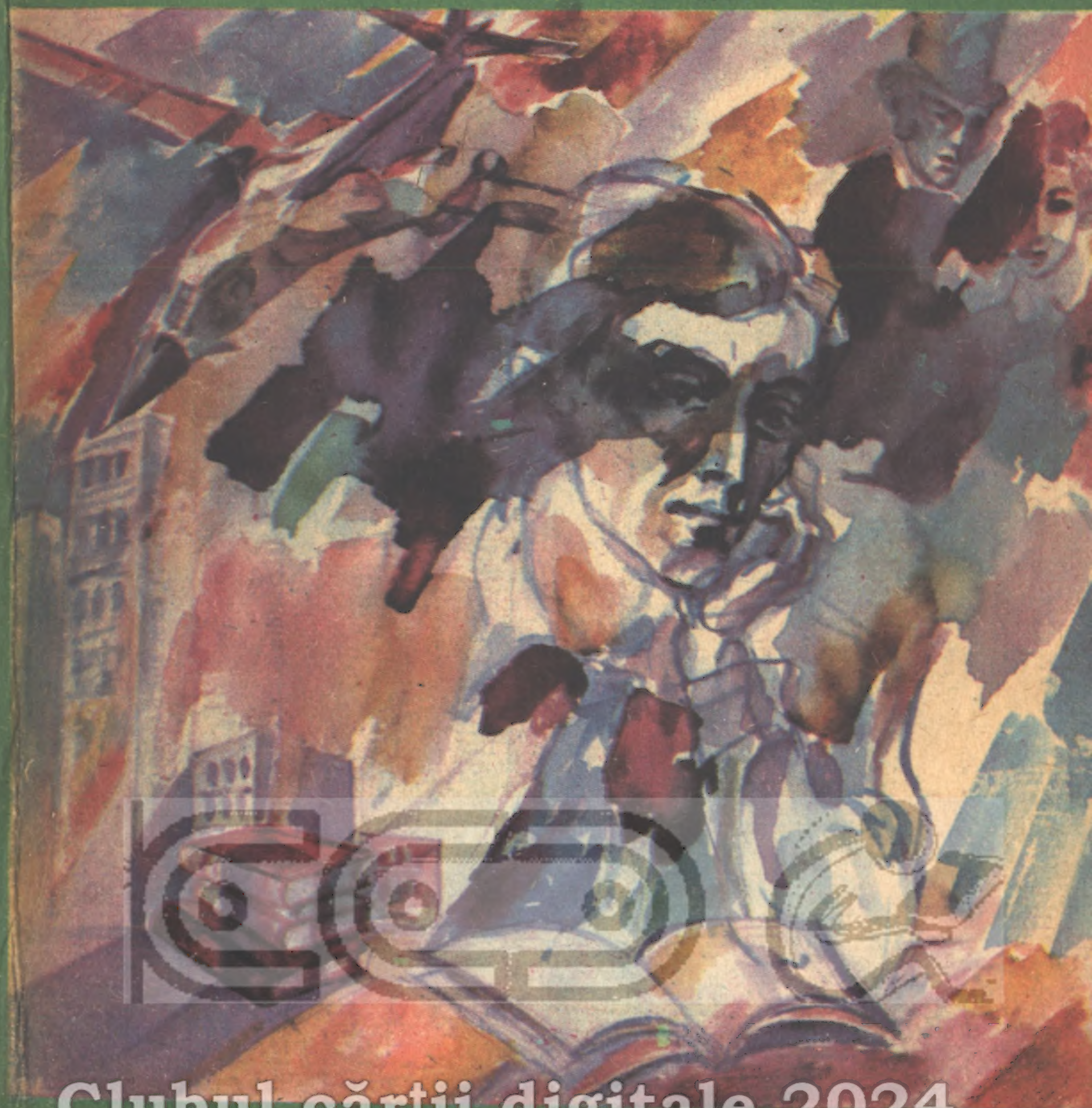

Wolfgang KOHLHAASE

Revelion cu Balzac și alte povestiri

Wolfgang KOHLHAASE

Revelion cu Balzac și alte povestiri

Colecția GLOBUS / Editura Univers

COPERTA COLECŢIEI DE ION STATE
Grafica : Nicolae Sârbu. Ilustraţia : Dumitru Verdeş

Wolfgang Kohlhaase
SILVESTER MIT BALZAC
UND ANDERE ERZÄHLUNGEN

GLOBUS

Wolfgang Kohlhaase

Revelion cu Balzac şi alte povestiri

În româneşte de
Mariana LĂZĂRESCU

EDITURA UNIVERS

Bucureşti
1986

INGE, APRILIE ȘI MAI

LA TREIZECI MARTIE am sărutat-o pe Inge Kaliska, și buzele ei aveau un gust ciudat, ca de sare. La capătul unei lupte grele am trîntit-o pe o cărare din parc, m-am suit peste ea, m-am aplecat deasupra ei, crezînd că va trebui s-o țin cu forța, dar ea nu s-a opus. Apoi ne-am sculat de jos, ea și-a scuturat nisipul de pe paltonul verde ca brotăcelul, hlizindu-se și aruncîndu-i o privire lui Gerdchen Pachähl, prietenului meu Gerdchen, care voise el s-o sărute înaintea mea. Am luat-o pe după umăr și am plecat, iar faptul că se lăsa oarecum trasă de mine, uitîndu-se înapoi și continuînd să se hlizească nu avea nici o importanță. În spatele nostru răcnea Uschi Nitzelbach, pentru că fusese pusă din nou pe bancă, cu capul în jos și picioarele în sus, lipite unul de altul. Cu glasul înecat de plîns țipa că nu vede nimic prin rochia care îi cădea peste ochi. Noi însă ne-am îndepărtat îmbrățișați, mergînd în pas inegal, cu șoldul meu drept lipit de șoldul ei stîng. Într-un tîrziu ne-am oprit, iar eu am tras-o înspre mine. Ea nu și-a ascuns privirea în care se stingea în-

cet un surîs ; ne simţeam străini şi totuşi apropiaţi. Cel de-al doilea sărut al nostru a fost suav, iar nasurile noastre nu s-au ciocnit, aşa cum mă temusem. În timpul celui de-al doilea sărut, care a durat neînchipuit de mult, Inge Kaliska şi-a deschis buzele, mai întîi puţin, apoi tot mai mult, limbile ni s-au atins, dinţii ni s-au lovit unii de alţii, iar eu mă gîndeam copleşit : Aşa se procedează deci ! Era altfel decît săruturile din filme, iar una din bănuielile mele s-a confirmat pe loc : Filmele nu-ţi prezintă viaţa aşa cum este în realitate, în nici un caz acele filme la care ai acces sub optsprezece ani !

Dar şi mai surprinzător a fost poate că nu eu, ci ea m-a apucat prima de mînă cînd am traversat strada Bismarck, pustie şi întunecată. Am mers aşa tot drumul pînă în cartierul de vile „Süßer Grund", tăceam pentru că degetele noastre vorbeau între ele. O singură dată ni le-am desprins, cînd am vrut să ocolim în piaţă un stîlp cu afişe — eu trăgeam spre stînga, ea spre dreapta. Ne-am oprit la gardul din scînduri al terenului de fotbal, fiindcă n-a vrut să mă lase s-o conduc pînă în faţa uşii. În palton avea înfiptă o insignă fosforescentă în formă de rîndunică, rochia ei se termina cu un guler alb pe lîngă gît ; deasupra frunţii purta o agrafă. Toate acestea mi se păreau foarte frumoase. Am întrebat-o :

— Vrei să fii prietena mea ? Ea a tăcut, iar eu m-am mirat, simţind cum îmi bătea inima cînd am continuat :

— Sau mai degrabă a lui Gerdchen ? Sau a lui Äffchen Lehmann ?

— Ascultă, ăla... a spus ea. Am vrut s-o sărut din nou, dar ea şi-a întors capul. Apoi mi-a spus :

— Principalul, cred, este să-ţi rămîi credincios.

— Evident, i-am spus eu mişcat, fără să ezit. Sigur că asta-i principalul.

De pe cealaltă parte a străzii nepavate o voce bărbătească a strigat-o pe Inge. Luna strălucea, iar gardul de scînduri arunca o umbră. Am stat fără să scoatem un cuvînt, pînă cînd vocea a mai răsunat o dată, apoi s-au auzit nişte paşi îndepărtîndu-se greoi cu un bocănit ciudat.

— Şi-a pierdut un picior, spuse Inge Kaliska. În Iugoslavia.

— Aha, am spus eu.

Asta a fost tot. Ne-am dat mîna de formă. Ea a plecat fără să mai privească înapoi. Eu am mai rămas o clipă pe loc, încercînd să-mi închipui cum intra în cameră. Îmi imaginam o odaie mică, deasupra mesei o lampă care răspîndea o lumină blîndă, mama cina împreună cu tatăl care-şi pierduse un picior, iar eu nu puteam decît să văd în ei nişte oameni prietenoşi.

Într-un tîrziu am luat-o la goană printre grădini. Într-una din vile, pe Aleea Karsteiner, la numărul patru, locuise un coleg de-al meu de şcoală, pe nume Buzahn. În timp ce alergam, îmi juca înaintea ochilor faţa lui pistru-

iată, cu un ochi verde și unul căprui. Zău că avea ochii de culori diferite și era singurul ceacîr pe care îl văzusem vreodată. Avea și o carte despre jiu-jitsu, și cînd voia să răsucească cuiva brațul pe după spate, nimeni nu i se putea împotrivi. Într-o noapte de august, în toiul războiului, căzuseră patru bombe în zona noastră, în linie destul de dreaptă, iar ultima căzuse exact în tranșeea din cartierul „Süßer Grund", tranșee pentru care îl invidiasem pe Buzahn dintotdeauna, deoarece avea un aspect mai milităresc decît banalul nostru adăpost antiaerian. Tocmai fusesem în vizită la mătușa mea Johanna în Pomerania, și cînd m-am întors, Buzahn nu mai era, zăcea împreună cu alți nouă oameni în cimitir, iar pe tăblița de lemn erau înscrise și numele mamei și al surorii sale. Zăcea acolo, iar noi l-am dat uitării. Mi se părea că a trecut o veșnicie de cînd nu mai existau nici el, nici ochii lui stranii.

Acum nici măcar copiii de șase ani nu mai adunau schije de bombe. Nu ne mai jucam de-a soldații, ci de-a gramofonul. Că lumea era cu susul în jos nu mai era o noutate. Dar că noi o puneam pe Uschi Nitzelbach să stea cu capul în jos era un eveniment cu o semnificație nouă, decisivă. În ceea ce mă privea însă, trecusem deja prin asta. Știam acum că pe Inge Kaliska, ale cărei buze aveau un gust ciudat, ca de sare, o iubeam într-un fel mult mai profund și probabil pentru totdeauna. Mai simțeam încă gustul buzelor ei în timp ce

alergam spre casă, prin vuietul strident al prealarmei, ba chiar și atunci cînd printre sunetele ascuțite de alarmă generală coboram în pivnița noastră, urmărit de privirile pline de reproș ale mamei.

Înainte intram acolo de îndată ce se lăsa seara. Acum, abia cînd cădeau bombele luminoase, strălucitoare, încet și fără zgomot, ca de pe un șirag alb de fum ce se destramă. Veneam din părculețul din spatele caselor, unde se afla o groapă cu nisip pentru joacă, un dreptunghi de iarbă, cîțiva plopi și niște boschete. Sau veneam de la cinematograful „Central" care mirosea a ceară de parchet. De șase ori am văzut filmul în care un maior prusac, ieșit din grațiile regelui său, făcea ravagii printre austrieci fără să-i fie teamă de moarte, dar de fiecare dată cînd croații și pandurii cu bărbi negre urmau să fie împrăștiați — ceea ce ar fi însemnat ca regele să-și dea seama ce fel de om se ascundea în persoana maiorului — de fiecare dată cînd se ajungea la acea secvență, în cabina de proiecție cădea cu zgomot o clapă de fier, ecranul se întuneca, sunetul se sfîrșea într-un huruit, un oftat de dezamăgire străbătea sala pe jumătate goală, scaunele de lemn rabatabile se trînteau unul după altul, iar de afară se auzea cînd mai tare, cînd mai încet corul sirenelor.

Mai tîrziu, după ce acestea scoteau un urlet prelung, uniform și undeva se vedeau noi flăcări de incendii, oamenii care se respectau ieșeau din nou în parc, ca și prietenul meu

Gerdchen, atunci cînd mama sa lucra în schimbul de noapte la fabrica de gudron. La fel și Uschi Nitzelbach, dacă era adevărat ce se spunea. Apoi, în timp ce toți fumau țigarete, ba Äffchen Lehmann chiar țigări de foi, și în timp ce gramofonul aceluiași Lehmann cînta „Hallo, Mc. Brown, ce-ți face haremul ?“, ceea ce se întîmpla pe bănci și printre tufișuri — dacă era adevărat tot ce se spunea — punea în umbră reprezentațiile din serile anterioare care se bazau în principal pe statul în cap al lui Uschi Nitzelbach.

Din păcate eu lipseam de acolo. Blînda și buna mea mamă era de fier în această privință. Îmi înșira o mulțime de argumente care nu făceau decît să-mi dovedească lipsa ei de înțelegere și mă îndemnau să mă gîndesc și la ce mi-ar fi spus tatăl meu aflat departe.

Mă băgam în pat supărat și preferam să mă gîndesc la altceva. Uneori mă gîndeam la frumoasa mea mătușă Johanna, pe care în vacanță, într-o duminică dimineața, o văzusem goală la ea în bucătărie. Stătea acolo și bea apă din polonic. Își păstrase calmul, mă privise ciudat și spusese :

— Prostule, ce faci aici ? Iar eu m-am întors jenat cu spatele și am dispărut în camera mea. Mătușa mea era vînzătoare, căsătorită cu un subofițer din artileria călăreață, care în fotografia de la nuntă purta o sabie lungă. Nu mai primisem demult nici o veste de la ei, iar mama avea lacrimi în ochi cînd venea vorba despre ea, pentru că în Pomerania intraseră deja rușii.

Uneori mă gîndeam și la sora lui Heini Panzlau, care îmi făcuse multă vreme nopți albe și cred că nu numai mie. Cu atît mai mult cu cît Heini ne promisese că ea ne va arăta ceva ce majoritatea dintre noi, în primăvara aceea, chiar dacă n-o prea mărturiseam, ne-am fi dorit mai stăruitor decît să-l fi văzut pe *Führer*, de exemplu.

Bineînțeles că la început nu voiam să credem c-o va face cu adevărat, pentru că împlinise deja șaisprezece ani și nu avea de ce să piardă vremea cu noi. Dar Heini declarase cu generozitate :

— O s-o facă. Dacă-i spun eu, o face.

Timp de o săptămînă sau mai mult ne adunam în curtea lui Heini cînd se întuneca și așteptam.

— O face astăzi ? întrebam noi.

— Precis, astăzi o s-o facă.

— Du-te înăuntru și ad-o !

— Vine ea și nechemată.

— Du-te mai bine înăuntru.

El se întorcea spunînd :

— Încă mai mănîncă.

Așteptam în continuare.

— Da' ce-i cu ea ?

— Las' că vine ea.

— Mai du-te o dată înăuntru.

Și el iar se întorcea.

— Acum face baie.

— Și pe urmă o să vină ?

— Posibil, spunea Heini șovăind.

— Cum adică posibil ? Dar i-ai spus despre ce este vorba ?

— Te cred, striga Heini jignit, dar de la o zi la alta îi pierea piuitul, pînă cînd la urmă se dovedi că eșuase complet. Însă din fericire nu m-a preocupat prea mult povestea cu sora lui Panzlau. O sărutasem pe Inge Kaliska și totul se schimbase.

Închideam ochii în pat și mă vedeam alături de ea, hoinărind de-a lungul străzii Bismarck ; cine mă întîlnea, îmi arunca priviri pline de mirare și invidie. Îmi închipuiam cum ne așezam la cinema în ultimul rînd și cum atunci cînd se stingea lumina o cuprindeam pe Inge Kaliska pe după umăr. Tot potrivit imaginației mele, la ștrandul „Neptun“ ne întindeam pe o pătură și nu ne mai jucam de-a leapșa, ci stăteam tolăniți la soare ca și cei mari. Chiar și salata de cartofi făcută acasă și adusă în borcanul de marmeladă, pe care mama mea grijulie mi-o băga pe gît neînduplecată sub deviza „salata de cartofi nu se acrește“, devenea acceptabilă dacă în viitor aș fi gustat-o în compania lui Inge Kaliska. Astfel îmi planificasem eu cam pînă în iunie-iulie conviețuirea noastră și aproape că uitasem de Marea Germanie, a cărei soartă din aprilie curent era mai nefericită ca oricînd. Și cu cît creșteam mai mult în tot și în toate, cu atît mă distanțam pe nesimțite de destinul comun al germanilor, căruia mă dedicasem încă din copilărie, înarmat cu o cutie de pantofi plină

de soldăței de plumb, învăluit în legendele nibelungilor și în mirosul de clei „Uhu“, cu care îmi construiam avioane de hîrtie.

Pe nesimțite, spun, mă distanțam, pentru că nu știu dacă despărțirea mea a durat cît toată primăvara sau numai cît seara aceea umedă dinaintea nopții în care o sărutasem pe Inge Kaliska.

Nici nu știu dacă a fost o despărțire sau doar o nedumerire destul de mare, datorită căreia vorbele profesorului Sehl sunau în gol atunci cînd ne împărtășea impresiile sale din timpul primului război mondial, cînd luptase în Flandra. De două ori pe săptămînă stăteam cîte cinci elevi în clasă, rămășițe lamentabile ale școlii transferate în Boemia și ne copiam temele pentru acasă. În pofida superiorității noastre de cinci la număr și a aversiunii noastre, Sehl cucerea alături de Cezar Galia pe care o diviza în trei părți și asedia în același timp și gara londoneză „Victoria“, în care soseam cu trenul de Dover, pentru a ne interesa în limba țării respective de unele și de altele.

Lecții mult mai eficiente însă le desprindeai din ziarul local. Curajul impulsiv mai mult strică, ne spunea Sehl în introducere, și ceea ce ar fi util acum ar fi tocmai un eroism chibzuit. Fusese un bărbat rotunjor, acum însă slăbise și, îmbrăcat în pantalonii lui mult prea largi, vorbea despre spațiul nostru de apărare devenit mult prea îngust. Ținea ziarul sub nas și ne citea instrucțiunile de întrebuințare a aruncătorului de grenade antitanc. La lectura

ziarului el adăuga concluzii strategice personale. „Atenție ! Totdeauna în spatele baricadei ! Niciodată în fața baricadei ! Și cu ochii mereu pe dușman !“

Și în timp ce ne instruia, stomacul său duhnea de acru ce-i era de tot și toate, lovind nu numai în dușman.

Fortificația la care se referea în cazul de față, rezultată din șine de tren rupte, din scînduri și moloz, baricada strada din fața gării noastre locale, lăsînd numai la mijloc o trecere îngustă pentru vehicule. În curînd aveam să stau deseori acolo, dar nici în fața ei, nici în spatele ei și nici pentru a exersa regula de bază a doctorului Sehl în privința luptei pe baricade, ci pur și simplu pentru a o aștepta pe Inge Kaliska, care era practicantă la un optician în Neukölln.

Profesorul Sehl, care datorită respirației sale ar fi fost imbatabil în lupta corp la corp, în acel aprilie în care ne rătăcisem doar cinci la el în clasă, ne dădu — respectînd programa cu strictețe — să scriem o compunere cu titlul : „Ce tip de armă preferi ?“ Această temă era abordată în fiecare an de război. La început îi citasem artileria călăreață în amintirea soțului mătușii mele Johanna, apoi trecusem pentru cîtva timp la piloți, pînă cînd treptat aceștia dispăruseră de pe cer, cel puțin, cei germani. Acum mă feream să-i dezvălui lui Sehl simpatia mea îndreptată mai nou spre marină care devenise și ea suspectă, pentru că în nopțile senine se și auzeau dinspre Oder tu-

nurile. În schimb, numeam cu ipocrizie vînătorii de munte, dată fiind dragostea mea pentru catîri și florile-de-colț, iar dr. Sehl adăuga explicativ că de regulă vînătorii de munte sînt întrebuințați în munți, chiar dacă nu întotdeauna. Nu mă mira atît faptul că nu bănuia cît de puțin îmi păsa mie de vînătorii de munte, cît descoperirea că puteai să iei peste picior cele mai consacrate formule patriotice ce apăreau în compunerea mea. Poate că n-aș fi trecut cu atîta ușurință peste toate acestea, dacă n-aș fi sărutat-o pe Inge Kaliska la treizeci martie și dacă buzele ei n-ar fi avut un gust necunoscut și sărat.

A doua zi, Gerdchen Pachähl chiuli de la școala profesională. Ne întinsesem picioarele cît erau de lungi pe fotoliile de familie. Mama sa lucra într-un birou la fabrica de gudron. Mîncam din căni cu lingurița un sos făcut din făină, din apă și din zahărul pe care îl luam dintr-o pungă ascunsă în dulapul de haine.

— Ai pus mîna pe ea ? întrebă el.

— Te cred.

— Cum ?

— Ei, cum ! am spus eu nesigur.

— Așa cum se face ?

— Sigur că așa !

Mă privi nemulțumit, apoi făcurăm pe bărbații cu experiență și am vorbit despre torpile conduse de oameni pînă cînd a venit Äffchen Lehmann, care purta șevalieră și părul lins cu cărare la mijloc, și care în general era un

tip efeminat, cu urechile înspăimîntător de clăpăuge.

— Ia povestește, spuse el cu vocea lui răgușită și spartă.

— Ce să povestesc ?

— Tare mai e prost ăsta, spuse Äffchen Lehmann indignat.

— Am să vă povestesc odată.

— Cînd odată ?

— Cîndva, odată.

— Pentru că n-ai habar de nimic !

— Tu poate n-ai habar.

Äffchen Lehmann rîse înfumurat, scoțînd din buzunar o cutiuță strălucitoare de tablă, care cîntărea puțin și totuși mult, știam eu. În locul de unde putea fi procurată, în incinta gării, persista un iz pătrunzător de virilitate. Pe un perete faianțat se afla un automat cu o inscripție al cărei sens nu-mi era foarte clar. Un semicerc deasupra locului de introducere a monezii, butonul de pornire și locul de ieșire a cutiei atrăgeau atenția fiecărui bărbat să-și protejeze sănătatea. Äffchen Lehmann mi-a aruncat cutia peste masă, iar eu am prins-o.

— Mai am încă două, spuse.

M-a supărat că făcea pe grozavul.

— Facem pariu că n-are nevoie de așa ceva, îi spuse el lui Gerdchen Pachähl.

— O să vedeți voi, i-am răspuns eu.

La treizeci martie o sărutasem pe Inge Kaliska pentru prima oară, acum o sărutam mai des. După ce o luam de la gară, atunci cînd

nu ploua, ne duceam pe malul canalului, unde puteam sta neobservați în iarba umedă, mirosind a primăvară. De nouă ori am fost acolo, țin minte exact. Aveam un ritual. Ea se așeza și-și încolăcea brațele în jurul genunchilor strînși la piept, ținînd în același timp un ghiozdan cu curelele tăiate și cu mîner nou. Ținuta ei rezervată mă descuraja. Mă așezam lîngă ea și-mi încolăceam și eu brațele în același fel. Priveam pe deasupra canalului spre terenurile fabricii de plăci de azbociment. Bîiguiam ceva la-ntîmplare, la care ea îmi răspundea tot ceva la-ntîmplare, iar acest fel de a vorbi fără sens mi se părea neînchipuit de matur. Apoi mă lăsam pe spate, sprijinindu-mă în coate și sugerînd că am putea sta și întinși, că loc era destul. Inge Kaliska rămînea în aceeași poziție. Eu mișcam nerăbdător din picioare. Ea nu mă privea. Mă îndreptam și îi luam politicos ghiozdanul pe care ea mi-l ceda ușor, de fiecare dată cu o mirare nouă, după care își întorcea fața spre mine. Ochii ei erau veșnic scrutători. Pentru că nu puteam rezista privirii ei, îmi frecam fața de umărul ei. Nu îndrăzneam s-o sărut imediat pe gură și începeam destul de prudent cu gîtul. După cîtva timp se răsucea brusc spre mine, mă lua în brațe, apoi cădeam amîndoi pe spate, ne îmbrățișam fără să ne mai dezlipim buzele mult timp, pînă ni se tăia amîndurora răsuflarea, iar în buzunarul de la pantalon mă apăsa cutiuța lui Äffchen Lehmann. Mîna îmi aluneca pe spate și pe șolduri în jos, furișîndu-se în dosul tivului de la fustă

și pornind în sus pe dunga ciorapilor de mătase calzi ca și pielea ei, pînă cînd ea mă oprea speriată.

— Te iubesc, îi spuneam eu tremurînd tot. Cele două cuvinte neobișnuite țîșneau repede din mine, Inge Kaliska zîmbea cu ochii închiși, o mîngîiam pe părul prins în agrafă, ea se ridica zicîndu-mi :

— Gata, trebuie să plec. Ne sculam și ea spunea :

— Măi, ce murdară sînt !

Eu îi scuturam paltonul, îi luam ghiozdanul, ceața se lăsa peste canal, cerul de aprilie devenea opac înspre răsărit și roz înspre apus, iar noi o porneam încet, încet, pe mal în jos, prin poiană, peste șinele de tramvai, pînă la cartierul de vile.

A noua oară, în timp ce mai întîrziam puțin în apropierea casei lui Inge Kaliska, în spatele nostru veni șontîc-șontîc tatăl ei. El mă observă. Privirea mea era poate jenată, dar era binevoitoare. Ochii lui însă mă evitară cu indiferență. Trecu pe lîngă noi șchiopătînd, scîrțîind din piciorul de lemn, o pofti pe fiica sa să părăsească strada, pronunțînd cuvîntul „stradă" cu un ton vădit disprețuitor. Inge Kaliska îl urmă imediat. Din cauza dragostei ce i-o purtam, m-am întrebat curios dacă ceva din ținuta mea mă dezavantaja. Nu mă frapa nimic, pentru că semănam cap-tăiat cu alții de vîrsta mea. Cap — ăsta era cuvîntul — pentru că pletele mele, tunse cu multă reținere de Gerdchen Pachähl, îmi cădeau peste gulerul de celofibră, care se purta ridicat, în pas cu vremea. Nimeni nu mai avea încredere în frizeri, te tundeau de parcă pe Volga războiul ar fi fost încă în toi. Tu cereai pînă la reverul hainei, și cînd ieșeai la lumina zilei te vedeai tuns soldățește, cu pielea capului strălucind albicioasă între urechile stacojii de rușine. Părul îmi acoperea mult din spate, iar fața nu exprima nimic deosebit, cu toate că adesea exersam înaintea oglinzii mimici zeflemiste.

După acest incident Inge Kaliska fu obligată să meargă de la gară direct acasă. În spatele fabricii de plăci de azbociment, amurgul purpuriu nu mai inunda valea în a cărei iarbă ne culcasem de atîtea ori. O singură dată, într-o după-amiază de duminică, am mai trecut pe acolo, dar Inge Kaliska avea o fustă deosebită, din patru feluri de lînă și n-a vrut să se așeze. Tot ce se poate, mă gîndeam eu atunci, să nu fiu pe placul acestui tată cu un singur picior, să nu fiu genul pe care să și-l dorească drept companie a fiicei sale. Pe de altă parte, mi se părea destul de meschin să pîndească un anumit gen de companie pentru fiica sa în timpurile astea atît de nesigure. Treptat, i-am retras simpatia mea. Totuși aș fi dorit să aflu de la el cum am mai fi putut cîștiga războiul în ultimul moment. Inge Kaliska spunea că el știa precis cum. Dar pentru că era secret, nu ne comunica amănunte. Eu mă îndoiam, iar Inge Kaliska se supăra. Tatăl ei fusese plutonier-major. „Ei și ?" spuneam eu cu dispreț, dar nu-mi convenea, pentru că în felul acesta

îl discreditam pe soțul mătușii mele Johanna, pe bărbatul cu sabie din tabloul de nuntă, care nu fusese decît plutonier.

De fapt nu voiam decît s-o fac pe grozavul pentru că în fond mă temeam să n-o plictisesc pe Inge Kaliska. Stăteam la poarta dinspre grădina ei, care era ferecată, ea pe dinăuntru, eu pe dinafară. Ne jucam cu zăvorul trăgînd de el încolo-încoace, eu îl deschideam, ea îl închidea. Uneori nu scoteam timp de zece minute nici un cuvînt. Căutam cu înfrigurare un subiect mai original. Adevărul era, cred, că nu prea știam ce-ar putea interesa de fapt o fată. Și numai pentru că nu-mi dădea prin minte nimic altceva, mă îndoiam cu voce tare de arma secretă sau o tachinam pe Inge Kaliska cu faptul că nu avea voie să iasă afară din curte.

— Ce să fac afară ? spunea ea și-și lăsa în jos colțurile gurii. Să pierd vremea cu tine ? Sau cu Äffchen Lehmann ?

— Cum așa cu el ? întrebam eu bănuitor.

În spatele casei, mama ei trecu fără zgomot după treburi, iar eu am zărit doi bătrîni, pe bunicii ei. Pe tată nu-l vedeam, ceea ce îmi convenea. La ora asta asculta radioul și-și nota pe hartă liniile frontului. Eu însă îmi puneam buzele pe gura lui Inge Kaliska și pîndeam care din noi închidea primul ochii : Zău că ea era prima. Capul îl ținea drept, ca să nu se observe nimic din casă. Pînă la brîu ne despărțea gardul de scînduri verzi, de care ne țineam cu mîinile. La întoarcere făceam alergare de fond. Uneori urlau sirenele. Îmi închipuiam casa lui Inge Kaliska atinsă de bombe și arzînd, mă vedeam pe mine stingînd eroic flăcările și familia ei care îmi mulțumea, chiar și tatăl cu un singur picior. Dar casa nu luă foc atît de iute ca mine, așa că m-am mulțumit să-i dăruiesc lui Inge Kaliska o varză albă, pe care o furasem de la piață cu Bubi Trebes, ca o dovadă de curaj. Am așteptat-o la gară cu varza, iar ea o primit-o mirată. Cred că ai ei au înfulecat-o fără să mă pomenească măcar.

Se întîmpla ceva ciudat și neverosimil cînd mă gîndeam cît de mult o iubeam pe Inge Kaliska. Înainte de a adormi, cînd mă gîndeam la chipul ei sau la felul în care traversa strada, cu pași destul de mari, călcînd puțin în afară, simțeam un fior prin tot corpul și mă liniștean numai dacă dădeam din picioare. Nu înțelegeam cum alții se plimbau cu alte fete care arătau complet altfel. Și totuși se întîmpla ceva straniu : în unele zile uitam de Inge Kaliska. Nu că nu m-aș fi gîndit deloc la ea. O uitam complet. Dispărea din mintea mea și odată cu ea și orice interes pentru sexul ce-l reprezenta. Îmi răsărea soarele luminos al copilăriei. Jucam fotbal cu Bubi Trebes. În tranșeele în zig-zag ne băteam cu bulgări de pămînt. Am dat drumul de pe pod, pe pietrele de pe malul canalului, la două bombe incendiare neexplodate și cînd au început să fîsîie, scoțînd un fum verzui, am luat-o la fugă. Presupun că atunci, în după-amiezele de aprilie, cînd nu mă gîndeam la Inge Kaliska, zburam cu cel puțin un

an în urmă, ajungînd cam pe la doisprezece ani și jumătate, sau chiar mai puțin. Bubi Trebes era prietenul meu de zi, iar Gerdchen Pachähl, prietenul meu de seară.

Granița dintre zi și noapte trecea prin cîrciuma lui Prochnow care avea în loc de geamuri carton bătut în cuie. Era acolo un chelner belgian cu favoriți. Îl tutuiam și de dragul lui zăceam acolo în multe după-amieze, mîncînd o supă chioară de o marcă farfuria. Gerdchen Pachähl venea din Schöneweide de la lucru, cu servieta și lădița cu mîncare de la tatăl său. Auzise că în piața Moritz sosise grupul „Edelweiß". Această împrejurare, despre care nu mai aflarăm alte amănunte, avea un farmec nemaipomenit, la fel ca haremul lui Mc Brown despre care era vorba pe discul lui Äffchen Lehmann. Poate pentru că erau vești dintr-o lume fără război. În privința războiului nu puteam cădea niciodată de acord dacă arma minune avea să mai vină sau nu. Din discuțiile noastre referitoare la acest lucru lipsea însă pasiunea care îl mai domina încă pe stegarul Kruse care, cu un aer important, își plimba pistolul din teaca prinsă de centironul cu care era încins. Dar încrederea probabil îi lipsea și lui, pentru că atunci cînd Gerdchen Pachähl a strigat după el „Nea caisă" — tatăl său ținea în piață o tarabă de fructe — el nu s-a întors, în ciuda faptului că era înarmat.

Un biet detașament de asalt mărșăluia spre terenul de sport, îmbrăcat civil, cu centuri militare și cu trei aruncătoare de grenade antitanc portative pentru exerciții. Bubi Trebes plecă acasă cu mingea de fotbal sub braț. Gerdchen Pachähl se duse să asculte muzica de gramofon din parc, apoi la Uschi Nitzelbach, cea care era a tuturor. Am înghițit batjocura lui plină de invidie că mă despărțeam de el pentru o fată care stătea în spatele gardului. La ora aceea, în Anglia roiau avioanele de tip Mosquito, dar nu-mi era mintea la ele. Pe ziduri erau lipite afișe amenințătoare, figuri cu ochi oblici și șepci neobișnuite, iar în spatele lor ardea tot cerul. Mirosea a pămînt reavăn, a fum ce venea de departe, a muguri timpurii. Niciodată, de cînd mă știam, nu mai mirosise așa. În fiecare seară din această jumătate a lui aprilie mirosea la fel.

La prînz zburau uneori deasupra noastră avioane de bombardament cenușii-mate. Ne ascundeam, simțeam cum se zguduie pămîntul dinspre oraș și apoi ieșeam din nou la lumină. Cu acea curiozitate și obiectivitate cu care participi ca spectator la o întrecere sportivă urmăream avioanele de vînătoare mai iuți ca insectele. Se auziră undeva în apropiere armele automate, o aripă se prăbuși la pămînt, se deschiseră patru parașute. Ceva mai tîrziu Bubi Trebes și cu mine am alergat într-acolo să-l vedem pe pilotul mort, pe care îl aduceau cu o roabă. Un polițist trase pătura de pe el, îi percheziționă buzunarele de la piept și spuse că ar fi fost canadian. Lumea căsca gura în jur. M-am uitat lung la chipul străin, împăcat, de

parcă aș fi găsit pe el răspunsul la întrebarea pe care n-o cunoșteam prea bine.

Acesta fusese cel de-al doilea mort lîngă care stătusem atît de aproape încît aș fi putut să-l ating. Primul mort fusese fratele mai mic al lui Dieter Schünemann. Nu avusese nici o legătură cu războiul sau poate doar în măsura în care în ziua aceea, cînd se înecase, în piață se găsiseră pepeni verzi din Ucraina, fructe dulci ale expansiunii cu carnea roșie și zeama lipicioasă. Și pentru că atunci cînd îl descoperiseră acolo unde apa era mică și-l puseseră cu capul în jos, din el țîșnise zeama aceea de pepene. Cineva spuse : „Poate a mîncat prea mult pepene". Plîngeam și eu cînd vedeam cum plînge Dieter Schünemann cu fața ascunsă în nisip, pînă cînd instructorul de înot îl duse acasă.

Cel de-al treilea mort al meu zăcea lîngă șina de cale ferată. I-am dat tîrcoale în vîrful picioarelor. Zăcea culcat pe burtă, de umăr îi rămăsese atîrnată cureaua unei genți care nu mai exista, fața îi era nevătămată și prost bărbierită, iar ochii săi deschiși priveau gînditori la nisipul din jur.

Atunci am stat pentru ultima oară de vorbă cu Gerdchen Pachähl, numai că nu bănuiam încă. Sub castanii de pe strada noastră se opri o coloană SS, letoni și ofițeri bavarezi. Schimbau tăiței pe lemne de foc, erau oameni cu o înfățișare chinuită, de îndată ce-și beau supa încălzită, o porneau mai departe. Pe lîngă piață, în direcția orașului, treceau mașini, căruțe cu cai, oameni pe jos ; uniformele, pielea, privirile, toate erau cenușii pe un fond cenușiu. Peste scrîșnetul de roți, copite, motoare și voci se lăsa întruna un vuiet surd, nu foarte îndepărtat.

Gîfîind am rupt-o la fugă înspre cartierul de vile și am făcut ceva ce nu mai îndrăznisem niciodată : Am sunat. Nu s-a arătat nimeni. Am sunat din nou și a ieșit Inge Kaliska. Îmbrăcată în pantaloni de trening sub palton, cu un fular în jurul gîtului, ca pentru o excursie de iarnă, veni pe aleea pavată impecabil pînă aproape de tufa înmiresmată de forsiția ce înflorea lîngă gard.

— Ce vrei ? întrebă tulburată.

— Am vrut să mai trec o dată pe aici.

— N-ar fi trebuit să fii acasă ?

— Ba da.

I-am mîngîiat mîna care se sprijinea de gard, i-am mîngîiat-o în plină zi, nu-și făcu apariția nici un tată, iar eu am fost cuprins de o oarecare satisfacție : pentru linia frontului său nu mai avea nevoie decît doar de planul orașului.

— Dacă se întîmplă ceva, poți să vii la noi, am spus eu.

— Da.

— Știi unde ?

— Da.

— Ți-e frică ?

— Nu știu.

— Nici eu nu știu, i-am răspuns.

Ne-am atins fețele una de cealaltă și am luat-o din nou la goană, împușcături mai pu-

ternice și mai apropiate țîșneau spre cer, îl vedeam pe omul acela zăcînd lîngă șină și foarte puțină lume care se retrăgea pe lîngă pereți, pe străzile devenite dintr-o dată pustii. Acasă toți se ascunseseră în pivniță. Locul meu era pe o saltea între mama și mătușa Liesbeth, una dintre cele șase surori ale ei care venise la noi din Pomerania cu două valize și o pilotă. Paturile și lenjeria erau deja jos. Mi-am mai luat ghetele de fotbal, iar într-una din ele am pus cutiuța de la Äffchen Lehmann.

Cam pe atunci o pornise Gerdchen Pachähl la drum cu o armă capturată. Lăptarul Beyerling l-a văzut, a văzut și arma și a luat în primire de la Gerdchen un geamantan și salutări pe care mai tîrziu le-a transmis cui trebuia. Geamantanul urma să fie dus de Gerd în adăpostul antiaerian de la fabrica de gudron, unde mama lui își mai adusese încă două geamantane. Pe drum însă el întîlni un detașament de soldați care îl opriră. Lăptarul Beyerling declară mai tîrziu că aceștia nu l-ar fi forțat cu nimic să-i însoțească. Și, ar fi putut să-i strecoare pe lîngă acestea și altele mamei sale, doamnei Pachähl, nu numai ca ea să nu-l aștepte, fiindcă el pleacă.

Ce se întîmplase cu el ? Nu știu. Știu doar că în jumătatea aceasta de primăvară îl cunoscusem ca pe mine însumi, deși era cu un an mai mare și era ucenic la fabrica Osram. În parc adulmecam același aer de seară care avea gust de țigări și fete și de aventuri mai presus decît războiul. El mă tundea pe mine,

și eu pe el. Amîndoi îi mîncam mamei lui zahărul din dulap și vóiam să mergem împreună la marină. Văzîndu-l pe stegarul Kruse cu pistolul său, Gerdchen l-a strigat „Nea caisă“ pentru că nu mai eram atît de înnebuniți de ideea victoriei finale. Și în aceeași zi de treizeci martie voise și el s-o sărute pe Inge Kaliska. Nu știu ce pățise și de aceea nu știu de ce aș fi fost eu în stare dacă i-aș fi întîlnit pe tipii ăia care aveau o pușcă în plus.

Am stat două zile întins pe saltea. De sus cădeau ferestrele sparte în cameră și mirosea pînă în pivniță a cauciuc ars. Am alergat pe scări în sus să miros dacă în camere arde pe undeva mocnit. În apropiere și în depărtare se trăgea. Deodată se instaură liniștea, abia atunci mi s-a făcut frică de-a binelea. Prin fereastra de pe coridor am văzut un avion chiar deasupra acoperișului, mai verzui decît cele germane. Din casa noastră se înrolaseră doi bărbați în detașamentele de asalt. Primul care s-a întors a fost Klefalt de la etajul doi, care urma să fie repartizat la lucrările de irigație din sud, își rupsese însă o bretea de la pantalon, ceruse o învoire de zece minute pentru a-și lua alta, lăsase în gaj pușca și se ascunsese într-un porumbar gol din curtea noastră.

Cu totul altfel procedase Bohle de la etajul întîi, care slujea într-un tren special al pompierilor. Venise noaptea, nu pentru că ar fi dezertat de la datorie, ci doar pentru a scăpa puțin de datorie. De aceea se retrăsese cu nevastă-sa într-o pivniță învecinată, disprețuind

categoric exemplul lui Klefalt. Cu două grenade de mînă la brîu, cu o lopată pe spate, cu gamela într-o parte și carabina în față, pe piept, își luase rămas-bun, poate pentru totdeauna, în zorii zilei, cînd afară era o liniște suspectă. Dar după vreo zece minute se întorsese acasă fără glas și fără arme, speriat pînă în măduva oaselor pentru că se întîlnise în piață cu doi bărbați în uniforme necunoscute, atît de mirați la rîndul lor că gloanțele lor nu-l nimeriseră. Și, cu o boccea de haine civile în mînă, Bohle se furișase în porumbar lîngă Klefalt, care acum nu se mai temea așa de mult de ai lui, ci mai mult de ceilalți. Prin urmare veniseră.

Trecuse mai bine de o oră cînd am îndrăznit să scoatem capul pe ușă, în frunte doamna Klefalt, eu, mama și mătușa Liesbeth după aceea.

— Ai grijă de copil, strigă mătușa Liesbeth mamei. Prin ușa din față de la grădiniță ne-am uitat în lumina palidă a dimineții în lungul străzii noastre pustii, am văzut în piață că ceva se mișcă încontinuu de la stînga la dreapta și am auzit zgomot de lanțuri și huruitul unor motoare grele. Oamenii se mișcau prin fața mea unduind ca niște valuri, dar nu se distingea nimic precis. Pămîntul se zguduia. Dinspre oraș duduiau tunurile. Și concomitent, în pauza dintre cele două explozii, se auzea ciripitul păsărelelor. Într-un tîrziu veni cineva dinspre piață către noi, un bătrîn cu o cutie pe umăr și care striga gîfîind : „Există de toate..."

Așa a început ziua prafului de budincă sau mai știu eu ce : a laptelui praf și a prafului de ou, a ciocolății de menaj fără zahăr, a untului fără pîine, a mătăsii de parașută albverzuie în dungi, de care eu însă n-am avut parte. Strada Bismarck era ticsită de lume, pentru că dușmanul avea în afară de tancuri, tunuri, camioane, căruțe cu cai, o mulțime impresionantă de oameni cu diferite fizionomii care se perindau prin fața noastră și treceau mai departe ; coloane de marș, soliști și coruri, voci străine, urlete, decorații colorate și bizare, sticle care treceau de la o gură la alta. Ușile magazinelor se spărgeau sub imboldul lăcomiei și al descătușării și dacă ele nu cedau, lumea se cățăra cu capul înainte și dînd din picioare prin gemulețele vitrinelor astupate cu scînduri bătute în cuie, dărîmau rafturi, călcau în băltoace care miroseau a oțet, se luptau pentru cuțite de carne cu care să ciopîrțească prada și strîngeau la piept hălci de slănină în care și alții își înfipseseră ghearele. Eu am rămas cu mîna goală în mijlocul acestei devastări fructuoase, rezervele se epuizau sub ochii mei, era nouă și jumătate, era prea tîrziu. M-am întîlnit cu Bubi Trebes, ni se făcea rău la gîndul că nu ciupisem nimic. El își aduse aminte de o dugheană pe undeva departe, cînd am ajuns acolo, doi bărbați mai bătrîni făceau casa. Sub un teanc de cutii goale am găsit una plină cu o sută de pungi de praf de budincă. Și cu jumătate din ele am alergat

fericit acasă, gîndindu-mă abia după aceea că trebuia să trec pe la Inge Kaliska.

Mama și-a frecat mîinile cînd am luat-o din nou la sănătoasa, i-am spus că mă duc să mai iau praf de budincă. Străzile lăturalnice erau pline de hîrtii, de la cîteva geamuri atîrnau steaguri albe. Gardul de scînduri de la terenul de fotbal se dărîmase. Ușa dinspre grădina lui Inge Kaliska era deschisă. Forsiția înflorea ca și acum două zile. În jur nu era țipenie de om.

Pe drumul pavat cu lespezi, printre tufele de trandafiri, am ajuns în fața casei. Una din ferestre era închisă, cealaltă avea perdeaua trasă. În fața geamurilor era o bancă cu două ghivece de flori pline cu pămînt și o halbă de bere, goală.

Mă simțeam ca în fața unei fortărețe, din care, în ciuda situației radical schimbate, tatăl cel puternic și cu un singur picior putea oricînd să dea atacul. Totuși am pătruns pe lîngă zid pînă în spate, am iscodit prin fereastra bucătăriei ordonate și m-am oprit nehotărît în fața ușii de la intrare. Am auzit pași, chei răsucite în broască și în pragul ușii a apărut capul unei femei, care părea să fie bunica. M-a privit nedumerită, apoi și-a revenit și mi-a spus :

— Inge nu iese.

— Da, am spus dezamăgit, adăugînd : Poate puteți să-i spuneți că am trecut pe aici...

Deodată bunica fu împinsă la o parte și Inge Kaliska veni spre mine, spunîndu-mi simplu : Vino.

Am auzit glasul altei femei, al mamei : Inge, îți interzic..., dar fraza rămase neterminată, noi și dispăruserăm după colțul casei. Eram oarecum stînjenit, cînd încercam să mă țin după Inge Kaliska, dar eram mîndru foc că eu fusesem bărbatul care o scosese din casă așa, dintr-o lovitură. Din echipamentul ei de adăpost mai rămăsese doar cu pantalonul de trening și cu un pulover aspru, cenușiu, cu care arăta ca un băiețoi, excepție făcînd părul cu agrafa deasupra frunții. Eu vorbeam, ea tăcea. Mă lăudam cu praful de budincă. Îi povesteam despre omul mort de lîngă șină. Cînd am trecut însă pe acolo, nu mai era, în schimb se mai vedea o pată mai închisă în nisip. Avioane asurzitoare pluteau aproape de pămînt în direcția orașului. Cerul de deasupra lor era albastru intens.

Ne-am amestecat și noi în mulțimea de pe strada Bismarck. M-am înghesuit încă o dată într-o măcelărie și m-am năpustit asupra unui cîrnat pe care mi-l întindea un soldat ; era un cîrnat de ipsos pentru decorat vitrina. În sfîrșit, am traversat livada ca să vedem podul de peste canal, care fusese bombardat. N-am întîlnit nici un soldat, și la canal nu era picior de om. Podul, rupt într-o parte, zăcea în apă într-o rînă, dar noi nu ne-am mai dus pînă acolo. Cînd ne-am oprit ne aflam tocmai în fața adăpostului nostru și deîndată ne-am ghemuit

în el, eu m-am apropiat de ea, ea de mine, cu ochii închiși, fără să scoată un cuvînt. Apoi ne-am privit și n-a trebuit să rîd ca altădată și nici să mă prefac că mă uit într-altă parte, nu, nu m-am ascuns, și fața ei s-a contopit cu a mea. Am observat tresărirea din colțul gurii și m-am gîndit că sigur nu voi uita niciodată această clipă. Văzînd însă că nu se liniștește, am întrebat-o :

— Ce-i cu tine ?

— Să nu povestești nimănui, absolut nimănui, mă auzi ? spuse ea.

— Ce anume ? am întrebat-o eu.

Nu știu dacă era adevărat, dar în caz că da, atunci în casa lui Inge Kaliska, între bucătărie și spălătorie, exista o ușă și o grindă deasupra ușii, iar în grindă două cîrlige pentru un leagăn de copil. Dar în dimineața aceasta, de unul din cîrlige atîrna o funie, și în funie, capul lui Inge Kaliska. În urechi simțise un vîjîit, o străfulgerau orbitele, se cufundase într-o pată roșie din ce în ce mai închisă la culoare. Auzise o împușcătură care n-o mai impresiona, deși îi trecuse prin minte că aceasta ar fi putut să rupă ceva din corpul ei.

Cu un sfert de oră înainte dormea încă. Tatăl ei o trezise. Scîrțîind din piciorul său de lemn a urcat primul scara de la pivniță, sprijinindu-se greoi de balustradă ; ea îl urmase neștiind în ce scop. Pe coridor bunica îi ieșise înainte plîngînd și o sărutase sfioasă, bunicul era și el prezent. Mama era în cameră pe sofa într-un colț, rezemîndu-și capul de tapet. Lîngă servieta din piele ce stătea pe masă deschisă era un pistol. „Tu ești doar fiica noastră cea mare, nu-i așa ?“ spusese tatăl neobișnuit de blînd. Mama plîngea, spunînd că nu e în stare s-o facă. Tatăl începuse să urle. „Cu tine nu se poate înțelege omul“, striga el. Enervat, cu mîinile tremurînde, o împinsese pe Inge Kaliska în bucătărie și închisese ușa după ea. Zări în ușa cealaltă o băncuță joasă și deasupra ei frînghia cu laț care părea atît de subțire, încît ea se gîndi că n-o să țină. Și ca și cînd ar fi vrut să demonstreze aceasta, se suise pe scăunel și-și băgase capul în laț. Un moment rămăsese liniștită și se uitase pieziș pe geam la streașina din curte și la mușchiul dintre lespezi. Apoi auzise un zgomot din cameră, de parcă cineva ar fi mișcat masa. Acum se va trage, gîndise ea îngrozită și împinsese băncuța.

Nu se auzise nici o împușcătură, deși i se păruse după aceea că s-ar fi tras undeva. Își revenise și rămăsese în spălătorie întinsă pe podea. Bunica o trăsese de mîini în sus și o ajutase să se pună pe picioare. Funia dispăruse. În casă erau doi ruși. Acest lucru nu-l înțelesese la început : Cum adică ruși ?

Bunicul îi văzuse venind prin ferestruica de pe acoperiș, tocmai cînd întindeau mîna după zăvorul de la poarta dinspre grădină. Atunci smulsese din grindă cele două lațuri pregătite pentru el și pentru bunică, le aruncase într-un colț să nu se vadă și cu un strigăt de alarmă se năpustise pe scară în jos. Ginerele său luase pistolul de pe masă și-l aruncase în gura rece

a sobei, ca și cînd l-ar fi fript la degete. Mama fugise în spălătorie, dar bunicul ajunsese înaintea ei acolo și tăiase ștreangul cu care Inge Kaliska luase hotărîrea așa de copilărească să-și pună capăt zilelor și în care atîrna acum ca o moartă.

Rușii pătrunseseră pînă în mijlocul camerei. Întrebară : „Saldat ?“ Toți dădură din cap în semn că nu, tatăl se hotărî să-și arate piciorul de lemn, ei înțeleseră. Deschiseră cîteva uși de la dulap. Unul din ei se așeză pe un scaun și-i făcuse semn celuilalt, care se dusese cu mama în dormitor. Ea trebuise să se așeze pe pat, el se așezase alături la o oarecare distanță. O clipă o privise dintr-o parte, apoi își rezemase capul în palme. Într-un tîrziu ieșise din cameră tăcut. Apoi cei doi soldați părăsiseră casa și în urma lor rămăsese un miros străin.

Familia se așezase în jurul mesei goale. Mama adusese pîine din bucătărie. Inge Kaliska trebui să-i asigure că n-o durea nimic. Tatăl spusese că încă mai putea fi făcut acel lucru, dar nimeni nu-i răspunsese. Apariția mea nu putea fi decît pe placul lui Inge Kaliska.

Avea o dungă pe gît, o urmă roșie ca o cicatrice fină, peste care mi-am trecut degetele. Nu știam ce să spun, în afara faptului că, după mine, fusese o neghiobie din partea tatălui ei, iar ea spuse deodată :

— Termină, mă gîdili.

Soarele ne încălzea. Am ridicat capul, tot singuri eram. Stăteam unul lîngă celălalt și

mîna mea care de obicei se plimba în voie peste locurile interzise, dar familiare, din cauza pantalonilor de trening se deplasa acum altfel, așteptîndu-se să fie oprită și rechemată. Nimeni însă nu mi-o oprea, nimic n-o reținea. Mă trecu o spaimă din vîrful degetelor pînă în inimă. Am deschis ochii. Inge Kaliska mă privea nemișcată. Era douăzeci și patru aprilie, spre prînz, iar dimineața năvăliseră rușii.

Mi-am apăsat puternic buzele de buzele îngăduitoare ale lui Inge Kaliska, dar mai departe nu mai știam ce trebuie să fac. Mi-am adus aminte de cutiuța de tablă a lui Äffchen Lehmann, lucru care m-a făcut să amuțesc și spaima mută a durat pînă cînd, într-o fracțiune de secundă, i s-a adăugat o alta și mai mare. Ce-ar fi dacă cineva ne-ar surprinde acum, aruncînd o privire severă, disprețuitoare ? Și ai cui ochi ar fi aceștia ?

Îngrozit de prezența concretă, fizică a unor viziuni incerte de demult, am avut dintr-o dată o nouă viziune, a unei trupe de spioni, care se îndrepta hotărîtă spre noi. Nimic nu mi se părea acum mai logic decît o cercetare cu caracter militar a canalului. Cred că îmi apăreau destul de clar înaintea ochilor mei doi tipi blonzi și un mongol, străbătînd neîncrezători terenul, dînd peste Inge Kaliska și peste mine în poziția asta prostească în care ne aflam : Nimeni nu poate ști ce-ar fi crezut despre asemenea lucruri. Sfătuit de mama mea, purtam pantaloni scurți, pentru a părea un copilandru care nu e în stare să poarte o armă.

Oare acest aspect să fi fost destul de evident pentru militarii străini, dacă mă găseau cu spatele spre cer și lipit atît de intim de Inge Kaliska ?

M-am desprins de lîngă ea și m-am ridicat în picioare. Pajiștea se întindea sub soare la fel de liniștită și izolată de război. Privirea mea cuprinse un detașament de avioane, am simțit cum se zguduia pămîntul, împușcăturile depărtate oare nu se apropiau de noi ?

— Hai mai bine să plecăm de aici, am sugerat eu. Am scuturat-o pe Inge Kaliska pe spate, de data asta nu mi-a mai spus ca de obicei : „Măi, ce murdară sînt !“ Am traversat pajiștea și am văzut fumul de deasupra orașului înălțîndu-se pînă la cer, și am ieșit din nou în stradă, uimiți cît de multe mașini aveau și cît de mulți soldați. Apoi am pronunțat fraza care a stricat multe între noi, mai bine zis totul. Am spus cam așa : „Azi după-masă n-am timp.“ Era pur și simplu o comunicare și adevărată pe deasupra, pentru că voiam să merg cu Bubi Trebes la gara de mărfuri, unde era garat un tren de cereale. Nu știu de ce n-am adăugat imediat acest detaliu. Ar fi putut și ea să mă întrebe. Dar nu m-a întrebat nimic și nici n-a părut intrigată, dar după un răstimp spuse dintr-o dată : „La revedere“ și o luă din loc. Am rămas mirat și am întrebat-o alergînd pe lîngă ea :

— Ce este ? S-a întîmplat ceva ?

— Nimic, spuse ea.

— Trebuie să te duci acasă ?

— Nu trebuie absolut nimic, spuse ea.

Zău că n-am înțeles ce-o apucase. Mai tîrziu m-am gîndit că probabil tot timpul nu-i făcusem o impresie deosebită cu trăncăneala mea despre praful de budincă și temerile mele de pe malul canalului și cu incapacitatea mea de a face un comentariu inteligent pe marginea faptului că fusese la un pas de sinucidere. Fraza aceea nenorocită fusese picătura care umpluse paharul, ea lămurindu-se că în mine n-a găsit bărbatul de care avea nevoie. Așa cred că stăteau lucrurile și am învățat din asta următoarele : O frază nepotrivită poate provoca tot atît de mult rău ca și una potrivită dar spusă la momentul nepotrivit. Atunci însă, în acel douăzeci și patru aprilie, consideram stupidă purtarea ei, tocmai în acea zi, cînd intrau rușii. Mă guduram pe lîngă ea încercînd să reînnod discuția, explicîndu-i de zece ori că era vorba de Bubi Trebes și de un tren de cereale, amintindu-i totodată că pistolul tatălui ei trebuia îngropat. Am rămas în urmă supărat, lăsînd-o să plece, fără să mă uit după ea, dar această rămînere în urmă avea și un alt sens, pe care l-am mai amintit : Realizam din nou că Inge Kaliska putea uneori să-mi fie destul de indiferentă. Dar dacă acum sesizam mai acut indiferența aceasta se datora faptului că viața care se schimba nebunește se reflecta puternic în mine cu toate senzațiile posibile, ba chiar mai mult, aș zice.

Spre exemplu, viața se servea printre altele și de două mîini, acoperite cu fire roșii de

păr. Mîinile acestea se agățară de marginea superioară a unui vagon de marfă, apucîndu-se zdravăn și așezîndu-l pe omul căruia îi aparțineau călare pe situație, cum s-ar spune. Amintirea chipului său îmi este neclară. Sub un chipiu se deslușea o figură luminoasă cu niște ochi care priveau lacom și care trecură peste noi și se ațintiră imediat asupra unei șipci, un rest de acoperiș dărîmat, de care mai atîrna încă o bucată de carton. Cuvîntul „camarad", pe care l-am pronunțat ca pe o parolă, s-a dovedit de proastă inspirație pentru a începe o discuție cu el. Personal am fost deposedat de o fîșie de piele de pe umăr, de gulerul de la cămașă și de un rucsac norvegian solid, în care boabele de grîu stăteau ca mărgelele de mazăre într-o farfurie, iar Bubi Trebes și-a sacrificat un pantof și un rucsac. Amîndoi am aterizat trosnind din încheieturi pe criblura de lîngă șină. Am luat-o la sănătoasa și nu ne gîndeam decît că vor trage dintr-o clipă într-alta. Dar nu s-a clintit nimic, iar noi ne-am tras sufletul la marginea terasamentului de cale ferată, gata-gata să izbucnim în plîns, fără nici o obiecție față de dușmanul groaznic de neomenos.

Pe strada noastră, sub castanii care dădeau muguri verzui, staționau tunuri. În curtea noastră se gătea, cartofii înotau în ulei. Bucătarul folosea drept ladă de provizii un dulap de mături, pe care noaptea dormea. Un sergent, pe nume Nikolai, se învîrtea pe o motocicletă în cerc pentru că nu știa cum să frîneze. Motocicleta căzu, el ateriză cu capul pe ciment și la scurt timp după aceea apăru cu un bandaj peste fața lui tînără, dar puternic ridată. Mătușa Liesbeth îi spuse mamei că ar fi auzit noaptea o femeie țipînd și adăugă liniștitor : Probabil însă că era pe altă stradă.

Pe strada noastră, vizavi, se mută comandamentul. Din el făceau parte și soldați cu brasarde roșii, care patrulau cîte trei pe străzi. Se certau cu alți soldați cu glas ridicat și cu mîna pe pistoalele-mitralieră. În parcul nostru se tăiau vaci. Răsunau împușcături, sîngele aburind, roșu-intens gîlgîia peste gazonul acum călcat în picioare, pe care altă dată, spre disperarea poliției, noi jucaserăm fotbal. Sub cazanele mari ardeau focuri. Soldații în chiloți de gimnastică mînuiau niște cuțite lungi și aruncau măruntaiele lîngă pieile jupuite și fără carne. Pe drum zăceau capete de vaci cu ochi mirați, acoperiți cu o ceață alburie. Zăceau cam pe locul unde o sărutasem pentru prima oară pe Inge Kaliska, la treizeci martie, dar acum, după patru săptămîni, uitasem acest lucru.

Am intrat prin toate ușile și m-am cățărat pe toate gardurile. Bubi Trebes era cu mine, la fel și Heini Ganschow și alții pe care nu-i cunoșteam. Halele fabricilor arătau de parcă tocmai atunci muncitorii ar fi plecat. Am apăsat pe niște butoane și un disc rotativ mare s-a pornit cu zgomot. La aeroport ne-am suit în bombardierele americane doborîte. Rezervoarele de benzină erau căptușite cu cauciuc, din

care ne tăiam tălpi pentru pantofi. Am adus acasă șase fețe de pernă din pînză de hîrtie, trei clești, o pilă și un ciocan, un sac cu cartofi, amestecat cu puf de perne, o ladă cu cartușe fumigene pe care le puteai arunca în aer cu ajutorul unui fitil și o uniformă de aviație, pe care am ascuns-o ca s-o vopsim mai tîrziu în albastru. Numai pe mătase de parașută în dungi albe și verzui n-am putut pune mîna. Am descoperit-o abia într-o seară călduță, cînd, la drept vorbind, era mult prea tîrziu.

Pompierul și polițistul Bohle își luară rămas-bun pentru a doua oară. În haine civile uzate, cu bocceaua și toiagul ca un pelerin porni la drum spre rudele îndepărtate. Klefalt, tovarășul lui trecător de luptă finală și de hulubărie, își luă lopata și se prezentă la gară la muncă. În piață urma să aibă loc o adunare la care trebuiau să se prezinte toți cei care trecuseră de paisprezece ani.

Afișele care ne chemau într-acolo începeau cu neobișnuitul cuvînt „cetățeni". Piața era plină, un murmur de descurajare plutea în aer, urma oare sfîrșitul necruțător ? Apoi se făcu liniște, pentru că din colțul pieții, unde se afla curățătoria chimică a lui Schrade, un ofițer își făcu loc prin mulțime. Ducea un scaun pe umăr, își croia drum cu mișcări dese din mîini, iar în urma lui venea un bărbat în civil pe care îl mai văzusem undeva. Se șușotea că ofițerul ar fi comandantul. În mijlocul pieței puse scaunul jos și se urcă pe el. Avea o mustață și o barbă de culoare închisă, care îi acopereau buza superioară și bărbia. Începu să vorbească ; vorbi timp de un sfert de oră ; vorbi rusește, nimeni nu-l înțelegea. Dar vocea sa se învolbura deasupra pieței și a capetelor, puternică precum vocea profetului ; domnea o liniște înspăimîntătoare dar și evlavioasă, și cine își înălța privirea îl vedea pe comandant că ridicase pumnul și că așa cu pumnul ne înfigea cuvîntarea în mințile noastre cum înfigi parul în pămînt, frază de frază, o dată pentru totdeauna. Apoi coborî. Din mijloc porniră niște aplauze timide, care scăzură repede spre marginea pieței, toți însă participau la ele.

— Păcat că nu se înțelege nimic, șopti mama mea.

— Dar pare a fi un om simpatic, spuse mătușa Liesbeth ceva mai tare.

Celălalt bărbat se desprinse din mulțime și deodată mi-am amintit de unde îl cunoșteam. Era groparul Sivanovici, care săpa gropile în cimitirul nostru. Iar eu îl cunoșteam, pentru că la începutul războiului în casa noastră locuise inginerul Hoffmann. Acesta, originar din Riga, inventase o pardoseală de azbest, de care nimeni nu avea nevoie ; era un tip coleric care își bătea soția, o baltică fără vlagă. În serile oarecum mai pașnice îi aduceam bere. Stătea pe bancă în curtea noastră și lîngă el stătea Sivanovici, cu fața palidă, cărnoasă, tăcînd și duhnind acru a alcool. De altfel, în jurul lui plutea un iz de aventură și nenoroc : se spunea că în vechea Rusie fusese un ofițer de vază. Mergea mereu cu pas lent, solemn, pîn-

tecele moale îi tremura sub costumul ponosit, iar peste gulerul deschis și mototolit al cămășii ținea capul foarte drept.

Deci Sivanovici nu dispăruse în marea înspumată a istoriei, după cum se putea vedea acum, ci dimpotrivă, un val îl ridicase sau poate numai un strop din el, și-l cocoțase în mijlocul poporului pe un scaun, de pe care proclama cu voce răgușită că el este noul primar. Aceasta a fost prima lui frază. Apoi își scoase pălăria soioasă, o flutură cu mișcări largi și își încheie alocuțiunea cu a doua frază, anume : „Toati buuni, prieteni dragi, toati buuuni..."

În după-amiaza aceea m-am gîndit deodată că tare aș avea chef să mă întîlnesc cu Inge Kaliska și că ar fi semnificativ dacă ne-ar reuni astfel evenimentele istorice. Dar în zadar scrutam mulțimea în timp ce se împrăștia, nu era nici ea, nici altcineva din familia ei.

— Nu arată a rus, spuse în drum spre casă mătușa Liesbeth, referindu-se la comandant.

— Dar nici ca un german, răspunse mama mea.

— Dar nici a rus, repetă mătușa mea.

Însă n-am avut parte prea mult de bărbatul cu barbă neagră în care mătușa Liesbeth își pusese dintr-o dată speranțele. Soldații cu brasarde roșii aduseră la comandament un băiat sălbatic, în haine de marinar, cu o cămașă vărgată și care adunase în el multă ură, dar și multă țuică, se pare. Cînd comandantul încercă să poarte o discuție edificatoare cu el,

acesta scoase din buzunarul de la pantalon o grenadă de mînă de forma unui ou, o potrivi, o așeză pe birou și ieși din cameră. Adjunctul comandantului, care stătea în spatele mesei, se băgă sub ea, dar comandantul, care stătea alături, nu mai putu decît să încerce să sară pe geam, protejîndu-și din fericire fața cu brațul. Mai tîrziu l-am văzut bandajat sumar, plecînd într-un *jeep*. Pe marinar l-am văzut legat cu cătușe suit într-un camion, iar pe mama traversînd strada în urma unui soldat, cu o găleată și o perie în mînă ca să șteargă sîngele și cerneala de pe jos. A doua zi, cred, s-a terminat războiul.

Mătasea de parașută cu dungi alb-verzui am văzut-o abia cînd se redeschise sala de dans a lui Habedank. Se însera, o lumină slabă pătrundea prin geamul deschis în fața căruia se înghesuiau copii mirați. Sala era plină de femei, și fiecare a treia, cred, purta o bluză din acea mătase. Pe scenă un bătrîn slăbănog cînta la pian, iar alt bătrîn cînta lîngă el la vioară. Deasupra lor atîrnau becuri colorate. Era cald, dar prin ferestre răzbătea și un alt fel de căldură, care mirosea nedefinit a praf, sudoare și parfum.

Pentru prima dată vedeam cum se dansează în public. Femeile se legănau din șolduri, dansînd între ele, unele zîmbeau de parcă își aduceau aminte de ceva. Printre dansatori zăream și cîțiva bărbați, un lungan cu ochelari și, spre marea mea uimire, și cîțiva tineri, nu cu mult mai în vîrstă decît mine, care conduceau gravi

și concentrați fete mai în vîrstă decît ei ; nu puteam să-mi imaginez decît că sînt rudele lor. Muzica plutea ușoară peste alunecarea uniformă a pașilor de dans. Prin ferestre se strecura o adiere plăcută, iar eu, vrăjit și parcă fără nici o voință, aș mai fi stat acolo mult și bine. Dar deodată, într-o fracțiune de secundă, pentru ca apoi să dispară din nou într-o întoarcere lentă, în timp ce eu realizam despre cine era vorba și totuși nu-mi venea să cred, am văzut-o pe Inge Kaliska. Tocmai spunea ceva. Rîdea. Privea cu mîndrie în jur. Și nu dansa cu o fată. Cel care o ținea strîns și o conducea și o răsucea, ea lăsîndu-se în voia lui, cel care o ținea mereu aproape, lucru ce ei îi făcea plăcere, era cineva pe care îl cunoșteam, dușmanul cel mai perfid și cel mai periculos din viața mea : Se numea Äffchen Lehmann.

Mai tîrziu mi-am spus că, dacă în acel moment, ea mi-ar fi văzut chipul, poate s-ar fi gîndit odată la tot ce-a fost. Dar probabil că ar fi trebuit să fie numai acel moment, înainte ca eu să mă retrag în umbră, ca și cum ar fi trebuit să-mi fie rușine că sînt observat. N-aveam nici o intenție anume. Știam doar că trebuia să intru în sala de dans a lui Habedank chiar în clipa aceea. Dar mai întîi trebuia să trec pe acasă să mă îmbrac cu pantaloni lungi. Am alergat atît de repede, încît simțeam cum îmi bate inima.

Voiam costumul meu cel bun cu care, în noiembrie '44, făcusem o fotografie pentru a o trimite tatălui meu de Crăciun. Altfel nu-l

purtam deloc. Acum, în timp ce Inge Kaliska dansa în brațele lui Lehmann, cîinele ăla cu urechi de maimuță, eu trebuia să mă rog cu sufletul la gură să mi se dea voie să-l îmbrac ca să mă uit și eu cum se dansează la Habedank.

— Ca să te uiți n-ai nevoie de costum, obiectă mama.

— Ba da, am spus eu disperat.

Și mătușa Liesbeth adăugă prompt :

— Ce copil e, nu găsești ?

Cu gesturi nerăbdătoare am răsturnat cutia cea veche de bomboane în care îmi păstram banii. M-am aplecat după ghetele de fotbal de sub pat. În gheata dreaptă era dosit un alt tezaur, dar urechile mi se înroșiră la gîndul că toți mă fixează din spate. Mama mă atenționă să nu întîrzii mai mult de nouă.

După ce am plătit o marcă și am primit un bilet de intrare numerotat cu creionul, după o bucată de timp, care mi se păru fără sfîrșit, am intrat în sala de dans a lui Habedank convins că aceasta se află în centrul destinului meu. În momentul acela nu se dansa, iar eu în costumul meu de zile mari am defilat prin fața unui șir de priviri curioase.

Masa la care stătea Inge Kaliska era în spate, în stînga, lîngă un stîlp. Imediat am observat : Nu mai purta agrafa în păr, gura îi era vopsită roșu-închis, și am simțit că din momentul acela o voi iubi pe vecie. Am încercat un sentiment chinuitor, pentru că, în clipa cînd m-a zărit, Inge a dat din cap ca unei vechi dar

îndepărtate cunoștințe. M-am apropiat de masă, în afară de Äffchen Lehmann mai erau acolo și sora mai mare a lui Heini Ganschow și doi băieți pe care nu-i cunoșteam.

— Trage-ți un scaun, spuse Äffchen Lehmann indiferent.

M-am îndreptat spre colțul sălii, înfuriat că executam tocmai ceea ce-mi dicta el. Cînd m-am întors, începuse din nou muzica, Inge Kaliska schimbă o privire plină de subînțeles cu Äffchen Lehmann care se ridică și făcu o plecăciune stupidă. Se ridică și ea, așteptînd ca el să-și petreacă brațul pe după umărul ei, iar eu am urmărit consternat și amărît cît de bine se potriveau la dans. Am rămas o clipă ca prostul la masă, apoi n-am mai suportat și m-am dus la bar unde stăteau o mulțime de femei ; mi-am cumpărat prima bere de patruzeci de pfenigi, avea un gust de-ți venea s-o verși. Dansul dură la nesfîrșit. Făceam eforturi să nu mă uit într-acolo și încercam să-mi distrag atenția, sorbind berea cu înghițituri mici și ascultînd textele pe care femeile le fredonau. Mai întîi cîntară „Sub felinarul roșu din Sankt Pauli", apoi „Mac roșu, de ce te-ai și ofilit ?" Și recunosc că muzica mi-a mers la inimă. În sfîrșit, se întoarseră cu toții la locurile lor, Äffchen Lehmann dispăru la bar, acum puteam cel puțin să vorbesc cu Inge Kaliska. Dar gîtlejul mi-era complet uscat, n-am scos decît o întrebare prostească :

— Acum ai voie să ieși seara ?

M-a privit cu trufie :

— Crezi că stau să mai întreb pe cineva ?

Văzîndu-l pe Äffchen Lehmann că se întoarce, am întrebat-o repede :

— Vrei să mergem în altă parte ?

— De ce ? mă întrebă ea mirată.

Äffchen Lehmann puse două beri pe masă, una pentru Inge Kaliska, ah, nici la asta nu mă gîndisem. Muzica a reînceput, în picioare, Inge Kaliska bău lacomă o înghițitură mare, iar pe pahar rămase o amprentă ovală a buzelor. Sora lui Heini Ganschow explică cu lux de amănunte că Äffchen Lehmann dansează realmente grozav, că a învățat de la sora lui, că și ea ar vrea să-l învețe la rîndul ei pe fratele ei Heini. Fir-ar să fie, eu n-aveam nici o soră și nici nu mă gîndisem pînă acum că pentru asta aș fi avut nevoie de vreuna.

Așa trecu seara. Mă cufundasem stînd pe scaunul meu într-o tăcere amară, în timp ce Inge Kaliska dansa și chicotea, indiferent de ce-i spunea cîinele acela. Noroc că la un moment dat au intrat doi ruși. Au tratat cu orchestra, apoi s-au lăsat pe vine și au dansat un cazacioc, aruncîndu-și în față picioarele. Asta mi-a plăcut pentru faptul că în timpul acela Inge Kaliska nu putea dansa. Sala aplaudă cu frenezie, violonistul se înclină onorat. La zece s-a terminat totul.

M-am ținut după Inge Kaliska și Äffchen Lehmann pe strada Bismarck în jos. Ea l-a luat de mînă, eu încercam să mă conving că gestul n-avea mare importanță, deși mă lămurea definitiv.

— Tu n-o iei pe acolo ? mă întrebă ea la piață.

— Mai vin cu voi o bucățică.

— De ce te ții scai de noi ?

— Doar e o stradă publică, am spus eu ferm, deși simțeam că totul este pierdut. Îmi făceam în gînd un calcul, cu cît putea să fie mai tare cîinele ăsta, fiind cu doi ani mai în vîrstă decît mine. Plănuiam în sinea mea să mă țin scai de ei pînă la ora douăsprezece, ora închiderii, dar în același timp mi-am adus aminte cu neliniște de cuvîntul mamei.

Acolo unde tramvaiul o ia spre vile, unde începe cartierul „Süßer Grund", pe acolo unde zăcuse mortul acela lîngă șină, Inge Kaliska se opri. Spuse :

— Nu vreau să mai vii cu noi.

Am răspuns plin de ură :

— Puțin îmi pasă ce vrei tu.

— Termină cu trăncăneala, băiete, spuse Äffchen Lehmann cu un ton ușor amenințător.

Poate ar fi fost bine dacă atunci, în clipa aceea, i-aș fi sărit de gît. Dar mi-a venit altă idee : Voiam s-o jignesc pe Inge Kaliska și în același timp aveam o ultimă speranță deșartă. Am băgat mîna în buzunar după cutiuța argintie de tablă.

— Dacă te referi la asta, să știi că am și eu.

— Ești un porc, spuse ea.

— Cum, am spus eu nenorocit, de ce ?

Au dispărut amîndoi în întuneric, în direcția terenului de fotbal, și doar un lucru am

mai văzut : Äffchen Lehmann și-a petrecut brațul după Inge Kaliska, iar ea s-a lipit de el pentru că asta și așteptase. M-am gîndit atunci că aș fi preferat să port doliu după ea, dacă s-ar fi sinucis cu adevărat.

În ziua următoare s-a făcut pentru prima dată, după atîta timp, prăjitură din făină de secară. Mătușa mea, care își ascunsese ceasul în cuptor de frica rușilor, și-a adus aminte de el abia cînd am scos prăjitura. Era duminică, se și făcuse iunie.

FATA DIN P.

DUPĂ-MASĂ RĂSUNARĂ bubuituri de tun din spatele pădurilor îndepărtate. Seara se făcu liniște. Noaptea se auziră paturi de puști lovind în uși, zăngănit de geamuri, plînsete de copii, străzile se umplură de țipete și strigăte de comandă. Se trase de două ori cu un pistol-mitralieră. Speranța, care toată ziua trăise sub cerul de primăvară timpurie, iar spre seară se cuibărise împreună cu oamenii sub acoperișuri, acum se stinse. Evreii orășelului P. îngenuncheară în piață cu capetele plecate și mîinile în sus. Spre revărsatul zorilor, după ce toți cei dibuiți se strînseseră la un loc, fură așezați în rînduri de cîte trei și mînați în grabă.

În ziua aceea, în care fuseseră izgoniți, Rejka împlinea șaisprezece ani. Mergea alături de tatăl ei, frizerul F., sperînd zadarnic să mai vadă o dată casa în care trăise atîta timp. Spera să afle că cineva închisese între timp ușa. Dintre toate imaginile acestei nopți, nici una n-o speriase atît ca aceea a ușii, rămasă deschisă în urma lor : Acolo nu mai locuia nimeni.

Ferestrele caselor erau întunecate și goale. Pe stradă nu se vedea țipenie de om. Numai o singură dată, pe la marginea orașului, Rejka observă în spatele unui geam chipul încremenit al unui bătrîn. I se păru că privirea lui exprima milă și simți că în ochii acestui bătrîn se păstra poate singurul semn pe care ea îl lăsa în urma ei.

Pînă la începerea războiului Rejka voise să ajungă studentă. Era o dorință nedefinită, împlinise abia paisprezece ani. Ce avea să studieze nu știa încă. Citea cu plăcere. Avea cîteva cărți în care își scrisese numele cu grijă copilărească. Într-o zi de iulie, după-amiaza, sosiră soldații în uniforme cenușii, în care fiecare îl recunoștea pe dușman, dar prea puțini își dădeau seama că de fapt odată cu ei, cu fețele lor arămii asudate și dinții albi, pe motocicletele care ridicau nori de praf în urma lor pe drumurile uscate și nepietruite, în oraș își făcuse apariția moartea.

La scurt timp după intrarea nemților se răspîndiră vești înfricoșătoare. Se zvonea despre cariere de piatră umplute cu carne de om, despre focuri de benzină în gropi deschise, despre păduri păzite cu asprime în care se trăgea fără încetare. Adulții vorbeau în șoaptă despre toate acestea, fără să-i mai trimită pe copii afară.

P. rămăsese neatins, nimeni nu știa de ce. Poate era prea izolat. Nu avea nici măcar o gară. Pe harta Ucrainei de sud-vest, orășelul era doar un punctuleț pe fond verde deschis

Nemţii trecură mai departe, în locul lor veniră românii. Soldaţii furau de stingeau, ofiţerii se plimbau ţanţoşi pe strada principală, dar de omorît nu omorau pe nimeni. Se murea totuşi mult mai uşor decît înainte, de supărare, sau de sărăcie, sau, ca mama lui Rejka, pur şi simplu din lipsa unui medicament. Oricum, în toiul marilor masacre mama reuşi să moară de o moarte bună, în pat, înconjurată de ai săi. Nu împlinise încă cincizeci de ani, dar era totuşi o favoare într-o asemenea lume.

Timpul se scurgea foarte încet. Zilele picurau ca nişte stropi într-o fîntînă care nu se umple niciodată. Frizerul F. fusese nevoit şi el, ca toţi evreii, să-şi închidă prăvălia. Cu geamantanaşul său negru în care îşi ascundea instrumentele, se furişa prin oraş, cîştigîndu-şi astfel existenţa. Cu spatele îndoit, veşnic amator de discuţii, tăia părul, rădea şi tundea bărbile şi dacă l-ar fi dat cineva de gol, urmările ar fi fost grave. În timp ce manevra foarfecele şi pieptenele, se apleca deasupra feţelor şi citea pe ele fie compasiune, fie indiferenţă, dar vedea şi figuri pînă mai ieri senine, acum roase de ura molipsitoare împotriva evreilor, ca de o lepră.

Rejka ieşea rar din casă. Nimeni nu observa că sub îmbrăcămintea ei ponosită se petreceau schimbări. Şoldurile i se împliniră, picioarele îi deveniră mai puternice, faţa-i prelungă căpătă un aer blajin. Noaptea stătea multă vreme trează, îl auzea pe tatăl ei tuşind şi oftînd în somn, îşi pironea ochii mari şi blînzi în

întunericul de deasupra ei. Timp de trei ani, alimentaţi zilnic de frică, îşi apără visele cu înverşunare. Tot mai citea din cărţile ei. Uneori izbucnea în hohote de rîs. Aştepta o lume mai bună.

Era la curent cu tot ce se întîmpla. Un singur lucru însă probabil nu-l ştia, anume că în această Germanie de neînţeles existau bărbaţi care în acest an '44, cînd pierduseră deja războiul lor, nu precupeţeau efortul conferinţelor şi al lungilor călătorii de serviciu ; bărbaţi care plănuiau curse cu trenul şi se aplecau deasupra hărţilor, împărţindu-le în pătrate regulate ca să nu fie omis nimeni şi nimic, nici un orăşel cu iniţiala P. şi nici o fată pe nume Rejka.

Cerul era albastru, drumul îngheţat. Gîfîind din greu evreii din P. se îndreptau spre o ţintă necunoscută, cel ce căuta privirea aproapelui său nu găsea în ea decît groază. Rejka rezistă la marş. Rezistă la tot ce se întîmplă în ziua aceea. După aproape o oră coloana fu oprită. Un ofiţer alerga spre coada coloanei, înjurînd. Puteai privi înapoi.

La douăzeci de paşi în urmă era fostul administrator al şcolii. Se bălăbănea lîngă pachetelul lui care îi căzuse din mînă şi nu mai putea sau nu mai voia să facă nici un pas. Degeaba ţipau la el, şi-l băteau, şi-l împingeau în nisip. Se sculă din nou, întoarse capul şi cu toată forţa care îi mai rămăsese, reuşi să nu se uite la mîna care ţinea pistolul îndreptat spre tîmpla sa. Ţipă şi căzu pe drum. Şi în

timp ce țipătul se stingea, o adiere blîndă care se iscase la acea oră din zi, aducea mirosul acru al prafului de pușcă.

Doar acestuia, fiind primul, îi fusese dat atît de mult timp ca să moară. Pentru ceilalți nu se mai făcea nici o haltă. Trei soldați mergeau în spatele coloanei, trăgînd în oricine se mișca prea încet. Rejka își susținu tatăl. Îl sprijini cît timp acesta mergea încă ușor, iar cînd începu să-și tragă picioarele și să i se taie respirația tot mai mult, îl propti, iar la sfîrșit aproape că îl tîrî, simțind cum o înăbușă o nemărginită teamă. Santinelele aveau fețele transpirate de agitație și țipau întruna. Frizerul F. n-a fost destul de tare pentru ziua aceea. Rejka, pe care la rîndul ei o propteau alții, își văzu tatăl rămînînd în urmă și dînd mereu din cap. Alergă mai departe ca un animal într-o turmă. Ore în șir nu se gîndi la nimic și nu simți nimic. Dar spre seară cînd din pămînt răbufni o umezeală rece, observă mirată că percepea mirosul de țărînă și că acesta îi aducea o ușurare.

Era tînără și putea îndura toate acestea. Însă nu putea să înțeleagă ce se întîmplase cu tatăl ei. Și-l închipuia zăcînd undeva pe drum, dar nu că era mort. Parcă-l vedea cum zace acolo, așteptînd-o.

Noaptea o santinelă intră în grajdul de cai în care fuseseră închiși cei deportați și o trase pe Rejka afară. O duse cîțiva metri de-a lungul grajdului, îi astupă gura și-și pipăi tocul pistolului. Apoi fără să scoată o vorbă o trînti

pe Rejka la pămînt. Ea nu țipă. Își înfipse degetele în țărînă și-și mușcă buzele, iar ochii ei îndreptați în sus zăreau un cer care se spărgea în bucăți. Cînd soldatul se ridică, ea rămase întinsă, fără un semn de viață. El o privi tulburat, apoi o lovi cu piciorul, îmboldind-o. Rejka se așeză mai întîi în genunchi, apoi se ridică buimacă. Nu putu să distingă figura soldatului, văzu doar că era tînăr. Se tîrî înapoi la locul ei din grajd și-și lipi fața de pietrele murdare de pe jos. Și într-un tîrziu începu să plîngă pe înfundate pentru că îl vedea din nou pe tatăl ei, zăcînd pe drum și pentru că știa că era mort și pentru că era în stare să îndure toate acestea.

Urma evreilor din P. se pierdu cu transporturile dirijate spre vest. Rejka nimeri într-un lagăr mic la granița română. Acolo nu cunoștea pe nimeni și nimeni n-o cunoștea. Se instală pe un sac de paie, de pe un prici, sub acoperișul unei barăci, în care locuiau două sute de femei, luîndu-și pătura de la înaintașa ei. Lucra într-o cărămidărie. Brațele și mîinile i se umplură de arsuri. Pielea căpătă culoarea roșie-ruginie a cărămizilor. O femeie pe nume Polja Dubs și o fată pe care o chema Nadja se îngrijiră de ea în primele zile. Avură grijă ca ea să primească strachina plină de supă, îi făcură rost de o pereche de saboți ca să nu umble în picioarele goale prin cioburile de cărămidă. O întrebară de starea războiului. Dar Rejka nu putu spune mai mult decît numele orășelului ei și că auzise chiar și bubuiturile

de tun. Prin ce mai trecuse încă, ţinu ascuns în ea. Şi nici n-o întrebă nimeni. Cel care voia să vorbească, o făcea de bună voie.

Lagărul era situat la poalele unui deal, pe care se înălţa un turn dărăpănat din spatele căruia răsărea soarele. Dimineaţa şi seara, adunîndu-se în faţa barăcilor, femeile priveau spre acel turn, el se ridica deasupra lor ca un paznic, mai înalt decît orice sîrmă ghimpată. Dar uneori, în lumina de amurg, îţi imaginai că de acolo, de sus, ai putea vedea sfîrşitul prizonieratului. Rejka descoperi într-o noapte, după multe semne pe care nu le înţelesese, că era gravidă. Se trezi din somn cu o durere şi-şi pipăi burta. Dintr-o dată ştiu că ceva trăia într-însa fără voia ei, fără asentimentul ei. Cu ochii deschişi stătu pînă la ziuă nemişcată printre cele ce dormeau.

Timp de o săptămînă încercă să-şi ascundă starea. Dar celelalte nu trecură cu vederea nici paloarea şi icnelile ei în faţa supei chioare, nici schimbarea pielii şi slăbiciunea care o cuprindea cînd stivuia cărămizile fierbinţi. Într-o seară Polja Dubs o întrebă severă :

— Ce-i cu tine, dar să spui adevărul.

Rejka fugi afară, Polja o urmă. Se aşezară pe pămînt, cu spatele sprijinit de peretele barăcii. Rejka îngăimă cîteva cuvinte, iar Polja înţelese.

— Asta nu-i deloc bine, zise ea. Da' mai rău e c-o să te ducă de aici dac-o să observe. Poate nu-ţi vine să crezi, dar ăsta nu e un lagăr prost. Aici ţi se dau cîteva şuturi în fund

şi nişte lături ca la porci şi mori poate de tuberculoză, dar nu gazată. Ridică din umeri şi arătă spre burta lui Rejka. — Dar cu asta...

Rejka spuse cu voce sugrumată :

— Dar nu-l vreau. Nu-l vreau, mă auzi ? În aceeaşi zi l-au împuşcat pe tata şi poate era tot ăla. Nu-l vreau.

— Ai şaisprezece ani ? întrebă Polja.

— Da, spuse Rejka.

În seara aceea sări din patul ei de scînduri de la al treilea nivel pe pardoseala de ciment. Trupul ei primi lovitura fără să se opună. O durere îi sfîşie adînc pîntecele. Femeile stăteau în jurul ei cu feţele grave, tăcute, fiecare cufundată în gîndurile ei. Fără să se uite la ele, Rejka se căţără din nou în pat şi sări încă o dată. Buzele îi erau subţiri şi albe. Sări de zece ori şi de fiecare dată se auzi un zgomot surd, o bătaie ca atunci cînd cade un sac cu grîu la pămînt. A unsprezecea oară, stînd ghemuită pe marginea patului, căzu pe spate şi se cuibări gemînd sub pătură.

Nadja o mîngîie.

În ziua următoare Rejka încercă să ridice targa cu cărămizi pe care o cărau de obicei patru femei. Fu nevoită să se întindă într-un colţ, aşa de tare o duru. O santinelă care o văzu de departe, aruncă cu o piatră după ea, fără s-o nimerească şi o ameninţă cu pumnul.

Seara sări din nou. Se rănise la picior şi de aceea sări cu saboţii care pocneau de parcă ar fi fost împuşcături. În cele din urmă rămase întinsă pe pămînt, încolăcită şi acoperindu-şi

fața. Nu putea scăpa de copilul care-și înfipsese ghearele în trupul ei neprihănit.

— Ar trebui lovită în pîntece, spuse încet una din femei.

Alta zise aspru :

— Dacă n-a scăpat de el la cărămizi, n-o să scape nici așa.

— Dumnezeu vrea ca el să se nască, spuse o bătrînă ceremonios.

Rejka se propti în brațele ei slabe, spunînd plină de ură :

— Dar eu nu-l vreau.

I se găsi o ocupație în bucătăria lagărului, dar ea nu se cruța nici cînd ar fi putut s-o facă. Căra îndîrjită găleți cu apă, ridica și cazanul greu. Dar cînd stătea pe scăunel, cu picioarele depărtate și curăța cartofii putreziți, simțea cum crește în greutate. Pentru o clipă uită de toate și ascultă curioasă cea de-a doua bătaie necontenită de inimă dintr-însa.

Vara fu secetoasă și dogoritoare. Iarba sărăcăcioasă din jurul lagărului se îngălbeni, dealul cu turnul său căpătă o culoare roșie-ruginie. Polițiștii români care supravegheau lagărul își făceau datoria în silă, dar motivul nu era căldura, ci mersul războiului. Într-o zi dispărură santinelele. Pentru a doua oară în anul acela Rejka auzi bubuitul îndepărtat al tunurilor. În timp ce toți se năpustiră afară, ea rămase în patul ei plîngînd.

Cîteva femei, printre care și Nadja, alergară prin pădure pînă aproape de șosea. Văzură armata germană retrăgîndu-se.

Chiar în după-masa aceea intră un *jeep* cu patru ostași din Armata Roșie pe poarta lagărului și frînă cu zgomot. Timp de un moment fu o liniște mormîntală, de parcă fiecare trebuia să închidă ochii și să-și umple plămînii cu aer. Apoi femeile alergară de pretutindeni din barăci înspre mașină și toată emoția lor se revărsă într-un strigăt îndelung și strident. Rejka alergă alături de ele cîțiva pași, apoi se opri, își simțea picioarele prea grele. Își lăsă brațele să atîrne, burta ieșindu-i mai mult înainte, în acel moment parcă și copilul se împingea în față.

În lagăr se amenajă un punct de aprovizionare. În fiecare zi vedeai figuri noi, se găsea vin, și salam, și supă, și ceai ba uneori și muzică și rapoarte și planuri, douăsprezece ore de neînțeles care se învîrteau ca un carusel. Se găsea chiar și dragoste. Și de Rejka se apropie un soldat. O privi îndelung, apoi spuse dînd din cap :

— Ce serioasă ești.

Rejka purta o haină largă de uniformă românească care îi ajungea pînă la genunchi și îi acoperea trupul în întregime. Soldatul o luă de mînă și sui cu ea dealul de dincolo de lagăr. Din cînd în cînd ea se oprea să-și tragă sufletul, el era răbdător. Îi povesti despre satul lui natal. Abia după ce o întrebă el, îi pomeni și ea numele orașului ei.

Era curioasă să vadă turnul pe care atîta timp nu-l zărise decît de departe. Pe dinăuntru era gol ca un horn, pereții aveau găuri, în col-

țuri printre pietrele sfărîmate erau excremente. Dar de acolo de sus te vrăjea priveliștea. Sub un cer de mătase care înspre apus avea o nuanță roșiatică se întindea pămîntul în unduiri blînde pînă la lanțul de piscuri golașe despre care Rejka știa că erau Carpații. Într-acolo, înspre munți se îndreptase războiul. Nici nu se mai auzea. Se așezară unul lîngă altul în iarba rară. Soldatul o cuprinse pe Rejka pe după umăr. O ținu așa cîteva clipe, apoi o culcă la pămînt. Îi ridică haina de uniformă, iar ea văzu aplecat deasupra ei chipul lui tînăr cu privirea rugătoare, în timp ce mîna lui îi atinse pîntecele tare și rotund. Sări speriat în sus. Ea rămase întinsă pe spate, uitîndu-se la soldat. Îl văzu neajutorat, dar dornic s-o ajute, stînd aplecat deasupra ei și simți o răceală paralizantă care i se strecura în corp de parcă ar fi continuat să zacă înfrigurată ca atunci, în acea noapte geroasă, pe o altă bucată de pămînt.

El o ajută să se ridice. Coborîră dealul, se făcu întuneric. Prin fața lagărului treceau șiruri lungi de camioane cu farurile camuflate. Soldatul trebui să plece. În zgomotul motoarelor îi întinse mîna la despărțire.

— Să te caut după ce-i lichidăm ? o întrebă el. Ea clătină din cap.

— Ai să fii în orașul tău ? o întrebă din nou.

Ea stătu pe gînduri, apoi dădu iar din cap că nu. El o privi nedumerit. Cu cizmele lui mult prea mari plecă în goană în urma războiului.

Străzile erau blocate de transporturile militare. Trenurile erau arhipline și circulau fără orar. În fiecare zi pornea cîte un grup de femei, aruncîndu-se în aventura călătoriei de întoarcere. Rejka făcea parte din cele care mai rămaseră, bolnave, nehotărîte sau cele care știau că nimeni pe lume nu le mai aștepta. Cînd Nadja plecă, îi dădu lui Rejka un bilet cu adresa ei.

— Vino acolo, dar deocamdată rămîi aici pînă scapi, îi spuse ea.

Oricine vedea că nu mai putea dura mult. Cine avea timp îi adresa fetei o vorbă prietenoasă. Fața i se alungise, ochii i se măriseră. În ciuda urîțeniei părea frumoasă.

Polja Dubs mai rămase acolo și stătu prin apropierea ei fără să facă însă prea multă vîlvă. O dată o întrebă :

— Ce gîndești acum despre acest lucru ?

— Nu gîndesc nimic, spuse Rejka închisă.

— Acum va trăi.

— Nu vreau să trăiască, spuse Rejka atît de rece, încît Polja se înspăimîntă.

— Ascultă Rejka, îi spuse ea, va fi copilul tău. Îl vei crește. Ce vină au cei nenăscuți ? Acum totul a trecut.

— Nu, spuse Rejka, n-a trecut.

Ca și în seara aceea, cînd Rejka începuse să-și tortureze pîntecele, se sprijineau și acum de peretele barăcii, iar în fața lor, în lumina blîndă de toamnă, se înălța dealul cu turnul a cărui vrajă se spulberase.

— Bucură-te măcar un pic, Rejka, bucură-te și tu un pic, spuse Polja încet după o pauză lungă. Nu-i vorbi despre ea. Anunțase doar că vrea să se înroleze în armată și aștepta răspunsul.

Cu o zi înainte ca Polja să plece, Rejka zăcea pe un pat în fosta cameră de pază, înfigîndu-și dinții într-un ștergar, pentru că nu voia să țipe. Încăperea era goală, la fereastră atîrna o pătură. Un soldat plecă cu un camion în orașul aflat la nouă kilometri depărtare și aduse un medic român. Era un bărbat scund, amabil, trecut de prima tinerețe, care își puse trusa de instrumente pe jos și se spălă mult timp pe mîini. Vîrfurile degetelor îi erau îngălbenite de tutun.

În pauzele dintre dureri, cînd stătea liniștită, el îi explică lui Rejka într-o germană stîlcită ce trebuia să facă pentru a ușura nașterea. Ea-l privi tăcută, fără a da vreun semn că-l înțelege. Timp de cîteva ore durerile reveneau ca valurile, din ce în ce mai mari, Fața scăldată în sudoare îi era complet albă. Cînd deschidea ochii, zărea un chip neclar deasupra-i și auzea voci ca un zgomot îndepărtat într-un întuneric sfîșiat de fulgere. Își mușcă buzele ca în noaptea aceea cînd zăcuse pe pămînt în preajma grajdului.

Cînd copilul sparse pielița care-l învelea, cînd pe cearșaf se revărsară sînge și apă, nu mai scoase nici un sunet, în schimb se întinse cu încheieturile țepene ca într-un spasm. Se

împotrivea. Medicul zbieră la ea, o pălmui ca să-și revină.

Rejka simți loviturile și nu se miră. Se potriveau cu tot ce i se întîmplase, se potriveau cu epuizarea totală care o cuprinse dintr-o dată și atunci o năpădi somnul.

Polja Dubs spălă copilul în apa caldă pe care toată ziua avusese grijă s-o pregătească pe soba de fier. Îl lovi ușor cu palma și auzi bucuroasă primul său scîncet. Era fetiță. O înveli într-un prosop mare, se apropie de pat, o strigă încet pe Rejka și cînd aceasta deschise ochii, îi cercetă curioasă expresia feței. Rejka aruncă ghemotocului din brațele lui Polja o privire lungă, fixă, părea că nu înțelege nimic. Apoi își roti capul într-o parte și ochii i se închiseră din nou. Polja Dubs așeză copilul într-o ladă pe care o aranjase în loc de leagăn și o trase la căpătîiul lui Rejka. Din ușă se mai uită cu tristețe înapoi. Eliberată de povara copilului, fata arăta la rîndul ei din nou ca un copil, slab și neputincios, avînd nevoie ea însăși de ajutor.

Medicul își luă onorariul sub braț, o pîine și o conservă de carne. Așteptă mașina, ridică arătătorul lui îngălbenit și vorbi împăciuitor despre puterea dragostei de mamă.

A doua zi Polja plecă. Din tot drumul care o aștepta nu știa decît de prima localitate unde trebuia să i se dea o uniformă. Luă cu sine numai un prosop, o bucată de săpun și biletul cu ordinul.

Copilul dormea în pătuțul din ladă cînd ea intră pentru ultima dată la Rejka. Polja se uită atentă la copil. Nu avusese copii. Scotoci prin memorie după tot ce auzise vreodată despre noi-născuți și-i povesti lui Rejka, apoi îi mai spuse și ce aflase de la medic.

— Am să vă vizitez după ce totul a trecut, zise ea. Deși o ascultase tot timpul, Rejka clătină puternic din cap.

— Nu pot să-l iau cu mine, înțelege-mă doar, nu pot să-l iau cu mine.

Polja o contrazise cît putu, dar nu mai aveau mult timp de discutat, trebuia să plece.

Soldatul care-l chemase pe medic o duse pînă în oraș.

— Nu s-ar găsi cineva care ar vrea să înfieze un copil așa mic ? îl întrebă Polja.

— În ziua de azi ? întrebă soldatul plin de îndoială.

Polja coborî în oraș. Căută administrația, dar pretutindeni domnea haosul. În cele din urmă bătu la toate ușile. După-masă dădu peste o familie de evrei care tocmai sosiseră acasă, bărbatul dintr-un lagăr de muncă, femeia dintr-o ascunzătoare în alt oraș. Stăteau ca doi străini în unica odaie a locuinței lor devastate. Cînd auziră povestea lui Rejka, femeia începu să plîngă. Își pierduse amîndoi copiii. Venirea Poljei la ei i se păru ca un semn. Bărbatul era muncitor feroviar. Tăcu mult timp, apoi spuse că vor chibzui dacă să ia copilul.

— Poate își mai schimbă sentimentele, spuse Polja. În cazul acesta i-l lăsați, dar dacă nu, luați-l, vă rog. Se poticni și se uită stingherită la fețele străine.

— Știu că vă cer mult, spuse ea adăugînd neajutorată : Este un copil sănătos.

Între timp lumina zilei se schimbă, se adunară nori, începu să plouă, Rejka întinsă pe patul ei din baracă auzea ropotul monoton. Timpul îi părea că se oprise în loc. Se simțea istovită, dar fără dureri și fără amintirea durerii. Copilul din lădița-pat nu se mișca, iar în Rejka nu se clintea nici un sentiment. De două-trei ori cineva băgă capul pe ușă. La prînz doi soldați aduseră o supă fierbinte și o sticlă cu lapte. Se uitară la nou-născutul care tot mai dormea și îi zîmbiră lui Rejka. Ea mîncă puțin.

La un moment dat, după cîteva ore, copilul începu să plîngă. Rejka se trezi dintr-o toropeală, se ridică, privi spre ladă pîndind vocea subțire și, deodată, cu o satisfacție subită, se simți ea cea mai tare. Însă orăcăitul nu mai contenea. Se aplecă deasupra pătuțului și studie cu ochi severi gurița care se mișca neajutorată pînă cînd se auziră pași. Înspăimîntată, ca și cînd ar fi fost surprinsă asupra unui fapt ireparabil, se dădu brusc înapoi. Adormi din nou și cînd într-un tîrziu se deșteptă, era noapte, iar ploaia încă mai bătea pe acoperiș și copilul nu se mai mișca. Pe urmă se însenină și aceiași soldați aduseră micul dejun și apoi prînzul, discutînd despre cîte ore de somn sînt necesare copiilor mici, o întrebară pe Rejka cîți ani avea, și ea le răspunse.

După-masă se ridică pe picioarele-i slăbite, se apropie de geam și privi norii grei care traversau alene cerul. Pămîntul era gol, vara trecuse. Încă puțin și voi pleca și eu, se gîndi ea. Nu știu încotro. Dar nu-i nimic. Voi merge și voi merge și nu voi privi niciodată înapoi. Înainte de a se întinde, se uită îndelung la copil, abia mai respira. Fața-i mititică era zbîrcită și îmbătrînită.

A treia zi veniră bărbatul și femeia cu care vorbise Polja. Făcuseră drumul pe jos și Rejka îi văzu pe geam apropiindu-se, niște oameni simpli, îmbrăcați în haine de culoare închisă, însoțiți de un soldat. Rejka își luă pătura peste umeri, iar cînd oamenii intrară o găsiră așa, pironită cu spatele de fereastră. Îi surprinse cît era de slabă. Soldatul fiind ultimul, închise ușa, bărbatul își scoase căciula, femeia spuse cu ezitare :

— A fost la noi o doamnă Dubs... Apoi privirea i se opri asupra lădiței de lîngă patul lui Rejka și se îndreptă într-acolo cu o expresie de duioșie. Văzu pielea galben-cenușie, foarte uscată a copilului și tresări. Îi atinse fața, și mîna simți răceala. Căută nedumerită spre Rejka și se aplecă din nou deasupra copilului, apoi strigă înspăimîntată :

— Ce-i cu el ? Păi e mort !

Rejka aprobă simplu :

— Da, e mort !

Pronunță aceste cuvinte, dar nu le înțelese decît pe jumătate. Așadar, dispăruse din nou, se gîndi ea. Apăruse și dispăruse, ea nici nu-l

atinsese. Abia atunci desluși întrebarea de pe fețele împietrite :

Strigă îngrozită :

— Ce vreți de la mine ? N-am făcut nimic, nu l-am atins. N-am făcut nimic. Și începu să plîngă în picioare, acoperindu-și fața cu mîna și cutremurîndu-se toată, lipsită de orice alinare.

Cînd femeia, bărbatul și soldatul se înapoiară la poarta lagărului, mijea un soare chinuit, pentru prima oară după atîtea zile.

— Războiul începe înainte de-a izbucni, spuse bărbatul. Și nu se sfîrșește nici în cea din urmă zi a sa.

Soldatul scuipă pe pămîntul de toamnă.

După cîteva zile Rejka se sui într-un tren arhiplin în care găseai tot ce era la ordinea zilei : dureri, rachiu, cîntece și speranțe ; pleca înapoi în țara în care mai toți din neamul ei pieriseră.

NĂSCOCIREA UNEI LIMBI

PRIN MEGAFON SE STRIGĂ zece numere, al zecelea este al lui. Straat nu simte nici teamă nici speranță. Iese din aliniere, trece clătinîndu-se printre rînduri pînă la capătul barăcii, cotește la dreapta și se apropie cu pași greoi de cel care l-a strigat și care stă pe un podium, cu un pupitru plin de hîrțoage și un microfon în față.

Sîntem în luna aprilie a anului '44. Straat, al zecelea din rîndul care se aliniază cu fața la perete, este obosit de moarte — cu toate că abia au răsărit zorile — cu toate că e încă atît de tînăr. Cerul de care se agață cînd își ridică privirea dincolo de acoperișul corpului de gardă este apăsător și umed. De-a lungul fîșiei de sub nori, o bucată de pămînt mai încolo, se află Olanda. De acolo Straat fusese adus aici împreună cu alți cinci, în urmă cu o sută de zile, cu mult, mult timp în urmă. De ce? Ca să asude, să îndure frig, să care pietre, să încaseze bătăi, să zacă în noroi, să doarmă pe scînduri, să mănînce legume stricate și ca, în cele din urmă, să înceteze a mai

fi. Dar mai înainte, atîta timp cît mai respiră și mai vede, să uite cine a fost și aproape că a și uitat. De neînchipuit ca sub cerul de acolo să mai existe locul unde se născuse, pămîntul și apa, părinții, serile, mirosul deosebit al clasei de fete, aparatura din dulapul cu ușă de sticlă, fizica. Șase semestre de fizică, de neînchipuit. Căci legea conservării energiei nu mai e valabilă. Nu e valabilă pentru cei ce cară bolovani pe scările înalte, sub lovituri de ciomege, în bătaia armelor, mînați tot mai adînc în întuneric. Șase studenți la fizică, cinci nu mai sînt. Ultimul, obosit de moarte, este Straat. Astăzi nu se va duce la cariera de piatră pentru că a fost strigat numărul său.

Zece oameni, dar încotro se duc ei? La buncăre? La infirmerie? În fruntea lor un Kapo * în haină albă îi dirijează spre bucătărie. O casă din piatră, faianțată pe dinăuntru. Șase cazane strălucitoare, în ele se fierbe supa aia împuțită. Dar nu pentru supă sînt ei chemați. Sînt chemați pentru cartofi.

Comandantul organizează o seară cu camarazii. La asemenea ocazii santinelele, bătăușii, casierii, supraveghetorii, administratorii, călăii, conțopiștii, medicul se adună bucuroși în jurul unor mese lungi. Și toată seara se bazează pe trei piese de rezistență: prima camaraderia, a doua berea, a treia friptura de porc cu salată de cartofi. În acest scop, în bucătăria lagărului se află zece scăunele, lîngă ele zece coșuri cu cartofi, în fața lor zece lighene pen-

* Șef de detașament *(germ.)*.

tru coji, în mijloc o găleată de metal, iar pe unul din aceste scăunele stă ghemuit Straat.

În bucătărie e cald și liniște. Cariera de piatră din apropiere a rămas hăt departe. Într-o nișă de lîngă ușă stă un SS-ist și citește. Numai șeful vine din cînd în cînd la cei care curăță cartofi și îi privește. Nu cu răutate, ci din curiozitate profesională. Totuși degetele lui Straat încep să tremure, nu e deprins cu așa ceva, cojile devin tot mai groase, curăță mult prea încet cu acel om în spatele lui, care nu-și mai ia ochii de pe mîinile sale. Acesta pleacă și revine. Straat curăță mai repede, dar ce folos că-l și aude punîndu-i întrebarea :

— Cu ce te ocupai înainte, tu ăla de colo ?

— Eram student, spune Straat fără să se uite în sus și fără să se oprească din curățat, ci dînd de zor din mîini.

Acum o să primească un picior în spate. SS-istul de după geam își va ridica ochii de pe carte. Și apoi ? Dar Kapo îl întreabă doar :

— Acum s-a zis cu studiul, nu-i așa ?

La prînz li se dă un castron cu supă aburindă, de deasupra, de unde înoată cîteva fire de carne. Apoi un al doilea castron, plin ochi. Liniștit, după ce supa i-a pătruns în toate mădularele, Straat s-a așezat afară rezemîndu-se de zidul bucătăriei. Dintr-o dată a dispărut și foamea. Fără cariera de piatră. Fără țipete. Undeva departe, sub gardul electric, prin care nimeni n-are cum să fugă, descoperă o licărire de verdeață și-și dă seama : S-a făcut aprilie.

Șeful îl urmărește, se apropie încet de el și-l întreabă :

— Ce-ai studiat, omule ?

— Fizica.

— Înțeleg, spuse șeful cu ton de cunoscător.

După-masă, cînd acesta se postează lîngă el, lui Straat nu-i mai este atît de frică. O fărîmă de soare pătrunde pieziș în bucătărie, cartofii se rostogolesc cu zgomot în apă, echipa de serviciu cu șorțuri albe dinainte taie pîine pentru ziua următoare, cine ar putea crede că ici și colo, nu departe, în nisip, mai moare cîte unul. Șeful apare din nou lîngă Straat, simțind nevoia să-și descarce sufletul.

— Să fiu al naibii, spune el, dacă scap de aici, după război, mă duc în Persia.

De altfel are un frate în Persia, îi povestește el lui Straat, care a plecat tocmai la timp, în '39, și acum e tot acolo și învîrte afaceri mari, în timp ce el zace aici ca un idiot.

— Tu ești olandez, spune șeful. Ce zici, e bine în Persia ?

— Sigur că e bine, spune Straat. Curăță și curăță, doar că nu mai curăță atît de repede. Șeful, cufundat în lumina molcomă a amiezii, dă din cap, simțind că e înțeles și începe să ofteze.

— Păcat de timp, de timpul ăsta prețios. Măcar dacă s-ar putea învăța aici persana.

I se citește întristarea pe fața adînc brăzdată ca de miner, e un bărbat aproape de patruzeci de ani, bine hrănit, comparativ cu epavele care stau aici în cerc, soarta l-a doborît, apoi l-a

ridicat, dar oricum e un nenorocit. Da, dragă, da. Straat se trezește deodată spunînd :
— Eu știu persana.
Șeful îl privește îndelung, cu ochii lui albaștri spălăciți, întîi cu neîncredere, apoi cu îndoială, la urmă aproape cu duioșie.
— Știi persana ?
Straat aprobă mecanic.
— Vino cu mine.
Șeful o ia repede înainte, iar Straat, împleticindu-se, îl urmează într-un birou.
— Așa, acum ia spune-mi de unde știi tu persana ?
Pentru Straat nu mai există cale de întoarcere. Cu un șef nu se glumește, cu atît mai puțin cu cît e de ajuns un brînci ca să cazi și să nu te mai ridici. Lui Straat nici nu-i arde de glume, dar nu mai vrea să se ducă la cariera de piatră, unde va muri cu zile, vrea să rămînă la bucătărie, unde stă ca omul pe un taburet și curăță cartofi și unde i se dă supă. Îi e teamă doar să nu-l lase vocea, dar ea nu-l lasă, ci e numai foarte stinsă. Spune :
— Am fost în Persia înainte de război.
— Măi, omule, știi ce ți se întîmplă dacă minți ?
Straat acumulează atîta spaimă în priviri, încît șeful e convins că știe ce-l așteaptă.
— Dă-i drumul, cum se spune „bună ziua" ?
— Dalam, spune Straat.
— Și rahat ?
Straat se gîndește prea mult, șeful se impacientează.

— Trebuie doar să existe un cuvînt și pentru rahat.
— Tupa, spune Straat.
— Tupa, repetă șeful mișcat. Apoi spune :
— Să știi că de aici înainte vei curăța cartofi pe viață și pe moarte.
Cam acestea au fost vorbele lor. Efectul s-a văzut însă curînd. Adică : Battenbach îl acostează pe plutonierul Roeder care își face apariția după masa ce se întinsese pînă tîrziu. Îi prezintă pe larg că de mult timp ar mai fi avut nevoie de încă un om în echipă, că niciodată nu-l găsise pe cel potrivit, dar că acum cineva i-a atras atenția datorită aptitudinilor sale deosebite. Plutonierul ascultă dînd din cap. N-are nimic împotrivă să vadă și el cum arată un asemenea om cu totul ieșit din comun. Urmat de Battenbach se îndreaptă țanțoș spre curățătorii de cartofi și-l studiază pe olandezul lihnit de foame, fost student la fizică timp de șase semestre, dar ce-i pasă lui Roeder de acest lucru. Ceea ce-l interesează pe el, observă imediat și anume că omul acesta nu are nici habar de cum se curăță cartofii, oricît de disperate i-ar fi eforturile. Dar asta nu contează pentru că de două ori pe săptămînă plutonierul pleacă de la cantină cu cîte o bucată de salam, duminica cu o friptură și de fiecare dată cu cîte o porție de margarină. Toate acestea provin de la Battenbach. Deci Roeder dă pentru a doua oară din cap și se retrage în bîrlogul lui, notîndu-și numele și numărul pe un bilet. Acesta ajunge puțin mai tîrziu la biroul

de statistică. De acolo la şeful serviciului de repartizare a muncilor. Şi în dimineaţa următoare care se lasă umedă peste platoul de adunare, Straat, singurul din cei zece curăţători de cartofi, se întoarce la bucătărie, unde Battenbach îl bate prieteneşte pe umăr.

Căci Straat este acum omul lui Battenbach. El nu va fi transformat în cenuşă de oase, ci va primi supă şi pîine, pentru a se întrema. E păcat de un asemenea cap, îşi spune Battenbach frecîndu-şi mîinile, căci îl închiseseră, e adevărat, pentru proxenetism, nu politic, dar acum nu puteau să-l împiedice să înveţe persana. Că pe-acel Kapo sătul şi pe-acel olandez flămînd începe să-i lege o limbă deosebită, acest lucru nu-l poate bănui nici Roeder, care în primele zile se-nvîrte în jurul lui Straat, încercînd să găsească o explicaţie. Dar că această limbă nici nu există, nu ştie nici chiar Battenbach. Numai Straat ştie. El singur mînuieşte reguli şi cuvinte. De cîte cuvinte va avea oare nevoie, în cîte zile ?

La prînz, după ce plutonierul Roeder pleacă la masă, Battenbach îl cheamă pe Straat în biroul său şi se aşază concentrat la masă, cu cîteva foi de hîrtie şi un ciot de creion în faţă, gata să-şi însuşească persana. În prima zi vrea să audă şi cîte ceva despre Persia. Straat lasă să se înţeleagă că acolo e foarte cald, că femeile sînt frumoase, că săracii sînt săraci şi bogaţii sînt bogaţi. Battenbach e mulţumit, aşa şi-a închipuit şi el. El însuşi vine din sectorul de distracţii, există şi acolo aşa ceva ?

Bordeluri cumva ? Straat nu se prinde imediat, Battenbach îl lămureşte. Da, desigur, fără îndoială, spune Straat. Şi Battenbach încuviinţează, este întocmai cum şi-a imaginat şi el. Dar acum doreşte să afle cîteva cuvinte : rachiu, poliţie, mulţumesc, poftim, masă, scaun, pat, cantină, cotlet. Straat nu trebuie să ezite, în nici un caz în prima zi. Le spune pe toate la rînd : alan, monato, laps, nam, toki, sol, oltok, runidam, cotlet. Acesta din urmă este un cuvînt împrumutat, spune Straat, este un termen internaţional.

Battenbach se căzneşte să noteze. Seara, sub pătura zdrenţuită, cu umărul lipit de cel al vecinului, cu care împarte priciul şi cu o oboseală paralizantă în orbite, seara, Straat caută cuvinte, dar în special un sistem cu ajutorul căruia să le memoreze. Răsuflarea grea a celor istoviţi îl înconjoară, omul de lîngă el geme în somn, buzele lui Straat articulează cuvinte pe care nimeni nu le-a mai auzit : or, tal, mel, met, meb, adică eu, tu, el, ea, ei.

Battenbach îi arde un pumn între ochi, îl loveşte în fluierul piciorului, dă cu el de perete, Battenbach tremură de furie şi dezamăgire. Toate astea din cauza lui runidam, cuvîntul persan pentru cantină. Straat l-a inventat în prima zi, şi acum, cînd Battenbach îl întreabă din nou, nu şi-l mai aminteşte. Şi Straat ştia că a uitat ceva, dar Battenbach nu l-a lăsat să arunce nici o privire pe bileţelul lui, a aşteptat două zile, şi-a notat alte cuvinte noi, punîndu-l să i le silabisească pentru

a-l împiedica pe Straat să i se uite peste umăr. Acum a pus laba pe porcul ăsta de olandez și-l va denunța încă înainte de a se termina pauza de masă. Sînt zece ani, strigă Straat disperat, de cînd n-a mai fost în Persia, era încă un copil pe-atunci și runidam e un cuvînt foarte rar, pe care și-l amintise întîmplător, cantină se spune de fapt mardam, dar fără hîrtie și creion nu-și poate împrospăta memoria după atîta timp.

— Am să te las să crăpi, spune Battenbach. Apoi tac amîndoi. Straat se sprijină de perete, privindu-l pe șef cu ochi înspăimîntați, iar acesta se zgîiește la fruntea băiatului pe care se întinde pielea cenușie, vede zvîcnindu-i vena de la tîmplă, la naiba, ce n-ar da să poată privi în țeasta lui. O îndoială pune stăpînire pe el, o îndoială căreia n-ar vrea să i se lase pradă. Căci în aceste cîteva zile limba asta i s-a cuibărit în inimă. În serile pustii, în care de la fereastra lui privește spre platoul de adunare, cuprins de o ură oarbă împotriva lumii, bîntuit de amintirile femeilor, a devenit dintr-o dată, prin intermediul cuvintelor persane greu de învățat, un bărbat care știe să-și folosească timpul, să gîndească în perspectivă și să-și făurească planuri ascunse, de viitor.

— Băiete, dacă mă tragi pe sfoară... Dacă nu știi persana..., spune Battenbach și grozăvia acestui gînd face să-i tremure glasul.

— Ba știu, spune Straat. Știu persana. Numai că-i mult timp de cînd am învățat-o.

De acum încolo Straat dispune de hîrtie și creion, niște comori din pricina cărora poți fi azvîrlit în carceră. În caz că le vor găsi asupra lui Straat, Battenbach nu va recunoaște nimic. Straat ascunde creionul în gheată și hîrtia în șapcă. Deasupra creierului, între părul tuns scurt și căptușeala șepcii el poartă această limbă. La apel trebuie să fie atent, în special la comanda „Jos șepcile!“ Ar risca să-i cadă „dicționarul“. I-ar putea fi descoperit și luat. Atunci el, orice s-ar întîmpla, ar fi pierdut, paznicii sau elevul său l-ar omorî în bătăi. În fiecare seară mai ascunde pîine sau cîțiva cartofi în uniforma sa și le aduce tovarășului său cu care împarte priciul, un electrician din Groningen care lucrează la cariera de piatră și acum mai cîntărește doar vreo patruzeci și cinci de kilograme.

Straat trudește noaptea la limba lui. Răsucește literele și silabele, inventînd astfel cuvinte. Sistemul aparte al instituțiilor care îl înconjoară pătrunde și în limba lui. În momentele în care el îi dă un înveliș sonor care să-l poarte departe, nu spre Persia, ci spre o lume necunoscută și pașnică, se dezbară de semnificația sa monstruoasă. Rium, rema, matori, muro, cemato, icre, tame, muir, rotam, cretum, orite, mecor, cumo, emati, catu, meri, tamcu, taritora.

Toate acestea le obține prin derivare de la crematoriu. La fel procedează și cu baracă, arest, carieră de piatră, sîrmă ghimpată și chiar și cu Battenbach, ocrotitorul său, care ajunge

să învețe din el însuși. Din fumul gros și negru creează cuvîntul muf, adică vînt.

În întuneric, Straat își notează pe hîrtie cuvintele, cît de mic posibil. Ascunde hîrtia în șapcă și o vîră sub sacul de paie. Nu inventează mai mult de cinci cuvinte pe noapte, treizeci pe săptămînă, ceea ce-i ajunge și lui Battenbach. Peste duminică se sare. Straat mănîncă două castroane de supă în fiecare zi, se înzdrăvenește și observă cum se face vară și cum dinspre cîmpiile îndepărtate adie o mireasmă de nipralā înflorită. Un olandez de la statistica muncii îl acostează la latrină.

— Ce faci tu cu șeful în fiecare după-amiază în biroul lui ?

— Ce te privește ? spune Straat bănuitor.

Celălalt îl măsoară indulgent. Spune :

— N-ai ajuns întîmplător să cureți cartofi. Noi te-am înscris pentru că erai ultimul dintre studenți. Asta ca să te poți odihni o zi. Face o pauză și apoi continuă : Și după aceea te-a chemat Battenbach. De ce ?

Liniște, se aude numai bîzîitul muștelor verzui. Straat citește în ochii celuilalt nu numai suspiciune, ci și teamă, compasiune, poate neîngăduință și severitate, simte în acel moment că limba pe care doar el o cunoaște poate să-l protejeze, dar totodată să-l și distrugă, pentru că ea îl ridică deasupra aproapelui său. Dar se teme să divulge secretul, chiar și celui care ar putea să-i fie prieten, căci cine îi este de fapt prieten cu adevărat ? Mai degrabă poate băiatul din Groningen, din patul alăturat, că-

ruia îi aduce pîine, cartofi și curaj, dar nici lui nu i se destăinuie.

Vara lui '44. Dîrele argintii ale bombardierelor se întind pe cerul german. Straat creează un cuvînt pentru viață, numind-o saval. Și un cuvînt pentru măr, zicîndu-i în glumă pollimolli. Nu de dragul lui Battenbach. Acesta învață după propria-i dorință cifre și expresii și obiecte din sectorul de distracții. Atunci cînd Battenbach e plin de toane, Straat inventează cuvinte ca să se răzbune. De pildă : suliduladornatlam. Battenbach se împotrivește, lui îi trebuie, spune el furios, o persană practică pentru vorbirea cotidiană. Dar Straat îi explică lui Battenbach, că așa sună formula uzuală de salut, nu ți se deschide nici o ușă fără suliduladornatlam.

— Tupa, înjură Battenbach ca un autentic persan.

În timpul acesta, cînd mintea lui Straat de fizician a încetat de a mai fi paralizată de foame sau amorțită de frică și inventează scheletul unei limbi, în jur mor zilnic vreo cincizeci de bărbați. Săptămînă de săptămînă carnea lor arde, creierul li se topește sfîrîind, sufletul fiecăruia dintre ei se înalță la cerul credinței sale, dar înainte de aceasta poate că gura lor rostește un ultim cuvînt care pornește pe un drum lung, printre oameni, prin țări, ajungînd poate într-un tîrziu la cei care-l așteaptă.

Cuvintele lui Straat nu vor ajunge la nimeni altul afară de Battenbach, ele nu vor purta

nici un mesaj, ele nu se reprezintă decît pe ele însele, îl salvează doar pe cel ce le născocește și pe cel ce le învață din greu, ele îmblînzesc doar un cîine rîios, nu unul de rasă. Altă utilitate nu are. Dar pentru limba sa, Straat are nevoie de fantezia marilor descoperiri, de curajul marilor teorii, de truda marilor experiențe. Iar Battenbach, Kapo de bucătărie, proxenet din Hamburg, are nevoie de aceeași naivitate plină de zel cu care cu mulți ani în urmă stătuse într-o bancă de școală.

Într-o dimineață de august fața lui Straat se umple de pete, limba i se umflă și-i atîrnă de un cot; de pe platoul de adunare unde se prăbușise, Straat este dus la infirmerie. Trei zile zace pe paie, pe dușumea într-un delir provocat de febră, infirmierii îl aud vorbind o olandeză incoerentă, dar scoțînd și sunete ininteligibile, cuvinte înșiruite fără nici o noimă. După aceea pare mai mult ca sigur că va scăpa, e mai puternic decît ceilalți, dar oare mai e în toate mințile? Sanitarul lagărului se plimbă cu seringa printre rînduri, vindecînd cu aer injectat în venă toate durerile. Cine a murit nu mai e bolnav. Dacă îl va auzi pe Straat țipînd, îl va declara nebun, își va nota numărul lui, apoi îi va sufleca mîneca și-i va căuta vena. Infirmierul îl trage pe Straat de picioare într-o încăpere alăturată, aici zac cei morți, aici nu-l aude nimeni, nu-l caută nimeni. Aici Straat își revine. În razele calde ale soarelui care pătrund prin două ferestre își vede semenii înțepeniți în zvîrcolirile grotești ale ultimei clipe, vede pupile încremenite pentru totdeauna, guri căscate care nu scot nici un țipăt. Oare el însuși mai trăiește? Are o voce cu care poate urla ca un lup, și poate pronunța cuvinte care uimesc pe oricine în afară de camarazii lui tăcuți. Oare se numără și el printre ei?

Înainte de a sosi dricul căptușit cu tablă de zinc și de a opri în spate lîngă ferestre, Straat este dus într-un pat, în timp ce aiurează și dă din picioare. În ziua următoare se mai liniștește. Infirmierul, un neamț, îl privește dînd din cap.

— Camarade, ce comédii ai mai îndrugat. Am crezut că ți-ai ieșit din minți.

Și se bate pe frunte. Straat este foarte slăbit, uită de toate precauțiile.

— Este persană, spune el. Dar nu e persană adevărată. Eu am inventat-o.

— Ce-ai inventat?

— O limbă, spune Straat.

Deci a mai scăpat unul căruia îi lipsește o doagă, își spune infirmierul, soarta e oarbă, spiritele alese pier, olandezul ăsta are noroc. În general are noroc, deoarece Kapo de la bucătărie face uz de relațiile sale și-i trimite de mai multe ori la infirmerie cîte un colțuc de pîine. Straat se însănătoșește, iar cînd infirmierul îl mai întreabă o dată de limba lui, pretextează că nu-și mai aduce aminte de nimic. Și Straat își ascunde teama, teama că și-a pierdut șapca. Revine în baraca lui, e un în-

viat din morți, vede fețe noi, chiar și pe priciul lui. Îl așteaptă pe șeful de baracă, care îi strînge mîna.

— Vino, am ceva pentru tine.

În camera Blockführer-ului *, de sub o scîndură slăbită din dușumea, șeful de baracă scoate la iveală o zdreanță murdară, ba nu, nu-i zdreanță, ci o șapcă. Straat o răsucește în mîini, pipăind hîrtia pe care este însemnată limba sa.

— Cel de lîngă tine, electricianul, a adus-o de pe platoul de adunare.

— Dar el unde-i ? întreabă Straat.

— S-a îmbolnăvit după tine, spune șeful de baracă. N-o să se mai întoarcă aici.

Șeful de baracă șuieră cînd respiră ca și cînd ceva i s-ar fi spart în nas. Zice :

— Adu și pe viitor cîte ceva din bucătărie. Sînt mulți aici care ar avea nevoie.

Astfel totul merge mai departe. Straat intră din nou în echipa din bucătărie, în ochii albaștri spălăciți ai lui Battenbach se citește satisfacția, Battenbach nu lasă pe nimeni să piară. La prînz, după ce plutonierul Roeder pleacă, se așază la masă, cu un ciot de creion în mînă, avînd pe chip umilința celui care învață, a învăța se spune lifu. Și printre răcnetele apelurilor, Straat strecoară pe ascuns în buzunare hîrtie și creion și pîine și cartofi, iar seara, cu umărul sprijinit de umărul unui nou vecin de pat, plăsmuiește expresii și propoziții, construind conjugări și declinări. Acum n-o mai face numai pentru Battenbach, căruia îi ajunge ceea ce-a învățat. Acum limba însăși îl îndeamnă. Din nou îl paște pericolul să fie descoperit. Battenbach a aflat că în lagăr a fost internat un persan. Un persan în carne și oase, închipuiți-vă. Timp de două zile Battenbach scotocește lagărul, folosind toate trucurile pe care le cunoaște și încercînd să-l dibuie. Într-un sfîrșit dă de el, dar nici vorbă să fie persan, ci indian. O zi întreagă Battenbach tună și fulgeră :

— Ce porcărie de lagăr ! În toată adunătura asta să nu existe nici măcar un persan.

— Führer-ul n-a ajuns încă atît de departe, spune Straat consolîndu-l. Și se gîndește : Biet indian rătăcit.

Vine toamna și-apoi iarna. Deasupra platoului de adunare bate un vînt rece tăios, viscolind zăpada fină de pe pămîntul înghețat. Pe poartă pășește îngrozitor de încet un convoi în zdrențe, ce vine din alte lagăre în lagărul acesta, supraviețuind marșului și se instalează în corturile împrejmuite de gratii de sîrmă, pentru a pieri lent în noapte, sub stelele de pe cer, sau ziua sub norii care trec în goană. Uneori se-ntîmplă să mai strălucească și soarele.

Acolo, după geamul de la bucătărie este cald, Straat și Battenbach repetă în persană o scenă imaginară. „Sînt un domn din străinătate. Sînt om de afaceri. Îmi permiteți să dansez cu doamna ? Ta muli asa okadir. Ta

* Șef de baracă *(germ.)*.

muli lem basarmelko. Neli ta ramadamda donga ?"

Va veni o zi de mai cînd porțile se vor deschide, pe străzi vor înflori castanii, cine va mai fi în viață se va putea duce unde-i poftește inima. Straat se va întoarce în Olanda, își va încheia studiile de fizică, va ajunge profesor. Toată viața va fi un om ce obosește ușor. Niciodată nu va mai realiza ceva atît de măreț ca acum. A născocit o limbă pe care treptat o uită. Iar Battenbach va ajunge în Persia, în împărăția Iranului, mirîndu-se de persana ciudată care se vorbește acolo.

ÎNMORMÎNTAREA UNEI CONTESE

CONTESA MOARE ÎNTR-O ZI de martie a anului 1952, înconjurată de două verișoare, o nepoată și medicul de casă al familiei von Berg. Moare la Klapper, nu departe de Lüneburg.

Contesa se numește Henriette Else Amalie von Mollwitz, născută von Berg. Zace neînsuflețită pe pernă, cu fața mică, energică, deloc frumoasă, cu trupul firav și ușor gîrbovit. Dar acest trup purtase în el un fiu care avea să devină căpitanul de cavalerie Paul von Mollwitz, căruia la Waldai un glonte i-a străpuns țeasta. Astfel, după cum spune episcopul protestant Schmaus în predica sa, ea a dat țării ceea ce este al țării și nu s-a putut împotrivi soartei fără de noroc, căci pe lîngă fiu, ea și-a pierdut și patria, adică mîngîierea de a mai străbate la bătrînețe drumurile copilăriei. La auzul acestor cuvinte tuturor le dau lacrimile și multe fețe exprimă o durere împietrită. „Arată-mi calea ta, Doamne", răsună corul mixt. Apoi persoanele îndoliate pornesc încet spre automobilele lor. Contesa rămîne

singură în „etui-ul“ ei din lemn cald de frasin și-i așteaptă pe reprezentanții antreprizei de pompe funebre „Eos“, cărora le-a fost încredințată ceremonia.

Nu vrea să odihnească în pămînt lüneburghez. În testamentul ei este rînduit totul. Lasă o sută paisprezece piese de argintărie, cuțite, furculițe, linguri, farfurii, castroane, supiere și inele de șervete din argint vechi cu emblema Mollwitz-ilor nepoatei ei la care a locuit atîta timp. Mai lasă și 2 500 pogoane de pămînt moștenire nepotului ei. Dar cum va intra el în posesia acestui pămînt, habar nu are. Argintul se află în dulap, dar pămîntul se întinde în Usedom unde sînt stăpîni rușii și ceilalți cu regimul lor cel nou. Iar distanța pînă acolo e de șapte ani, și în fiecare primăvară ea se mărește cu încă un an. Cu toate acestea, contesa nu și-a pierdut niciodată speranța, nici moartă, pentru că — după ultima sa dorință — numai acolo vrea să fie îngropată, sub copacii pe care i-a văzut crescînd.

Oricine poate înțelege acest lucru. Și totuși, ideea de a trimite neînsoțite rămășițele pămîntești ale răposatei într-o călătorie, ca un colet poștal prevăzut cu destinație, dar fără destinatar, li se pare oarecum stranie celor rămași în viață, pînă cînd domnul von Berg, nepotul, face următoarea reflecție :

— Germania, spune el, și-a lăsat întotdeauna morții în urmă, în pămînt străin. De ce, data asta, nu și i-ar trimite înainte ?

— Și pe deasupra în propriul lor pămînt, adaugă doamna von Berg.

În această privință este un privilegiu că se poate face apel la serviciile firmei „Eos“. Aceasta este prezidată de un domn Bastmann, rotund la corp și la față, expert în toate problemele de înmormîntare sau incinerare, cu experiență vastă, deloc supărătoare în desfășurarea tristelor formalități. Dar nu din acest motiv pare a fi acum omul potrivit, ci pentru faptul că Bastmann există în dublu exemplar. Iar „Eos“ există și ea în dublu exemplar. Ele sînt despărțite de o linie pe hartă, o demarcație între două districte de odinioară, unde acum însă coaja planetei s-a fisurat. Doar cu anumite acte poți trece dincolo și dincoace, de-a lungul turnurilor de pază, pe lîngă garduri de sîrmă, anume ridicate pentru cei vii. Dar și cei dispăruți, care vor să schimbe locul pentru a odihni în cimitirul învecinat, alături de cei apropiați lor, trebuie să se supună anumitor reglementări în ceea ce privește ultimul lor drum. Și de acestea se îngrijesc pe plan local Bastmann și Bastmann, „Eos“ și „Eos“, renumiți în circulația de graniță, deloc aglomerată în materie de morți. Cînd Bastmann și Bastmann, frați gemeni, grăsani și sănătoși, și greu de deosebit unul de celălalt, fac la barieră schimb de corpuri neînsuflețite, ei par a fi personificarea cuvîntului consolator că în fața morții toți sîntem egali. Ceea ce transportă ei în coșciuge este eliberat de vrajba pămîntească. Indiferent pentru ce a bătut o

inimă, în final ea n-a fost decît un mușchi care, cu timpul devine mai neputincios, mai slab, pînă cînd se oprește — un simplu țesut — în cele din urmă, pulbere care, în definitiv, nu este nici din est, nici din vest, ci pur și simplu pulbere. Cel puțin așa privesc lucrurile frații Bastmann, doi adepți ai echilibrului, intim legați prin profesia lor și de pacea din ceruri și de cea de pe pămînt, mai ales dacă te gîndești cîtă clientelă răpește războiul antreprizelor funerare, socoteală aparent grosolană, dar nicidecum de neglijat pentru un magazin de pompe funebre.

Oamenii unuia din cei doi frați Bastmann, după cum s-a stabilit, o iau deci pe contesă din capela liniștită și o duc în încăperile magazinului. Impasibili, dar grijulii o ridică pe delicata contesă din cochilia ei și o așază într-o ladă de zinc, ca într-o formă de copt. Deasupra se pune o placă din metal. Cositorul de lipit se prelinge, sfîrîind în crăpăturile dintre capac și ladă.

Celălalt Bastmann așteaptă cu botul mașinii lui negre deja îndreptat spre răsărit. Grănicerii obișnuiți cu această procedură verifică actele formal. Doar trista conservă își schimbă mijlocul de transport.

Începe o ploaie cu ninsoare. Nu prea repede și bine împachetată, contesa pleacă înapoi pe drumul pe care cîndva venise sărăcită, din nou spre lanurile de secară și de sfeclă, spre pășuni și păduri, spre grajd, șură, distileria de rachiu și castel. Sîmbătă seara, fără să-l

vadă nimeni, Bastmann se oprește în fața casei parohiale. Pastorul, un bărbat văduv, doarme de mult. Bătăile insistente îl trezesc, deschide, Bastmann intră și aduce cu sine o mulțime de hîrțoage: autorizația de liberă trecere a consilierului landului Lüneburg, scrisoarea colegială a episcopului Schmaus, cu o scurtă relatare a ceremoniei funerare care avusese deja loc, apoi scrisoarea celui mai tînăr domn von Berg, redactată pe un ton apropiat. Prin aceasta îi încredințează pastorului înmormîntarea în privința căreia nu există nici o problemă, pastor despre care răposata — după cum reiese tot din scrisoare — vorbise adesea. Se exprimă speranța că acesta este sănătos, în pofida vremurilor tulburi. Pastorul citește totul dintr-o suflare, fără să se așeze. Niciodată nu s-ar fi putut prevedea o astfel de reîntoarcere, consecințele sînt de nebănuit. Își aduce aminte că de un an a ieșit la pensie.

— M-am pensionat, spune el domnului Bastmann. Misiunea mea s-a terminat.

Acest lucru însă nu-l privește pe Bastmann, nici nu trebuie să-l privească, un alt caz de deces îl presează să se înapoieze, trei sute de kilometri pe poleiul ăsta nenorocit.

— Și misiunea mea s-a terminat aici, îi spune el domnului Nothsack, pentru că așa îl cheamă pe pastor.

Acesta oftează, își pune paltonul, nedumerit pe moment, dar bineînțeles nu lipsit de inițiativă atunci cînd un muritor a pășit înaintea judecătorului său. Își pune basca și cară amin-

doi în biserică lada alunecoasă și rece, se izbesc cu zgomot de ușă și perete și în cele din urmă o așază pe contesă pe lespezile de la picioarele Răstignitului. Și, în caz că Acesta a ignorat-o pînă acum, o va zări cînd se luminează de ziuă.

Și cine încă în afară de El ? Și cu ce ochi ? Aceste întrebări îi trec prin minte lui Nothsack și nu mai e în stare să adoarmă. Se gîndește fără nici o plăcere la pripășitul acela cu un singur ochi, pe nume Brause, care le este primar, fiindcă de țăran n-a fost bun și care înainte, conform propriilor sale mărturisiri, fusese ceea ce pastorului îi inspiră neîncredere în primul rînd datorită denumirii : anarho-sindicalist. Apoi mai este milițianul Mattfeld, înarmat cu pistol, bicicletă și carnețel, copil cuminte pe vremuri, botezat și confirmat, om liniștit și acum, dar retras din biserică pentru a nu-și periclita cariera. Oare pe el să-l intereseze cît de cît contesa ? Și apoi mai sînt cîțiva bețivani și tați de copii din flori, sezonieri care conduc tractoarele și rămîn de obicei pînă li se coc „fructele", asta însemnînd mai puțin de un an. Pot avea ei oare ceva de spus împotriva contesei tăcute acum ? Și apoi mai este soldatul din Legiunea străină, Pepel, care trăiește în concubinaj cu fata funcționarului de la poștă. Acela să nu-și bage nasul unde nu trebuie. Și apoi mai este fostul șef al departamentului regional de livrări, care prin căsătorie a devenit țăran, și acum, după cum se știe, înșală organele de colectare, cunoscînd

bine toate dedesubturile. Și apoi mai este fostul ofițer politic al poliției populare, care după ce a fost eliberat din funcție s-a reîntors în sat, unde a vrut să schimbe totul dintr-o dată, în mod științific. Pentru că nu a găsit tonul potrivit și nu i-a mers cum a vrut, s-a certat cu toți, chiar și cu propriii lui tovarăși și, în cele din urmă, s-a opus să meargă la alegeri care, după cum spunea el, nu erau democratice. Numai fosta bucătăreasă de pe moșie și cu el au rămas acasă. Dar nu oricine are suișuri și coborîșuri atît de uimitoare. Mai sînt încă vreo două sute de oameni la fel, băștinași și venetici, creștini și oameni ai partidului sau de multe ori și una și alta. Toți se apleacă deasupra aceleiași glii și au același pămînt sub unghii. Ce-or gîndi oare în spatele frunților arse de soare pe care cozorocul șepcilor le împarte în roșu și alb ? Înainte era greu, iar astăzi nu e ușor, gîndesc bătrînii cocoșați de atîtea plecăciuni. Tinerii se gîndesc probabil la motociclete.

Nothsack, un om ajuns acum către sfîrșitul vieții, nu condamnă schimbările din jur, păstrează însă o amintire duioasă zilelor din trecut, cînd femeia care zace astăzi rece în coșciug, ședea în banca rezervată ei ca patroană a bisericii, cu un aer de aprobare ușor rigid întipărit pe față, în timp ce Nothsack căuta cuvinte simple, sugestive în speranța că ele ar putea aduce mîngîiere capetelor oropsite, plecate din fața lui și pe care el le iubea.

Contele von Mollwitz nu fusese prea des oaspeţele pastorului atunci cînd acesta proslăvea pe Dumnezeul atotputernic. Era un bărbat mare şi greoi, cu obrajii brăzdaţi de vinişoare roşii, o partidă bună pentru baroneasa mică şi cam strîmbă. În realitate însă ea fusese partida, pentru că moşia contelui era falimentară în momentul căsătoriei lor, iar banii ei abia că au putut s-o facă din nou rentabilă. Contele era maior la cuirasierii din Pasewalk şi cu toate că făcea parte din regimentul împărătesei, trăgea cam tare la măsea, iar cînd s-a terminat cu împărăteasa şi cu cuirasierii nu s-a mai putut lăsa de băutură, dar nici nu s-a sinchisit de tensiunea sa arterială.

Fără să verse o lacrimă, contesa stătuse lîngă cavoul de familie în care îl coborîseră pe conte. Asociaţia veterinarilor de război din Greifswald intonase cîntecul despre bunul camarad şi tot satul păşise în urma sicriului, holbîndu-se la nobilul alai.

Cine ar fi putut bănui că, astfel ferecată în ladă, contesa va întreprinde o călătorie solitară pentru a se odihni după treizeci de ani lîngă soţul ei, în timp ce Nothsack, rămas în acelaşi loc, nu va fi prea încîntat de această ultimă dorinţă a ei, ci mai degrabă neliniştit.

Episcopul protestant Kunefke din capitala de district Usedom, pe care îl cheamă dis-de-dimineaţă la telefon, strigă în receptor :

— Omul lui Dumnezeu — şi aici avea dreptate — dar asta nu-l ajută cu nimic. Mai întrebaţi şi dumneavoastră în dreapta şi în stînga, frate.

— Păi tocmai asta-i, că nici omul lui Dumnezeu nu mai sînt, fiind pensionat, spune Nothsack. Se duce apoi la epitropul Fetzer care tocmai făcea curăţenie în cocina de porci şi care se uită mirat la pastor. Nothsack se interesează de purceluşi, de vaci, de păsări şi de sănătatea doamnei Fetzer, apoi spune ferm :

— S-a întors contesa.

— Cum, doamna noastră contesă ? întrebă Fetzer.

— Ieri seară, de fapt azi noapte, spune Nothsack, eu dormeam sau aproape aţipisem, cînd deodată am auzit bătăi în uşă. Mai întîi încet, apoi tare. Mi se adusese coşciugul.

— A, deci e moartă, spune Fetzer.

— Moartă, spune pastorul.

— Poate vreţi să intrăm în casă, spune Fetzer.

Doamna Fetzer şterge faţa de masă de muşama şi pune două pahare cu lapte călduţ proaspăt muls, iar apoi Fetzer îi închide uşa în nas cu un aer important. Amîndoi beau cîte o înghiţitură zdravănă care miroase a vacă şi a fîn, Fetzer se şterge cu palma-i lată la gură, spunînd :

— O să iasă un scandal...

Pastorul se uită la el cu dezaprobare, dar în acelaşi timp căutîndu-i sprijinul.

— În calitate de creştin desigur că mă simt răspunzător s-o aşez în pămînt dacă tot a venit aici.

— Adevărat, așa simte fiecare, spune Fetzer. Și mortul e mort în definitiv. Vreau să spun, de murit murim cu toții.

— Problema sigur că e spinoasă, spune Nothsack. Mă tem că prin anumite locuri se va isca o întreagă tevatură. Deși morții cu morții și viii cu viii. Și, în fond, aici a trăit ea cei mai mulți ani. Ce părere credeți că-și vor face cei din parohia noastră ?

— De, spune Fetzer. Fiecare are să aibă cîte o părere : Și țăranii vechi, și cei de la moșie, și chiar și veneticii care nici măcar n-au cunoscut-o. Cei bătrîni, de-alde noi vreau să spun, o să vrea s-o îngroape — doar i se cuvine — și din partea mea, de ce nu chiar aici la urma urmei. Dar ce o să spună ăia ?

Arată cu degetul mare de două ori peste umăr.

— Ea n-a fost de partea lui Hitler. Asta o știu precis, spune pastorul. Fetzer dă din cap. Își beau laptele bun și călduț.

— Ar trebui să evităm orice vîlvă. Și să respectăm demnitatea morții, spune Nothsack cu tristețe înainte de a pleca. Mai întrebați și dumneavoastră în dreapta și în stînga, domnule Fetzer.

Fetzer trage cu urechea în dreapta și în stînga. Și tot întrebînd în dreapta și în stînga, confidențial firește, printre oameni se răspîndește în șoaptă zvonul despre întoarcerea contesei : Nu-i adevărat, ba-i adevărat, ce vorbești ! Să mori de rîs, nu alta. Cînd soarele s-a înălțat pe cer, contesa bîntuie misterioasă

prin sat ca un strigoi, ziua în amiaza mare, și trage cu ochiul prin ferestrele joase, în spatele cărora încep șușotelile. Abia spre seară, cînd milițianul Mattfeld intră pe bicicletă în curtea lui Peetz, fostul cioban al moșiei, ca să ia un săculeț cu grăunțe pentru găini, vestea ajunge și la urechile lui.

— N-ai auzit încă ?

— Ce să aud ? întreabă Mattfeld. Lasă baltă hrana pentru găini, încalecă pe bicicletă și pedalează de zor pînă la primar care tocmai vrea să-și închidă biroul în care tovarășii Grotewohl și Ulbricht stau atîrnați în tablouri îngălbenite, arătînd mereu foarte tineri.

— Fii atent ce-am auzit, spune Mattfeld într-un suflet.

Brause, stînd în spatele biroului său, simte o durere lăuntrică străpungîndu-i fruntea, exact deasupra ochiului mort, sub sprînceana în care odată, într-o fracțiune de secundă, i se înfipse o schijă de oțel. Așa pățește mereu cînd e cuprins de emoție, de nedumerire sau chiar de pofte. Sîngele care i se suie la cap se face simțit astfel. Și nu apariția contesei îl zguduie la prima vedere, ci faptul că el, rămas tot un venetic, află abia acum și nu dimineața sau cel puțin la prînz sau dracu' știe cînd ; i se strecoară pe furiș cadavrul feudalismului și el habar n-are.

Cu Mattfeld alături aleargă la casa parohială. Nothsack deschide și observă că nu numai din ochiul de sticlă al lui Brause ies scîntei.

— Tocmai vă așteptam, domnule primar. Intrați vă rog, domnule primar.

Politica se face cu calm. Chiar dacă îți vine greu, tot cu calm se face, își spune Brause și se oprește în pragul ușii.

— Se spune că adăpostiți în biserică un cadavru străin de locurile acestea, domnule Nothsack. Așa este ?

— Spre propria mea surprindere, spune pastorul. Spre propria mea surprindere, ieri seară după ce se întunecase și adormisem, o mașină, un dric adevărat a adus de la Lüneburg un coșciug cu un corp neînsuflețit, avînd atașate hîrtiile de rigoare, așa încît formalitățile păreau a fi îndeplinite.

— Atunci arătați-mi hîrtiile.

— Desigur, spune pastorul și dispare în casă după ele. Își păstrează numai scrisoarea tînărului domn von Berg cu toate că nici în privința acesteia n-are nici o vină.

— Și este vorba, întreabă Brause cercetînd îndelung datele și ștampilele, de contesa Henriette von Mollwitz care în trecut locuia aici ?

— Întocmai.

— Ca să fim bine înțeleși, este vorba de moșieriță ?

— Exact.

— Bine, spune Brause. Cadavrul și toate documentele referitoare la el se confiscă.

— Printre ele se mai află și scrisoarea unui confrate adresată mie personal.

— Vom verifica. De altfel dumneavoastră nu mai sînteți în slujbă.

— Asta nu are nici o importanță.

— După părerea dumneavoastră, spune Brause. După părerea mea însă, totul are acum importanță. Fiecare detaliu, înțelegeți ?

Își ia hîrtiile, îl lasă pe pastor în ușă și pleacă cu Mattfeld care nu scosese nici o vorbă, trecînd din nou pe strada principală, pe lîngă monumentul eroilor din nouă sute paisprezece-nouă sute optsprezece și pe lîngă muzeul sătesc. Se înserase, în spatele geamurilor se aprind lumini și puzderie de curioși îl urmăresc pe Brause cu ochi pătrați ca și ferestrele prin care privesc.

— Poate e o provocare, spune Mattfeld.

Lui Brause îi zvîcnește arcada. Doamne, greu mai e și ăsta de cap. Ce altceva să fie ?

— În sensul că ne trag pe sfoară, continuă Mattfeld. Poate nu-i nimic în sicriu. Sau, adaugă el după o pauză, poate e altceva.

Baliverne. Exclus la prima vedere. Dar la a doua ?

Dacă la mijloc se află ceva aproape incredibil, ceva ce într-o seară de martie a anului curent se strecoară în țară, pe nesimțite, prin spatele aparatului local de stat, adică trecutul deghizat în cadavru, cum s-ar zice ? Deși tovarășii grăniceri ar trebui să aibă suficient fler ca să preîntîmpine asemenea manevre, admitem că se mai poate ivi și cîte o greșeală. În orice caz, dacă s-a întîmplat lucrul acesta, atunci de ce nu și altceva care n-are încă nici un nume, pînă cînd nu se descoperă ? Sicriul de exemplu poate fi gol, o simplă momeală care

coboară în pămînt. Şi ce facem atunci ? Ne facem de rîs, de exemplu. În afară de asta, într-un asemenea sicriu, poate fi ascuns un obiect, chiar mai multe obiecte, atîtea cîte încap. Oricum, Brause consideră că aşa stînd lucrurile, acele cursuri de perfecţionare pe care le urmează Mattfeld din cînd în cînd, îşi au şi ele rostul lor. Acolo tinerii sînt instruiţi să stăpînească tehnica celor mai uimitoare presupuneri.

În acest răstimp pastorul stă în bucătăria sa ordonată şi aproape nefolosită. Cu mîna tremurîndă îşi toarnă apă cu polonicul, bea cu înghiţituri mici, punînd mereu cana pe masă, îşi freacă pieptul în dreptul inimii cu podul palmei. Încă nu a trecut examenul, se aud bătăi în uşă şi iată-l din nou pe Brause în prag cu cicatricea congestionată deasupra ochiului de sticlă.

— Vrem să ne uităm în sicriu.

— Acum ?

— Pe loc.

Nothsack ia din cui cheia de la uşa bisericii şi îşi pune basca pe cap ca şi seara trecută.

— Cunoaşteţi noţiunea de pietate ?

— Există un oarecare dubiu, spune Mattfeld.

Nothsack, ridicînd glasul :

— E vorba de un sicriu metalic sigilat.

Brause, sec :

— Cum se deschide ?

— De obicei nu se deschide, presupun.

— Daltă şi ciocan, decide Brause.

Mattfeld aleargă după scule, primarul şi pastorul se îndreaptă tăcuţi spre Casa Domnului. Se aprind luminile în biserică unde miroase ca întotdeauna a aer umed şi stătut. În faţa băncilor înnegrite de vreme, sicriul de metal cu o strălucire mată stă cufundat în ultimele lui clipe de linişte.

— Aha, spune Brause important.

Niciodată nu s-a mai auzit un asemenea zgomot în acel loc. Fierul loveşte în zinc. Nothsack ar vrea să se retragă, dar o curiozitate dureroasă îl ţintuieşte locului, făcîndu-l să stea răbdător alături de înverşunatul Brause şi de Mattfeld care loveşte neîncetat cu ciocanul. Sar aşchii de zinc, capacul se ridică. Pe un linţoliu alb zace cea presupusă cu o pernă sub părul rar şi aranjat, cu pleoapele străvezii acoperindu-i orbitele înfundate, cu buzele subţiri închise, cu mîinile împreunate peste un giulgiu care îi acoperă trupul ca de copil. Acum într-adevăr e aici. Fie datorită lui Bastmann, fie datorită vremii de martie care încă mai este geroasă, nu emană nici un miros neplăcut.

— Ea e ? întreabă Brause.

— Nu încape nici o îndoială, spune Nothsack.

Mattfeld adaugă ceva mai dezamăgit :

— Da, da, ea e. Ciudat. Abia că-ţi mai aduci aminte. Trînteşte la loc capacul. Urmăresc cu atenţie ca pastorul să închidă bine uşa. În faţa caselor oamenii stau în întuneric privind curioşi spre biserică.

Brause și Mattfeld se despart. Brause aleargă la Schülze, Wegentin, Löffler, Suckow și Pohl, de cinci ori nimerește la cină, în timp ce stomacul lui e gol și ghiorăie. Dă o raită pe acasă, își ia o felie de pîine cu slănină și-i comunică nevestei-si că mai întîrzie. Între timp Mattfeld se îndreaptă pe bicicleta lui spre baraca unde dormeau muncitorii de la stațiunea de mașini și tractoare, trăgînd de unul și de altul să se trezească. Doi sînt însă plecați cu tîrfe de prin sat. Sub clar de lună pornesc la drum în total paisprezece oameni, nu tocmai fericiți de împrejurare și pătrund în holul castelului ca și în alte dăți, numai că de astă dată ordinea de zi e alta.

— Noi cei din partid... începe Brause, trecînd brusc la miezul problemei, de ce nu i se spusese nimic, din moment ce zvonul începuse să circule ? Cei de la S.M.T. pretinseră că nu aflaseră nimic, dar Pohl îi spune :

— Credeam că știi deja.

Și Suckow adaugă scobindu-se în ureche cu degetul :

— Pe mine, bunăoară, toată povestea asta cu contesa mă lasă rece.

Brause își simte cicatricea zvîcnind.

— Pentru că pe tine totul te lasă rece, nu-i așa ?

Această observație îi amuză pe toți afară de Suckow, pentru că se referă la iarna trecută, cînd după ce a consumat douăzeci și unu de rachiuri duble de secară s-a culcat alături de soacră-sa, din greșeală, după cum a declarat el

în repetate rînduri. Este o problemă de natură strict familială și ca atare nu are ce căuta aici.

— Noi cei din partidul unit... începe Brause din nou. Și deodată, aici, la acea oră, acest partid unit devine neunitar. Se fracționează în aduceri și neaduceri aminte și chiar și amintirile se împart. Vorbele își recapătă sensurile, ce-i bine nu se uită, ce-i rău se trece cu vederea. Desigur, așa e de cînd lumea. Morții trebuie lăsați să se odihnească, cine o să cuteze să arunce primul cu pietre ? Dumnezeu e martor, n-a fost ea cea mai rea. Deci o îngropăm ? I-ar conveni ei. E clar că vie nu mai are ce căuta aici, dar moartă ? S-a făcut frig în holul castelului. Toți poartă jachete și paltoane și stau incomod pe scaune. Trecutul și-a făcut apariția, fără să bată la ușă, copilăria și obiceiurile de o viață capătă un iz dulce-amar. De ce n-ar odihni aici contesa care a aparținut acestor locuri, chiar dacă nu și în ultima perioadă ? Unde în altă parte să fie îngropată contesa ? De ce nu acolo unde vrea ea, alături de conte, sub soclul de piatră cu blazonul Mollwitz-ilor ? De ce nu ? Tot nu vrea nimeni să fie înmormîntat acolo ; acolo ar fi izolată. Nu e și ăsta un argument ? Și să fie dusă pe aleea cu platani care se numea Aleea domnească ? Și de ce nu, acolo crește acum iarbă, pentru că Aleea domnească a ajuns să fie un ocol. Mă' Schulze, mă' prostule, cine ți-a dat ție pămîntul, contesa sau noi ? Ce importanță are asta ? Are, mă', și încă ce importanță. Nu, să nu fie îngropată acolo și nici să nu fie dusă

pe alee, ci la marginea cimitirului, unde sînt mormintele săracilor și ale prizonierilor francezi, sau și mai bine, în spatele zidului, alături de sinucigași, în pămînt nesfințit, deși din punct de vedere marxist asta n-ar fi o pedeapsă. Oare ar putea cineva să numească acest lucru pîngărire ? Tovarăși, gîndiți-vă bine la ceea ce spuneți ! Măi omule, ce ne mai doare pe noi, dacă tot a murit ? Să nu uităm că le trimitea lăuzelor supă, o oală cu supă de găină cînd năștea vreuna din femeile de pe moșie. Acest lucru îl făcea din proprie inițiativă, iar cu prizonierii de război vorbea franțuzește. Și dacă aceștia au fost puși să muncească atît de greu și au primit mîncare atît de puțină, încît au murit opt bărbați tineri și zdraveni, ea n-a avut nici un amestec, toate acestea s-au petrecut din vina inspectorului Nagel care era un individ dur și pe deasupra un nazist inveterat. Contesa însăși nu era de partea lui Hitler. Dar era oare împotriva lui Hitler ? Era, era. Sau poate nu. În orice caz nu foarte tare. Să nu-l uităm nici pe Ihlenfeld. De Ihlenfeld nu-și mai amintesc decît bătrînii care mai știu și cum se vota în sat pe atunci, înainte de Hitler, anume într-o urnă făcută dintr-o ladă de margarină și numai în spirit național german, iar seara se dădea bere pe gratis. În toți anii aceia existase mereu un vot în favoarea comuniștilor, numai un vot, care rămînea singurul, dar tocmai de aceea făcea impresie, fără a influența însă listele electorale. Nimeni n-a descoperit cine se ascundea în spatele acelui vot, pînă cînd într-o zi îl luase gura pe dinainte pe zilierul Ihlenfeld, pentru că devenise tată și se îmbătase. Puseseră mîna pe el. Contesa l-a concediat în toiul iernii. Trebui să plece din casă și împreună cu soția, cu nou-născutul și cu un cărucior după ei au colindat toată zona. I se dusese însă zvonul și pe alte moșii, așa că nimeni nu-l angajă. Au ajuns pînă la Anklam, acolo a găsit de lucru la fabrica de zahăr, iar în rest n-a pățit nimic. Doar copilul le murise în timpul pribegiei pe un ger cumplit. Nu, nici măcar în colțul săracilor nu trebuie îngropată, cu ei n-a avut nimic comun în timpul vieții și de ce-ar avea acum. Și totuși nu e decît o biată bătrînă moartă. Nu chiar așa de moartă. Ba moartă de-a binelea. Nu și ca fapt politic, dragul meu, șapte ani înseamnă mult, omule. Șapte ani înseamnă puțin. Și atunci, ce să facem ? În primul rînd nu atîta circ, la ora cinci se crapă de ziuă. Ei și ? Să se întoarcă acolo de unde a venit, dincolo. Se mai poate ? Sigur că se poate. Iar termenul de „pîngărire“ care a mai fost amintit o dată în acest context nu este demn de un tovarăș. Noi n-o primim și basta.

— Nu e nobil, spune Peetz, fostul cioban al moșiei, lucrul ăsta nu e deloc nobil.

Oare de unde o fi scos ăsta un asemenea cuvînt ?

— Să votăm, îndeamnă Brause. Nouă la cinci sînt pentru ca ea să plece. Suficient. Dar toți sînt indispuși.

Aici unde contesa ar vrea să se întoarcă e un loc minunat. Cîmpul alternează cu pădurea, merii formează alei, aerul este tare și curat, cerul uneori îndepărtat și senin, alteori aproape și acoperit de nori grei, privește spre mare, împrumutîndu-i nuanțele și capriciile. În nopțile reci de iarnă auzi gheața cum vuiește și crapă și prin oglinda lucioasă a pîraielor din poieni zărești pești somnoroși lenevind pe prundiș. Cînd se topește zăpada, drumurile devin impracticabile din cauza noroiului, începe domnia cizmelor de cauciuc. Pămîntul e mănos și vestește de pe acum roadele verii : nipralä, secară, cartofi și sfeclă, toate din abundență, și sfecla e atît de mare, încît toamna, cînd cade bruma pe cîmp, abia poate fi smulsă din pămînt.

Castelul are șaisprezece încăperi și un hol, și o seră de flori, și o terasă cu o scară exterioară care dă în aleea cu platani. Se înalță încă destul de falnic deasupra caselor de cărămidă roșie ale lucrătorilor de pe moșie, care acum sînt țărani. Doar ici-colo a mai sărit tencuiala de pe fațadă, sera de flori de după geamurile prăfuite e goală, la primul etaj unde locuiesc acum două familii, burlanele sobelor ies pe ferestre, iar la parter e adăpostită biblioteca sătească, administrată de blonda domnișoară Schmieder, care are dificultăți cu cititorii mai ales la cărțile rusești, din cauza numelor ciudate, ca de pildă Ivan Fedorovici Potempenko sau Chiril Afanasevici Baranikov-Tulin, născocite se vede fără a ține cont de

cititorul german. Cine poate să memoreze astfel de nume după ce o zi întreagă i-a huruit în urechi o batoză ? Și apoi un lucru e limpede : Oricum o dai, rușii nu sînt în nici un caz germani.

Spre orașul Usedom se întinde un drum îngust, prost pavat. Paralel cu acesta, pe stîlpii de telegraf, un cablu. Dis-de-dimineață, ce-i drept, cu o zi după pastorul Nothsack, primarul Brause răspîndește prin intermediul acestui cablu vestea senzațională că a sosit din nou contesa, moartă și totuși aievea. Mai comunică și inițiativa grupei de partid, cele cinci voturi contra nu le menționează deocamdată. Usedom anunță Wolgast, Wolgast Stralsund, Stralsund Rostock, Rostock Berlin. Răspunsul vine repede, pînă la prînz, chiar și la Brause : Înmormîntarea exclusă, decizia locală aprobată, contesa retur. Acesta este un cuvînt pe placul lui Brause, demn și revoluționar. Se pune întrebarea : Contesa retur, dar cum ? Și cînd ? În orice caz cît mai repede cu putință. Dar în aceeași după-amiază i se cere lui Brause un răspuns la întrebarea : Sicriul este închis, nu-i așa ?

— L-am deschis, comunică Brause.

— De ce naiba l-ați deschis ?

— Pentru a ne convinge de situația reală, spune Brause.

— Puteați s-o lăsați baltă, spune bărbatul de la capătul celălalt al firului și închide.

Brause este mirat. Și nici nu bănuiește cît pătimesc tovarășii săi din Usedom, Rostock și

Berlin, discutînd interurban, făcînd schimb de argumente și contraargumente, invocînd puncte de vedere supuse și impuse, ridicînd problema națională și pe cea de clasă : Există un regulament de igienă din anul 1907, care interzice retransportarea sicrielor de zinc după ce au fost deschise. De unde reiese că socialismul este o chestiune mai nouă, iar Prusia una mai veche, care nu s-a păstrat numai în cîteva reguli cu privire la transportarea morților. De fapt, ce amestec are aici problema de clasă ? Oare n-are nevoie fiecare clasă de o igienă ? Dar dacă prin trimiterea acestui sicriu se face o excepție, încălcînd legea, înțelegi tovarășe, pe cine poți obliga să accepte asemenea expediție ? Pe nimeni, desigur. Nimeni nu e obligat s-o facă. Și atunci ? Nu se numără oare regulamentul comun de igienă printre ultimele lucruri care mai unesc Germania înjumătățită ? Deci și în '52 mai există neclarități, după cum se vede.

Mai tîrziu, în cursul zilei, Brause este înștiințat că, ce mai încolo și încoace, contesa trebuie înmormîntată. Asta înseamnă că primul drum îl va face la Nothsack. Multe priviri sînt ațintite asupra lui. Nothsack îl invită politicos în odaia sa de zi și de studiu, unde obișnuiește să stea la biroul său de lîngă fereastra care dă în grădină și pe care se găsește o carte deschisă.

— În concluzie va fi înmormîntată aici, spune Brause. În baza unui regulament de igienă care, ca să fiu sincer, mi se pare depășit.

Pastorul a aflat de mult despre adunarea de partid din seara trecută, dar fără a-și trăda bucuria ascunsă, spune simplu :

— Va fi cel mai bun lucru.

— Fără pompă, se-nțelege, spune Brause.

— În cea mai mare tăcere, spune Nothsack.

— Și cum vă imaginați desfășurarea ?

— După discuțiile purtate cu domnul episcop Kunefke, care la rîndul său poate că s-a mai consultat și cu alții, am ajuns la concluzia că ar fi cel mai puțin costisitor să oficiez eu însumi ceremonia, chiar dacă am ieșit la pensie, rostind o scurtă rugăciune la mormînt și așa mai departe. Cavoul de familie nu e ceva depășit în ziua de azi ? Mi se pare mai degrabă că defuncta ar trebui să odihnească în rînd cu toți ceilalți creștini.

— Nu sînt de aceeași părere, spune Brause fără ezitare.

— Dar care este părerea dumneavoastră, vă rog ?

— Să fie îngropată la margine, unde sînt și francezii.

— Credeți într-adevăr că acest lucru este necesar ?

— Da' ce, ăia n-au fost și ei creștini ?

— Vreau să spun doar că pare meschin.

— Găsesc că așa trebuie.

— Nu decid eu, spune Nothsack, dar îmi exprim pe loc obiecția. Căci va interveni tocmai efectul contrar celui pe care-l doriți, anume lucrurile vor bătea la ochi. Episcopul Ku-

nefke însă, cu care mă voi sfătui, este în măsură să hotărască.

— Vă rog să-l întrebați, spune Brause.

Despărțirea lor este mai rece decît seara de martie, care aburește ferestrele. Nothsack îl cheamă la telefon pe Kunefke, care îl sfătuiește să nu se cramponeze de canoanele creștine. Brause se duce la cîrciumă să-și înece amarul într-un pahar de bere, fără să-i scape privirile batjocoritoare îndreptate asupra lui : Pe unde o să scoată acum cămașa ? Afară de contesă mai are pe cap și campania de primăvară, situația îngrășămintelor, grădinița de copii din sat și cele patru cazuri de pestă porcină. La Fetzer, epitropul, își dau întîlnire Fitzek, Berhahn și Lobesam, toți țărani vechi, care joacă skat și discută cine să meargă în urma coșciugului. Și hotărăsc să meargă cu toții, pentru că nimeni nu le poate interzice asta. Bătrîna Klevenow, fosta responsabilă cu lenjeria castelului, își scoate de la naftalină, din dulap, rochia neagră, pe care i-a dăruit-o defuncta cu douăzeci și unu de ani în urmă. Fiul ei, șofer pe tractorul lăptăriei, stă la masă cu picioarele întinse cît e de lung și o privește. Vitele dormitează leneșe în grajduri, pisicile miaună prin tufișurile desfrunzite. Ca de obicei, perechile de îndrăgostiți se giugiulesc în spatele șurilor, dar în drum spre casă ajung să vorbească tot de contesă. Luna privește totul de sus, fără să pătrundă și în oameni.

Brause se scoală la șase dimineața, își trage pantalonii, iese în curte și-și aduce de la cișmea o găleată cu apă. Deodată observă că de clanța ușii atîrnă un ștreang. Un ștreang cu un laț. Îl aduce în casă și-l pune pe masa din bucătărie. Nevasta lui, în cămașă de noapte încă, se așază pe un scaun și se holbează la Brause, avînd o față ca o pată albă și goală.

Iau micul dejun fără să schimbe o vorbă. Un bărbat trebuie să chibzuiască cine sînt cei care vor să-l spînzure, dar și cine este el însuși. Trebuie să scormonească în memorie, cum a ajuns aici, în această cameră, la această masă. Trebuie să afle, dacă totul își are o justificare pînă aici. Cu cîtva timp în urmă fusese un simplu băiat din Stettin, apoi soldat, pescar, docher, zidar, faianțar și din nou soldat, magazioner la marină, avînd treizeci și cinci de milioane de țigări în grija sa. Din senin, cade o bombă pe dugheana lui cu tutun, o schijă i se înfige în cap, iar în spitalul de campanie face cunoștință cu o soră și după război se duce la ea în sat și o ia în căsătorie, trăind cu ea și în ziua de azi.

Există o ordine în toate : Să scoți cărbuni din magazia vaporului și să faci zidărie și să pui faianță, ba la lumea bună din Grunewald, ba în Wedding. Cea mai lungă grevă a durat treisprezece săptămîni și lucrul ăsta nu l-a uitat Brause nici în timpul strigătelor de „Heil“ și nici în timpul războiului împuțit, chiar dacă la țigări era trai pe vătrai pînă să explodeze

bomba aceea englezească, de parcă cineva ar fi bătut într-o tobă uriașă, pe care altfel n-o aud decît cei care sînt la mare depărtare.

Și de ce să nu înființeze Brause în '45, cu alți trei din sat, partidul, singurul partid pe care și-l putea imagina în acel moment ? Poate pentru că încă nu bănuia ce muncă îl așteaptă ? Între timp a aflat. Și a mai aflat că se poate cere și mai mult, pentru că nu munca este pusă în ștreang.

În imaginile văzute după război, în ziare sau la jurnalele de actualități, spînzurații au un aer pașnic, puțin comic, de păpuși neajutorate. Suferința ce le-a fost pricinuită nu li se citește pe față. Și cei din preajma lor, în caz că sînt fotografiați, au chipuri obișnuite, impasibile. Ce fel de oameni sînt ăștia ? Par normali, atît de normali, încît și ceea ce fac pare normal. Unul ca ăsta poate fi de oriunde. Dar și spînzurații din fotografii, de sub cerul atîtor țări, pot fi de oriunde.

Brause aleargă prin cimitir și-l găsește pe Nothsack lîngă un morman proaspăt de pămînt nisipos, iar în groapa de alături, care se află în rînd cu celelalte, țăranii vechi Lobesam și Schotte precum și nou-venitul Boller sapă de zor.

— Puteți s-o astupați imediat, spune Brause.

— Săpați mai departe, ripostează pastorul.

— Va fi îngropată lîngă zid, spune Brause.

Cei trei din groapă se proptesc în cozile lopeților.

— Atunci o să avem două gropi, spune Lobesam tacticos.

— Poate mai moare vreunul, spune Schotte într-o doară.

— Cine anume ?

— Oricine, spune Schotte speriindu-se de privirea lui Brause.

Acesta din urmă bagă mîna în buzunarul puțin căscat de la jachetă, scoate ștreangul, îl ține între degetul mare și cel arătător, pendulînd lațul.

— Iubește-ți aproapele ca pe tine însuți, urlă el. Dar pe cel de lîngă aproapele tău ? Ce se întîmplă cu acela ?

Nimeni nu-l înțelege unde bate, iar el urlă în continuare :

— Asta se plătește cu închisoarea, după toate cele întîmplate. Cu închisoarea se plătește.

Apoi își înfundă ștreangul la loc în buzunar și dispare. Lobesam, Schotte, Boller se cațără din groapa pe jumătate săpată, își scutură jenați pantalonii de nisip. Povestea asta îi umple de groază. Nothsack le întoarce spatele și pleacă. Respirînd sacadat se gîndește la cei din familia von Berg de dincolo, oare au vreun drept să-l implice pe el în asemenea încurcături ?

Brause le arată tuturor ștreangul și constată cu satisfacție că oamenii se înspăimîntă. Rînjește vreunul pe ici, pe colo ? Poate. Dar pe cei mai mulți îi trec fiori, căci crime și omoruri n-au mai existat pînă acum, în nici un caz aici, și nici nu trebuie să existe nici de acum înainte, cu atît mai puțin din pricina

celei care zace în sicriul ei de zinc și așteaptă să ajungă în sfîrșit în pămînt. A sosit de duminică și acum e miercuri, și ce-a adus cu sine ?

Mattfeld culege informații, care și încotro se dusese dis-de-dimineață. Copiii din sat se uită curioși la servieta lui neagră, poate l-a și notat pe cel suspect. Un BMW sosește din Usedom cu tovarășul Wille de la conducerea raională, care ia cunoștință de situație și pleacă apoi îngrijorat. Oricare ar fi situația, la florărie au fost comandate douăzeci și opt de coroane. Și se răspîndește zvonul că joi dimineață la ora zece pe întreaga insulă vor bătea clopotele, că dangătul va răsuna pînă la mare, în memoria contesei von Mollwitz, fosta moșiereasă.

Acest lucru trebuie să-l reglementeze forurile centrale. Brause dispune blocarea Aleii domnești în baza sarcinii de partid trasată contabilului de la SMT. Dă apoi dispoziție să fie acoperită groapa din rînd cu celelalte și să fie săpată alta, în spatele celor opt cruci de lemn prăpădite ale francezilor. Între timp se întunecă, și cei ce au comandat coroanele le și ridică pe furiș. Pisicile miaună abia mai tîrziu, cînd se înalță luna pe cer și parcă ar fi smiorcăieli de copii sau glasuri de fantome. Contesa zace părăsită în biserica goală, în învelișul ei de zinc care a fost deschis cu forța, într-un frig veșnic, făcîndu-i însă și pe alții să tremure și să se simtă singuri în noaptea asta care nu se mai sfîrșește.

Unul dintre aceștia e Brause, care culcat pe spate, cu ochii deschiși, se gîndește la ștreang, pîndește dacă se aud pași în jurul casei și se întreabă de ce nu și-o fi pus obloane. Dar mai e unul, care se preface toată ziua și nimeni nu-l descoperă, stă ghemuit în patul său, fără să închidă un ochi și tremură la gîndul că cineva ar putea veni acum la ușa lui, așa de-a dreptul ; se aude că toți știu deja.

Iar epitropul Fetzer o întreabă în pat pe nevastă-sa :

— Mergem și noi sau nu ?

— De ce am mai fi luat coroana ? spune doamna Fetzer.

Pastorul Nothsack mai citește un pasaj din Fontane, i se pare o lume mai prietenoasă, dar gîndurile îi zboară la unul și același lucru.

Dimineața e cețoasă, iar aerul umed și cald. La ora opt primarul e la el în birou, cu cicatricea deasupra ochiului roșie ca focul și purtînd o cămașă curată, deși cea veche ar mai fi mers, nu de dragul „ei", se înțelege, ci pentru că nu se știe cine mai vine.

La opt și jumătate se aude o mașină, doi bărbați cu pantofi ușori de stradă coboară din ea și intră, arătînd o legitimație. E vorba de doi ziariști cam tinerei și cam slabi care nu bănuiesc nimic și care fac un tur de orizont privitor la situația generală a campaniei agricole de primăvară. Brause i-ar trimite la dracu', dar n-are încotro, le prezintă specificul problemei. Ei se așază, se uită emoționați la ștreangul lui Brause, vine vorba despre coroanele

comandate, dacă socotim cîte doi oameni de coroană, înseamnă că vor merge în urma sicriului vreo cincizeci și șase de persoane. Nu e o imagine prea încîntătoare sub aspect politic. Dar în calitate de reporteri se bucură în sinea lor de acest moment favorabil.

— Coroane și jerbe, rectifică Brause. Chiar mai multe jerbe decît coroane. Asta înseamnă mai puțini oameni. Ca să nu vă imaginați că aici sîntem o adunătură de proști.

Dintr-o dată cicatricea lui devine și mai roșie și spune :

— Măi, cred că voi m-ați putea ajuta.

La nouă și jumătate mai sosește o mașină care-l aduce pe episcopul Kunefke la pastorul Nothsack. Își strîng mîna, aruncîndu-și o privire gravă. Kunefke este servit mai întîi cu o ceașcă de cafea, Nothsack acoperă cana ca să stea caldă.

— Da, dragul meu confrate, spune episcopul, o istorie întreagă, nu-i așa ?

Dar el are o idee cum se poate ieși victorios din impas, într-un singur fel posibil în cazul de față. Nu Nothsack, care oricum nu mai este în slujbă, se va îngriji de cele duhovnicești, ci episcopul însuși, care n-o cunoștea personal pe defunctă. Acesta nici nu va merge în urma sicriului, ci îl va aștepta la poarta cimitirului și-l va conduce la groapă, indiferent unde se va afla aceasta. Trebuie acționat cu tact și fără sentimentalisme. Iar în încheiere, o scurtă rugăciune.

— Doar sînteți și membru în consiliul raional pentru pace, spune Nothsack, care nu se simte deloc pus în umbră.

— Nu văd nici o legătură, spune Kunefke și își scoate din geamantănaș odăjdiile.

Nothsack îi ajută să se încheie la spate.

Între timp Fitzek pornește cu cei doi cai înhămați în direcția bisericii, nu se prea simte în largul său. Cum naiba n-are nimeni altul o căruță ca a lui ? Și unde or fi ceilalți ? Ici-colo zărește prin curți pălării și basmale negre și haine de duminică. Dar nu prea multe. Toți șovăie. Epitropul Fetzer tocmai pășește alături de nevastă-sa în stradă, ținînd coroana pe braț. Din partea opusă apare Brause cu doi necunoscuți, dar îți poți imagina cine sînt. De gîtul unuia dintre ei atîrnă un aparat de fotografiat. Pe Fitzek cu căruța lui goală deocamdată nu-l bagă în seamă, dar se oprește în fața perechii Fetzer.

— Ce înseamnă asta, Otto, strigă Fetzer supărat, cine sînt oamenii ăștia ?

— Asta vreau să-ți spus și eu, Heinrich, răspunde Brause calm. Sînt niște oameni care vor să facă poze. Ca amintire.

Un moment de stupoare, apoi doamna Fetzer spune atît de tare, încît oricine o poate auzi :

— Arată acum că ești bărbat, Heinrich !

Și cînd Fetzer ezită pentru că îl trec nădușelile și pentru că dintr-o dată nu-și mai amintește exact ce-l privește de fapt pe el contesa,

soția lui vrea să-i smulgă coroana și să plece singură. Dar își ia inima în dinți și spune :

— Asta e curată nerușinare, Otto, să fim fotografiați.

— Fotografiatul nu doare, spune Brause. Și mai strigă după el : Dar prostia ar trebui să doară.

Familia Berghahn iese, dar familia Schotte, zărindu-l pe fotograf, face stînga împrejur cu flori cu tot. După un schimb de cuvinte, din familia lui Lobesam vine numai doamna. Boller vine singur. Bătrîna Klevenow fără fiul ei. Fosta bucătăreasă de la moșie cu soțul. Țăranii Ruttig și Schirdewahn cu soțiile lor. Paselow, Merz, Seifert, foști zilieri, acum pensionari. Micuța doamnă Grumms, care dă cîte o mînă de ajutor pe rînd vecinilor și care și-a pierdut soțul și băiatul în război. Încă vreo cîțiva, dar nu mulți. Toți, cu excepția micuței doamne Grumms, îl înjură pe fotograf. Dar acesta imortalizează totul : Cum Ruttig, Boller, Schirdewahn și pensionarul Seifert iau pe brațe sicriul rece de metal din ușa bisericii și îl așază în căruță, cum Nothsack se apropie și se roagă și cum micuța doamnă Grumms plînge.

— Ci vezi dacă mă aflu pe calea cea rea și îndrumă-mă spre calea cea veșnică, rostește Nothsack. Căci precum cerul este deasupra pămîntului, tot așa El îi acoperă cu iertare pe cei ce au frica Lui. Amin.

Fitzer strigă : „Dii", caii se dezmeticesc, pastorul pășește alături de soții Fetzer și apoi vin

ceilalți, stînjeniți sau cu fețele împietrite de teroarea obiectivului aparatului de fotografiat ; de o adevărată întristare nici nu mai poate fi vorba din cauza acestei supărări. Numai micuța doamnă Grumms își șterge ochii cu batista, poate la gîndul că dacă o contesă este înmormîntată atît de jalnic, atunci ce să mai spere pentru ea însăși. Pe drum o droaie de gură-cască, pretutindeni îl vezi pe Brause, dar nu și pe polițaiul Mattfeld, forța armată stă în umbră. Și așa merg pînă la castel, unde cîțiva chiriași stau aplecați pe geam rîzînd, apoi o iau la dreapta. Înspre Aleea domnească, năpădită de iarbă și străjuită de copaci înalți, apoi pe sub aceștia, pentru ultima dată, așa cum și-a dorit contesa. Dar nu ajung departe. De-a curmezișul aleii un tractor cu remorcă și nu se găsește nimeni care să-l poată urni din loc. Înapoi deci, din nou pe lîngă castel, unde oamenii tocmai închid ferestrele. Acum se ivesc două posibilități, și Fitzer optează pentru cea mai directă, anume de a nu mai trece prin sat, ci prin curtea moșiei, pe lîngă grajdurile în care guiță porcii și zăngăne tălăngile vacilor. Episcopul Kunefke așteaptă nerăbdător în poarta cimitirului. Se încolonează și el în urma carului pe care îl trag mai departe caii, pînă la marginea din deal a cimitirului, de unde după boschete începe cîmpul. Acolo, Kunefke rostește simplu :

— Henriette Else Amalie von Mollwitz, odihnească-se în pace. Din pămînt te-ai născut și în pămînt te vei întoarce. Amin.

Sicriul coboară și se aruncă trei bulgări de pămînt pentru contesă. Pensionarul Paselow tare ar dori să știe cît timp se păstrează zincul sub pămînt, dar pensionarul Merz nu știe să-i spună. Fotograful se apropie de ei să facă o fotografie de grup. Fosta bucătăreasă a moșiei se apleacă și-și ridică fusta, arătîndu-i fundul, ce-i drept nu gol, pentru că sîntem în luna martie. Și toată lumea e mulțumită că totul s-a terminat.

În final toată lumea ridică paharul. Și cei care au fost pentru înmormîntare și cei care au fost împotrivă și cei din a treia categorie, adică majoritatea. Chiar și hangiul Dorlepper a dat cîteva pahare pe gît, spunînd că pentru el totul a fost limpede de la bun început, dar nu specifică ce anume. Iar fotografii nu erau decît doi ziariști. Măi, omule, doar n-o să spună ăia de unde sînt.

— N-a fost nobil, afirmă din nou Peetz, fostul cioban de la moșie. Și Boller simte nevoia să ciocnească cu Brause, tocmai cu el.

— Măi Boller, spune primarul, din ăștia îmi ești ? Tocmai tu care stai pe pămîntul ei, că altfel n-ai fi avut nimic.

— Poate că am greșit, spune Boller, care în felul ăsta vrea să-și ia o piatră de pe inimă, dar abia acum cînd a ajuns sub pămînt, m-am gîndit că n-o să mi-l mai ia înapoi.

— Boller, Boller, spune primarul.

— Bine că aveți iar un motiv să trageți la măsea, spun nevestele. Iar bărbații adaugă că așa-i mereu, toți se gîndesc la băut, nimeni nu se gîndește la sete.

Pînă și pastorul Nothsack își toarnă un bitter mic, care face bine la stomac. Și nu știe dacă o să-i fie mai bine sau mai rău, știe doar că acum contesa nu mai este și că nu se va mai întoarce niciodată.

CUI PENTRU COȘCIUG

ÎNTÎMPLAREA A FĂCUT ca o șopîrlă să intre tocmai în craniu, spune K. Datorită mișcărilor ei însă, acesta a început să se rostogolească, groparii l-au ridicat și totul a ieșit la iveală. Și anume că în țeastă era înfipt un cui. Un crampon ruginit cu patru muchii. Paznicul cimitirului își aminti de o femeie bătrînă care îngrijise mormîntul pînă nu demult. Primăvara trecută plantase flori de portolac. Sub ele, pînă acum, cînd a trebuit să cedeze locul, a odihnit în pace timp de treizeci și unu de ani un bărbat pe nume Schmalfuß, numai că avea acest cui înfipt în cap.

Povestea asta, spune K., ajunge apoi la mine pe birou. Caut în fișier și descopăr o văduvă Schmidt, care înainte fusese văduva Schmalfuß, și într-o frumoasă zi de joi îmi fac drum pe la ea, pe strada Marienburger, etajul doi. Sun, ea-mi deschide, îi arăt legitimația, îmi spune calmă : Vă aștept de treizeci de ani.

Îmi zic : măi băiete, asta da replică de film.

Apoi stau la masa din bucătărie, ea se așază mai aproape de fereastră cu mîinile în poale,

în spatele ei în curte se vede coroana unui copac, iar în frunzele lui se reflectă soarele de după-amiază. Îmi spune : Am știut dintotdeauna, în toți acești ani, că veți veni, numai după război nu, aproape că uitasem. Dar în rest, în fiecare zi îmi imaginam cum sună, deschid, în ușă apar niște polițiști în uniformă sau niște tipi în civil, cu pălării pe cap. Dar dumneavoastră parcă nici n-aveți pălărie, nu ? De altfel îmi închipuiam mereu că vor veni doi.

Deci aveți de făcut o declarație, spun eu.

Da, spune ea, am. Mai bine încep cu căsătoria.

Cum doriți, spun eu.

Ne-am căsătorit în '32, spune ea, în septembrie, pentru că soțul meu avea perspectiva să primească în strada Allenstein o locuință, ce-i drept, cu intrarea printr-o curte, dar convenabilă, deoarece chiria nu costa decît douăzeci și patru de mărci, și soțul meu tocmai găsise din nou de lucru la Löwe, ca tîmplar la un joagăr. Nu era nici departe de Friedrichshain, în cinci minute ajungeai la iarbă verde și ne gîndeam că asta ar fi un avantaj dacă vom avea vreodată copii.

Ne cunoșteam exact de trei luni, de Rusalii ne întîlniserăm prima dată la concertul de dimineață de la Schmetterlingshorst. Nu mai iubisem pe nimeni altul ca pe el. Aveam douăzeci și trei de ani, soțul meu era cu șapte ani mai mare decît mine. Eu stăteam acasă pentru că era interzis să lucreze și soțul și soția. În

fiecare zi pe la cinci îl așteptam cu masa și mi-era mereu frică să nu-și fi tăiat degetele în ferăstrău.

Face o pauză și cade pe gînduri visătoare, iar eu îmi spun că pe vremea cînd își făcea griji din cauza degetelor lui, nu putea fi vorba încă despre crampon.

Spune scuzîndu-se : Am vrut să vă spun doar că au fost clipe frumoase fără îndoială, n-aș putea să neg. Dar vedeți dumneavoastră, după aceea au început blestematele alea de hemoragii stomacale. Trei săptămîni a zăcut acasă, fiindu-i din ce în ce mai rău, nu mai suporta decît supă și nimeni nu știa ce avea, pînă cînd doctorul l-a trimis la spital unde l-au internat pe loc.

Se pare că a avut un cancer. Așa de tînăr și bolnav de cancer, cine s-ar fi gîndit ? Nici măcar doctorului nu-i venea să creadă. I-au scos jumătate din stomac. Cînd s-a întors acasă era galben și tras la față, cu totul alt om, slăbise vreo 15 kile, o jale. Dar de asta n-ar fi murit el... Dă din cap cu tristețe. Iar eu mă uit la ea și mă gîndesc că într-adevăr n-a murit din cauza asta, însă nu spun nimic.

L-am îngrijit trei săptămîni, continuă ea, și a început să se refacă, dar într-o zi a căzut pe spate, a leșinat, iar cînd și-a revenit nu mai știa unde se afla, nu mă mai recunoștea și nu-și putea mișca picioarele. Vecinii au alergat după medic. Doamne, ce zi am avut. L-au dus din nou la spital, dar de data asta l-au adus înapoi după două zile. Zăcea nemișcat

și mut pe targă, venise și doctorul, m-a luat deoparte în bucătărie și mi-a spus : — Fiți tare, tînără doamnă ! Există întotdeauna lucruri mai presus decît știința, dar trebuie să vă gîndiți că sînteți încă tînără și că puteți să vă refaceți viața. Așa mi-a vorbit, am început să tremur, am simțit nevoia să mă așez, și pe urmă mi-a comunicat că îmi voi pierde bărbatul, ne mai fiind nici urmă de speranță. Mai avea de trăit o săptămînă sau poate o lună, dar nu mai mult.

M-am întins pe pat alături de soțul meu și l-am privit cum dormea, și l-am vegheat aproape toată noaptea, neputînd înțelege că va trebui să-mi iau rămas-bun de la el. L-am hrănit, i-am făcut supă și doctorul a venit, i-a prescris o mușama sub cearșaf și mi-a strîns din nou mîna. Soțul meu era foarte apatic. S-ar putea să mai dureze, mi-a spus. Tot el a avut și ideea să ne mutăm într-un cartier mărginaș cu grădini, unde să stea la aer. Eu trebuia să ies mereu din cameră pentru că-mi venea tot timpul să izbucnesc în plîns ; cînd mă uitam în oglindă vedeam că fața mi-era umflată. În ce hal arătați, tînără doamnă, îmi spuneau vecinii, li se făcea milă de mine pentru că eram atît de singură. Soțul meu nu avea nici o rudă, iar familia mea locuia în Lausitz, în apropiere de Forst, dacă știți... Dau din cap. Postavul de Forst, explică ea. Da, știu, îi spun. Într-o după-amiază, continuă ea, cînd eram tocmai la bucătărie, l-am auzit strigîndu-mă și cînd am intrat la el, mi-a spus că

nu mai vedea deloc și că totul în jurul lui era cufundat în beznă, deși ochii îi stăteau larg deschiși. Nu putea să înțeleagă că orbise, apoi a început să aiureze și doctorul a venit, i-a făcut morfină și a spus că acesta e sfîrșitul. Sfîrșitul, mi-a spus.

În seara aceea mi-am împins patul în bucătărie. N-aș fi suportat să stau lîngă el în timp ce murea. Mi-era și teamă că va trebui să-l văd murind, cu toate că mi-era și teamă că aș putea să nu observ ce se întîmpla. Dacă nu observam, fiind în bucătărie era altceva, n-ar fi fost vina mea, îmi spuneam, și de aceea am lăsat ușa deschisă, în caz că ar fi avut nevoie de mine.

Dimineața doctorul a venit, iar eu am întrebat dacă nu l-ar putea duce din nou la spital, iar doctorul a spus că de acolo venea, pentru că nu mai era nimic de făcut. Este un caz incurabil și nu au atîtea locuri în spital, dar el totuși vrea să încerce, poate se vor îndura de un muribund. L-au internat deci a treia oară. Și după o săptămînă l-au adus din nou acasă pentru că nu murise. Și iar mașina aceea, și iar vecinii pe scară, iar eu eram ca o stană de piatră. Pentru că întrebasem : Sînt speranțe, domnule doctor ? Nu, mi-a răspuns, asta în nici un caz, speranțe nu sînt, dar trebuie să aveți răbdare. Așa mi-a spus, exact așa. L-au așezat în patul lui din care nu s-a mai dat jos timp de doi ani.

Dar după aceea s-a mai dat jos ? întreb eu după cîtva timp.

Treptat, în timp ce el zăcea acolo, spune ea, iar eu umblam prin casă sau pe stradă după cumpărături am început să mă gîndesc că el va muri și eu voi continua să trăiesc. Fața i se micșorase de tot, starea lui era cînd mai bună cînd mai rea. Avea mereu dureri de cap, dar vedea din nou. În unele zile striga la mine, uneori vorbea ca pentru sine, alteori își făurea planuri și-și făcea reproșuri din cauza mea. Atunci era cel mai cumplit. Eu lucram din nou. În fiecare dimineață îi lăsam mîncarea, plecam cu tramvaiul 74 din Piața Dönhoff, mă întorceam după-masa, mereu chinuită de aceeași neliniște. Doctorul venea o dată pe săptămînă și dădea din cap, nu se întîmpla decît o dată la zece ani ca cineva cu așa o boală să mai trăiască. Dar cînd îl întrebam dacă nu cumva s-ar putea încerca un alt tratament, zicea că nu. Și era pe vremea aceea zarvă mare în jurul lui Hitler, atunci tocmai începuse, dar eu aveam capul plin cu altele, n-am înțeles absolut nimic. Îmi aduc însă aminte că atunci cînd a murit președintele Reich-ului, Hindenburg, m-am gîndit că pe acela l-a luat Dumnezeu, dar pe omul ăsta nenorocit nu vrea să-l ia. Cu ce să fi greșit el oare ca să nu-și afle liniștea, îmi spuneau vecinii și doctorul era de părere că ăsta era un caz pentru literatura de specialitate și că dacă s-ar fi putut ști acest lucru de la bun început, poate s-ar fi interesat de el un sanatoriu care cercetează asemenea cazuri de excepție. Dar la ce-mi mai folosea mie acum după acei doi ani ? Aveam

un copac în curte, ca și aici, și înverzea, apoi se scutura și iar înverzea și mă gîndeam că viața mea se irosește așa lîngă fereastră, lîngă patul în care zăcea bărbatul meu. Și apoi am început să-mi spun că întîmplarea a făcut să-l cunosc, dacă nu m-aș fi dus atunci la Schmetterlingshorst n-aș fi ajuns să stau la fereastra asta care dădea într-o curte din strada Allenstein, dar ce-mi pasă, de fapt, de ajuns dacă se prăpădește unul din noi. Apoi mi s-a făcut rușine și am încercat să mi-l imaginez așa cum fusese înainte, dar nu mai semăna deloc cu ce-a fost cîndva. Eu însă arătam la fel. În clădirea de alături era o cîrciumă, cînd treceam pe acolo nici nu vă puteți închipui ce mai strigau ăia în urma mea. Odată unul s-a și ținut după mine, și în gang m-a înghesuit într-un perete, dar eu nu l-am lăsat să se apropie. N-am fost decît o singură dată la un bal în toți acești doi ani.

Se uită la mine implorîndu-mă parcă, apoi spune repede : N-am avut nici un plan. Dau din cap. Nici nu spun că ați avut un plan. — Dar am știut mereu că veți veni. A fost cumva un accident ? întreb eu. Întreb crezînd că în felul acesta îi ușurez ei situația. Dar în acel moment, văzînd-o cum stă așa chircită pe scaun în fața geamului, cu mîinile încă împreunate în poală, îmi vine și mie să sper că vreo întîmplare blestemată a făcut ca un crampon să ajungă în țeasta unui om.

Și ea mă privește, cîntărind parcă dacă într-adevăr n-ar fi putut fi un accident, dar

apoi spune din nou foarte resemnată : Nu, n-a fost un accident. După-masă luasem deja ciocanul în mînă, în ladă mai erau niște clești și un burghiu și o rindea și cuiele, da, da, erau toate în ladă. Am luat totul de pe o poliță, erau sculele lui de tîmplărie pe care voiam să le vînd pentru că tot nu mai avea să le folosească vreodată, iar cei de la asigurări scriseseră că nu mai puteau plăti. Era august, o seară caldă, țineam geamurile deschise, iar el stătea în pat cu fața în jos ; nu scosese toată ziua nici un cuvînt. Deodată mi-a trecut prin minte că ar fi fost deajuns o singură lovitură în capul lui bolnav. Am alergat imediat afară la acest gînd, am luat-o pe străzi fără să știu încotro, oamenii stăteau la geam, era cald și mirosea a ploaie și mi-am zis că oricum eram pierdută, orice aș fi făcut, soarta mea era pecetluită. Doar n-ai să faci una ca asta, mi-am spus, apoi am judecat cu sînge rece : Și dacă se află, ce-o să fie ? Cînd m-am întors, stătea la fel ca mai înainte, nu se mișcase deloc, dacă ar fi scos măcar un cuvînt, dar erau zile cînd zăcea într-o somnolență. L-am privit de departe, nu m-am apropiat și deodată am crezut că poate a și murit, pentru că în gînd îl omorîsem deja. O doamne ! dacă cel puțin aș fi avut cu cine să schimb o vorbă. Am vrut să iau lada de pe masă, cuiele s-au rostogolit de colo pînă colo pe fundul lăzii. Am scos unul și m-am uitat la el, era ascuțit și cu muchii, mi-am dat atunci seama că n-aș putea s-o fac numai cu ciocanul, dar cu un cui da. Am în-

chis fereastra, era aproape întuneric, dar pentru asta era destulă lumină. I-am pus cuiul în dreptul capului și am lovit cu ciocanul, a mers așa de ușor, iar cînd a zvîcnit, era deja prea tîrziu, nu mai puteam face nimic. M-am prăbușit pe un scaun, gîndindu-mă : acum ești o criminală. Cuvîntul ăsta mi-a umblat prin minte doar cît timp am deschis din nou fereastra, am strîns lada și l-am întors pe spate și am examinat cu mare atenție dacă se vede vreo picătură de sînge, dar nu era nimic, nici o picătură. Și apoi m-am dus jos la lăptărie și l-am sunat pe doctor pentru că nu mai puteam răbda fără să știu dacă aveau să mă dea pe mîna poliției sau nu, iar dacă da, preferam s-o facă imediat. Doctorul a venit și-a dat din cap, înainte ca eu s-apuc să spun ceva, l-a examinat într-un minut și a completat imediat certificatul de deces, confirmînd că fusese un caz cu totul excepțional, dar că acum se sfîrșise și că moartea e o izbăvire. Mortul avea într-adevăr un aer împăcat, și cînd doctorul mi-a prezentat condoleanțe am avut aproape sentimentul că sînt o văduvă adevărată, cu totul obișnuită. De aceea am putut rezista și la înmormîntare, pentru că sufletește eram pregătită de doi ani. Dar față de mine însămi am știut mereu că sînt o criminală, toată viața am știut-o.

Apoi v-ați recăsătorit ? o întreb eu.

Da, îmi răspunde, după patru ani. Cu un berar, un bărbat înalt, voinic, dar cînd a început războiul, a plecat în Franța și s-a ales cu un

glonț în cap. În cap, vă dați seama ? Tot în cap. Cînd am aflat, am interpretat-o ca pe o pedeapsă pentru vina mea, iar cînd bombele pîrjoleau totul și eu alergam cu copilul prin flăcări, în vara anului '44, nu m-am văitat niciodată, cel mult m-am gîndit uneori că mor atîția oameni nevinovați și fapta mea nu mi s-a mai părut atunci atît de îngrozitoare. Dar că sînt o criminală am știut-o întotdeauna.

Ce copil ? o întreb.

Îmi spune : Cu cel de-al doilea bărbat am avut o fată. Și adaugă ezitînd : Am și o nepoțică. Locuiesc pe strada Prenzlau.

Crima se prescrie după douăzeci de ani, spune K. Dar ei nu i-am mai spus-o. Nu era treaba mea. I-am adus doar la cunoștință că totul va trebui consemnat într-un proces-verbal. Era oarecum ciudat să mă uit la mîinile ei, mîinile muncite ale unei bătrîne simpatice. A vrut să-mi facă o cafea. V-am așteptat, mi-a spus ea din nou, vă aștept din '34. Tocmai atunci m-am născut, i-am spus eu. Așa e drept, mi-a spus ea. Iar eu am dat din cap, da, da, dreptatea. Și o șopîrlă ! Dar asta nu i-am mai spus-o.

CÎND SE PORNI PLOAIA

PE HARRI L-AM URMĂRIT două zile în șir, spuse K. Aproape că ne-am tocit călcîiele alergînd după el. Unde să se ascundă cineva care nu are un acoperiș deasupra capului ? Multe locuri nu sînt, poate doar gările, sălile de așteptare, cîteva cîrciumi deschise toată noaptea și-atîta tot. Trebuie să fi avut ceea ce se cheamă al șaselea simț ; cînd intram noi, el ieșea pe ușa din dos ; o dată cred că a ieșit în același timp cu noi pe aceeași ușă turnantă, dar că a luat-o în sens invers. Mai rău ca orice, era că ploua întruna, două zile de zloată cenușie. Ploaia l-a măcinat mai mult decît orice altceva.

N-avea un avans prea mare și asta pentru că o anumită doamnă Kunde, care cosea pantaloni, ar fi trebuit să predea o tranșă tocmai în ziua aceea. Cum era punctuală, conștiinciozitatea în persoană, verificată timp de trei ani de zile de meșterul ei, acesta fu foarte uimit și de aceea după-masa dădu o fugă pînă la ea să vadă dacă nu cumva este bolnavă. Nu i-a deschis nimeni, dar prin gaura cheii a văzut lumină pe hol, iar din curte se putea observa că perdelele erau trase, ziua în amiaza mare. Se consultă cu un vecin, care nici el n-o văzuse încă pe doamna Kunde în ziua aceea — de altfel nici pe subchiriașul care locuia la ea — și mai veniră și alți vecini, care au bătut tare la ușa doamnei Kunde, dar degeaba. În cele din urmă cineva alergă pînă la poliție după colț, și cînd deschiseră ușa și intrară în locuință, o găsiră pe doamna Kunde în patul ei, cu perna peste față și cu picioarele desfăcute, așa cum îl așteptase pe Harri.

Bănuiala căzu imediat asupra acestuia. Mai ales atunci cînd pe la orele cinci nu veni ca de obicei de la lucru și cînd se descoperi că pentru prima dată în treisprezece săptămîni nici nu dăduse pe-acolo. Am aflat adresa unui fost prieten de-al lui, care cînta la chitară într-o tavernă, cînd l-am găsit, ne mărturisi că nu-l mai văzusem pe Harri de doi ani, dar ne-a trimis la altă adresă, și de acolo la alta și apoi ne-am cățărat pe gardul din fața unei case cu curte și fără sonerie, pentru a vizita o fostă amică de-a lui Harri. Aceasta își părăsi uimită patul, dar nici ea nu știa nimic. Era întuneric beznă, se pornise și ploaia asta, între timp însă aflasem că Harri fusese eliberat cu suspendarea executării pedepsei.

Politicos cum era, la cei douăzeci de anișori ai săi, și mai degrabă prea tăcut decît prea vorbăreț, se vede că imediat cum bătuse la ușă îi și făcuse o impresie bună doamnei Kunde. Avea adresa de la un cunoscut mai îndepărtat

de-al ei, care la rîndul lui era cunoscut mai îndepărtat de-al tatălui său, care îi spusese că dumneaei ar putea să-i închirieze o cameră.

— O, doamne, spusese doamna Kunde, nu sînt nevoită să închiriez, vorbesc din punct de vedere financiar, dar dacă pot să ajut pe cineva... Părinţii dumneavoastră probabil nu locuiesc în Berlin, nu-i aşa ?

Părinţii lui se mutaseră în Prenzlau.

— Înţeleg că un om tînăr doreşte să rămînă la Berlin, spusese doamna Kunde.

Acestea fiind zise, Harri se întinsese pentru prima dată în noul său pat din camera doamnei Kunde, şi zumzetul maşinii electrice de cusut de după perete îl legănă pînă adormi. Pe chipul doamnei Kunde însă, în timp ce îmbina în cusături drepte pantalonii croiţi, trebuie să se fi aşternut mulţumirea de-a fi făcut o faptă bună.

Dimineaţa Harri pleca la oră fixă, după-masa venea la oră fixă. Seara stătea în camera lui şi citea o revistă de radioamatori sau dădea o fugă să bea un pahar-două de bere, niciodată nu întîrzia după ora unsprezece, iar doamna Kunde nu se culca niciodată la ora aceea. De cîteva ori o urmărise cum coase. Într-o zi, după vreo trei săptămîni, doamna Kunde spusese :

— Au mai rămas cîţiva cartofi prăjiţi, nu vrei să-i mănînci dumneata, Harri ?

— Cu plăcere, răspunsese Harri, pentru că sandvişurile pe care şi le făcea el nu se deosebeau deloc de la o săptămînă la alta.

— Vrei şi un ou ?

— Cu plăcere, repetase Harri. Se aşezase şi mîncase feliile rotunde de cartofi, îmbibate în ulei ; şi de cîte ori ridica ochii, surîdea plin de recunoştinţă şi puţin jenat, iar doamna Kunde zîmbea şi ea, i se umplea inima să-l vadă atît de subţirel stînd la masa din bucătăria ei strălucitor de curată. De atunci încolo se întîmpla să-i rămînă mai des cartofi prăjiţi, ba chiar mai şi cumpăra picromigdale sau plăcinte cu mere, iar seara o mai zăreai uneori pe la măcelărie după piept de gîscă. Şi în timp ce mîinile ei îndemînatice transformau fîşiile de stofă în pantaloni la maşina ei care vibra molcom, aştepta pe-nserat răsucitul încet al cheii în broască.

— Dacă-ţi pofteşte inima ceva anume, Harri, nu trebuie decît să-mi spui !

Harri accepta orice, devenind din ce în ce mai degajat. Dimineaţa şi seara umbla prin casă în tricou de gimnastică, era zvelt, iar pielea-i era catifelată. În vremea asta doamna Kunde, care fusese dintotdeauna blondă, devenea din ce în ce mai blondă.

— Ce zici, Harri, spusese ea într-altă zi, dumneata n-ai vrea să mergi la cinema ? Biletele le plătise doamna Kunde, stătuseră alături în sala întunecoasă şi pe jumătate goală, din întîmplare genunchiul lui atinsese genunchiul ei, iar doamna Kunde nu şi-l retrăsese.

— Ce-ai zice de un lichior, Harri ? întrebase ea după film. Intraseră la un local, se aşezaseră la o măsuţă rotundă, ea îl privea întruna zîmbitoare, el îi remarcă pielea rozalie, să tot aibă vreo patruzeci de ani, îşi spusese el, şi în pri-

vinţa asta nu se prea înşelase. Bineînţeles că doamna Kunde plătise şi lichiorul, iar la întoarcere îl luase de braţ, iar sus, în faţa uşii de la apartament, începuse să-l înghesuie în joacă, cine să intre primul. Harri, fiind la strîmtoare, îşi împinsese adînc umărul prin palton şi bluză în sînii ei, care erau destul de dezvoltaţi, ceea ce am constatat şi noi, în aceste împrejurări triste, ce-i drept.

— Vai, Harri, spusese doamna Kunde.

Dar Harri nu-şi făcuse o impresie definitivă despre doamna Kunde, nici în mic, nici în mare. Poate i se părea prea voinică sau prea bătrînă, poate avea altă părere despre gazde decît se spune în cîntec, el era un băiat fin şi avea un fel de respect faţă de doamna Kunde.

Vru să se culce şi se mai duse o dată în tricou la toaletă. Uşa de la camera doamnei Kunde era întredeschisă.

— Harri, îl strigase ea, nu vii puţin pînă aici ? Stătea la maşina ei de cusut, dar nu avea de croit nici un pantalon, stătea pur şi simplu acolo arzînd de nerăbdare.

— Deja la culcare, Harri ?

— Da, doamnă Kunde.

— Ai un trup frumos, Harri, aş vrea să-ţi iau măsurile.

— Mai bine nu.

— Doar aşa, în glumă.

— Mă gîdil.

Harri se retrase în camera şi în patul lui. Dar doamna Kunde veni după el, chicotind şi fluturînd metrul de croitorie, se aşeză greoaie pe marginea patului şi se aplecă deasupra lui.

— Doar bustul, Harri. E o simplă glumă, Harri. Îi înconjură coastele cu metrul şi într-adevăr îl gîdilă, el o ţinu de braţe, dar ea se prăvăli dintr-o dată gîfîind asupra lui Harri ale cărui mîini alunecară involuntar pe trupul ei.

— Te iubesc, te iubesc, te iubesc, strigă ea, după care se topi într-un geamăt de durere şi plăcere, iar Harri sucombă asaltului, deşi mult timp îi ţinuse piept.

Că sfertul acesta de oră sălbatic, molatic şi călduţ, pe el avea să-l mîne în ploaie timp de două zile, în ploaia asta torenţială deprimantă, şi că pe ea avea s-o lase cam în aceeaşi poziţie ca şi acum, numai că singură, pentru veşnicie, în patul care se răceşte treptat, nu aveau de unde să ştie în acel moment nici Harri, nici doamna Kunde, fir-ar să fie, căci bine ar fi fost să fi ştiut.

Aşadar, Harri fusese prins într-o colivie, construită din gingăşia mult timp amorţită a doamnei Kunde. Printre ştrudele cu mere, cartofi prăjiţi şi piept de gîscă se strecurau sărutări şi dezmierdări neaşteptate, serile Harri nu mai cobora, căci o sticlă de bere se găsea şi în casă. În viaţa doamnei Kunde, stăpînită prea mult timp numai de împunsăturile acului, se făcuse un locşor călduţ pentru Harri. Îi aranjă patul pe canapeaua din camera ei şi scoase maşina de cusut pe hol.

— Cum stăm acum, Harri, așa e normal, spunea ea.

Harri accepta să fie răsfățat și în schimb o vedea cum se culca și cum se scula. Numai cu coapsele ei cam prea dolofane nu se putea obișnui, picioarele ei erau doar ciorapii care se terminau subit deasupra genunchiului. Înainte de a se sui în pat, de fiecare dată întîi într-al ei, el stătea și citea în timp ce ea cosea. Mai tîrziu încă ud de transpirația ei, se ducea bîjbîind pe întuneric pînă la canapeaua lui, se cuibărea sub pătură și se gîndea în sinea lui : Doar nu știe nimeni.

Odată se trezi noaptea și o auzi șuierînd în somn. Atunci i se făcu milă de el și-și spuse : Oare asta să fie tinerețea mea ?

Dacă ea ar fi fost deșteaptă, l-ar mai fi lăsat și pe el să respire, dar nu era deșteaptă, era nebună. Dacă Harri întîrzia după-masa din motive mărunte — și începuse să-i placă din ce în ce mai mult să întîrzie — ea îl aștepta nerăbdătoare și plină de reproș, și atunci îl plictisea peste măsură. Cînd băga de seamă că l-a plictisit, se speria și insista să se împace imediat, ceea ce-l plictisea și mai mult. Și a doua zi părul ei căpăta o nuanță și mai blondă.

După o astfel de supărare inutilă, cînd totul păruse să reintre în normal, doamna Kunde spusese :

— N-ai vrea să-ți cumperi ceva, Harri ? Cîțiva bănuți, nu foarte mulți, ți-aș putea da și eu.

Harri stătuse pe gînduri. De fapt n-avea nici o dorință. Nici nu voia, în treacăt fie zis, să plece de la doamna Kunde. Numai că-l bătea gîndul să se mute din nou în camera lui cînd se va ivi vreo ocazie prielnică. Își amintea cu nostalgie de serile liniștite din primele săptămîni, departe de atențiile temperamentale ale doamnei Kunde. Ce bine-ar fi să fie ca atunci ! Și cum stătea așa și se gîndea, îi trecu prin minte că nu i-ar displăcea să aibă și un radio.

— Un aparat mic de radio, spusese el.

— Dar asta se poate, Harri, spusese ea, fiind aproape tot atît de mișcată ca în ziua în care, stînd pe marginea scaunului, el mîncase pentru prima dată din cartofii ei prăjiți. Îi dădu trei sute douăzeci de mărci. După-masă urma să vină acasă cu radioul. Dar nu veni deloc.

La ora la care de obicei cheia lui se răsucea în broască, începea să se răsucească în jurul lui încet, dar plăcut cîrciuma în care-l duseseră doi colegi, pentru a-l sfătui cu privire la cumpărarea aparatului de radio. Localul ba se învîrtea cu el, ba se oprea, beau și mîncau cabanos, vorbeau, cîntau și jucau diferite jocuri de societate. Și Harri trăi sentimentul înălțător că pe lume există tot soiul de oameni și că în buzunar avea o sumă frumușică de bani, căci și după ce plăti îi mai rămăseseră destui. Se duseră apoi într-altă bombă cu muzică, unde băuseră trei sticle de șampanie și căscaseră gura la o fată cu ciorapi de plasă care balansa o umbrelă legănîndu-și fundul, și într-un tîrziu Harri adormi cu capul pe masă, nici vorbă

s-o viseze pe doamna Kunde. Unul din camarazi îl luă la el, de unde se duse direct la lucru. Puțin după ora cinci veni acasă ca de obicei.

Doamna Kunde era foc și pară.

— Unde-i radioul ? Harri nu-l avea.

— Unde sînt banii ? Harri nu-i mai avea. Atunci înțelese că fusese înșelată.

Dacă doamna Kunde ar fi fost nevoită să vorbească despre sentimente, glasul i s-ar fi stins probabil. Dar despre bani se simțea în stare să vorbească. Ceru înapoi, pe loc, cele trei sute douăzeci de mărci.

— Un abuz de încredere nemaipomenit, zise. Escrocherie, zise. Furt, zise. Căutînd cuvinte mai tari, spuse : Poliția.

La naiba, nu bănuia ce avea să declanșeze cu acest cuvînt pentru că ea nu știa ce-am aflat noi umblînd o noapte mai tîrziu prin băltoace, și anume că Harri fusese eliberat cu suspendarea executării pedepsei. N-a avut cum să afle, nici înainte și nici după, pentru că nu mai apucă ploaia care în seara aceea se afla abia deasupra Mării Nordului.

Ziua se-ncheie totuși ca de obicei. Ea îi spuse că-l va ierta, dacă și el o iartă. Harri dădu din cap și se sui pe canapea fără să scoată o vorbă. Era complet derutat. Căci nu trecuse mult timp de cînd la un bazin de înot furase un portofel dintr-o cabină deschisă a vestiarului. Nu avusese nevoie de bani. Tribunalul declarase că fusese un moment de rătăcire ; ținînd cont și de tinerețea și lipsa de experiență a acuzatului, ceruse o pedeapsă mai puțin aspră.

Mai rău pentru Harri era că nici pînă acum nu înțelesese motivul care-l determinase să facă acel gest. Dar cu timpul, stînd într-o celulă cu încă doisprezece deținuți, în fața cărora cazul lui era un fleac, își îngropă frica și o uită pînă în ziua în care doamna Kunde folosi un cuvînt urît și anume : „Poliția".

Ceea ce însă era limpede ca lumina zilei nu-i trecu prin minte lui Harri în secunda aceea. Banii nu erau furați, ci împrumutați, trebuia doar să-i restituie. Dar Harri nu gîndi, ci se sperie. Spaima îi reveni în minte, ca și bazinul de înot cu figurile celor care veniseră să facă baie și care se îmbulzeau cînd îl luă poliția. Își aduse aminte de coridorul lung al tribunalului, care mirosea a ceară de parchet și, așa cum e firesc, se gîndi și la mama sa care îl privise consolator, dar fără să-l înțeleagă. Acum îl privea doamna Kunde cu dragoste dar și cu dezgust, ca dintr-un tablou înrămat de bucle blonde. Trebuia s-o omoare pe doamna Kunde. După toate, își zise el cuprins de panică, mai pot s-o fac și pe asta.

Era în jur de unsprezece, ea ședea necăjită la mașină și cosea pantalonii pe care, după-masă, agitată cum fusese, nu-i putuse termina, el stătea după perete, sub plapuma lui, simțind oțelul foarfecii mari de croit ca un sfredel lîngă piciorul său. Aștepta ca ea să vină în cameră și să se urce în pat. Poate, se gîndi el, ajunge dacă bag frica în ea. O sperii în așa hal de nu mai zice nici pîs. Dar ea nu veni, ci stătu să coasă întruna, pe el îl cuprinse tot

mai mult oboseala și în timp ce dormea, visă un vapor cu care aluneca peste o mare caldă, foarte lină, iar motorul vasului duduia plăcut.

Cînd se trezi în toiul nopții era liniște. Doamna Kunde se afla probabil în patul ei. N-o putea vedea și nici auzi prin întuneric, oricît de atent ar fi ascultat.

Tocmai de aceea i se păru omniprezentă, de parcă zăcea peste el, moale și tot mai grea, strivindu-l. Sări în sus, mîna-i dibui foarfeca. Se furișă înspre patul ei, pînă cînd genunchii lui se loviră de marginea acestuia. Ea-l simți și-i spuse pe jumătate adormită : Ce prostie să ne certăm, Harri. Se aruncă asupra ei și în timp ce ea îl strîngea în brațe, el înfipse foarfeca prin straturile de carne drept în inima ei însingurată.

Bani, spuse K., n-a luat cu el. Probabil că s-a spălat de sînge și a șters-o imediat. Nici n-a avut bani și de aceea l-am și prins, după ce l-am urmărit două zile, tot timpul prin mocirla asta. S-a dus la depoul de autobuze unde trebuia să mai lucreze o zi și ăia ne-au telefonat. Nu băgase nimic în gură și nici nu dormise, era în așa hal de oboseală încît ziua în amiaza mare a intrat cu capul într-un pom. Dar cel mai rău era că tot timpul, zi și noapte, plouase cu găleata.

NUMA' MIE

POVEȘTI CU SPITALE EXISTĂ o mulțime și nici de povești cu marinari nu ducem lipsă. Iată acum însă povestea unui marinar dintr-un spital. Desigur că șederea unui marinar într-un spital nu este o întîmplare care să stîrnească de la bun început curiozitatea cititorului, cum ar face-o de pildă escaladarea Everestului de către un scafandru, deși mie tocmai marinarii, circulînd chiar și iarna cu gîtul gol în uniforme mi-au făcut întotdeauna impresia unei sănătăți demne de invidiat. În consecință se înțelege că oricine s-ar putea întreba nedumerit : Ce să caute tocmai un marinar într-un spital ?

Dar ceea ce am de gînd să relatez în continuare nu se referă la această problemă. Spre simplificare anticipez următoarele pentru ca toată lumea să fie lămurită : Chiar și marinarii se îmbolnăvesc uneori. De gripă, de apendicită, de ochi, de dor de casă, de pietre la rinichi și de alte două, trei boli care se explică mai ales prin comportările sentimentale datorate ospitalității țărmurilor străine. În schimb răul de mare, de care ar trebui să sufere dintr-o de-

formaţie profesională, după cum se ştie, nu le prea dă de furcă.

Marinarul mea n-a zăcut în nici un spital de port. Nici nu s-a plimbat între Rostock şi Havanna, nici nu a navigat prin Biscaya şi nici n-a dus vreo marfă în India sau Africa. Lucra în flotila albă, iar aceasta nu efectua curse în Oceanul Îngheţat de Nord, ci parcurgea distanţa de la Treptow pe Spree, pe lacul Müggel şi pe Dahme înapoi la Treptow, patru ore de trei mărci cincizeci călătoria. Ca şi alţii care parcurgeau cele mai diferite trasee, îşi făcea şi el datoria, zi de zi, pînă cînd se trezi că o pată îi umbreşte plămînul şi într-o oarecare măsură toată viaţa, deşi după opinia lui aceasta şi aşa era lipsită de orice rază de soare.

Marinarul meu se numea Paul Lademann, şi nimeni nu-şi dădea seama că avea nevoie de linişte şi de supă cu rîntaş. Avea statura unui luptător de categorie mijlocie. Era spătos şi îndesat, avea o gură mică şi hotărîtă, ochii puţin bulbucaţi şi hotărîţi, un mers hotărît, aruncînd cu picioarele drept înainte şi un fel hotărît de a nu se încrede decît în propriile-i păreri. Dacă l-ai fi ascultat pe el, pînă şi bunul Dumnezeu cînd i se năzărea azvîrlea cîte o piatră după el. Paul Lademann rezuma această situaţie delicată în două cuvinte simple : numa' mie.

În această ordine de idei cititorul care în mod obişnuit preferă limba literară trebuie avertizat de diferenţa grăitoare dintre expresia „numa' mie" şi cea corectă, recomandată în şcoli, anume expresia înrudită „numai mie".

Ultima este pur şi simplu o afirmaţie lipsită de umor şi puţin arogantă pe deasupra, creînd lesne imaginea tipului individualist, băgăreţ, lăudăros şi înfumurat. În schimb formularea „numa' mie" exprimă o cu totul altă stare de lucruri. Vă amintesc linia melodică a cuvintelor numai pentru a observa că, fără îndoială, ea conţine acel ton acuzator de reproş la adresa noastră, capabil să provoace milă, revoltă socială, o dorinţă de dreptate care pune pe gînduri. Perechii de cuvinte subtil şi totuşi profund modificate îi este străină orice nuanţă de vanitate, ba se simte chiar o tentă de robustă resemnare care te lasă să întrezăreşti o speranţă. Cine se exprimă în felul acesta nu doarme în patul celor bogaţi, ci îşi împarte culcuşul cu cei oropsiţi şi păşeşte alături de ei, chiar dacă uneori mai calcă şi cu stîngul.

„Numa' mie", spunea în concluzie Paul Lademann de fiecare dată cînd voia să rezume în două cuvinte linia ieşită din comun a vieţii sale. Paul Lademann spunea : „numa' mie încă de mic copil". El mînca afinele şi alţii se mînjeau golind sticla de cerneală, dar pînă la urmă cine o încasa ? Odată mînca de prînz pe furtună. Cînd mama se uită în altă parte, fratele lui se găsi să dea cu pumnul în masa şubredă tocmai atunci cînd fulgera. Ideea avu efect. Farfuriile zăngăniră, supa stropi în toate părţile, lingurile căzură sub masă, sora cea mică începu să smiorcăie, mama să ţipe, şi cînd îşi reveni îi dădu o palmă fiului ei Paul Lademann.

— Da' eu n-am făcut nimic, răcni Paul.

Pentru că nu era frumos să minți mai încasă o palmă.

— Da' eu n-am făcut nimic, țipă el încă o dată.

Chiar în momentul acela trăsnetul căzu cu un zgomot asurzitor, însoțit de o lumină orbitoare pe castanul din fața geamului. Și așa se născu una din cele mai îndrăgite povești de familie, pe cît de frumoasă, pe atît de înfricoșătoare cînd o ascultai, dar mai ales plină de tîlc.

Căci : Nu e de glumit cu astfel de lucruri.

Firește că trăsnetul n-ar fi avut nici pe departe aceeași valoare fără Paul Lademann care a dat cu pumnul în masă ca să sfideze furtuna și pentru a-i supăra pe mama și frații săi. Cîndva, mai tîrziu, după ce întîmplarea intrase în legenda familiei, bazată de fapt pe-o neînțelegere, fratele său insista în zadar să-i convingă pe ceilalți, că el fusese adevăratul autor. Nimeni nu mai voia să intervină într-o asemenea poveste nostimă care se încheia de fiecare dată cu aceeași poantă : Și închipuiți-vă, că el nici pînă astăzi nu vrea să recunoască.

„Numa' mie", spunea Paul Lademann nu fără o oarecare mîndrie amară. Cunoștea o sumedenie de astfel de întîmplări care se înșirau de-a lungul copilăriei, adolescenței și primilor ani ai bărbăției sale.

Pe vremea cînd ne aflam în spital el avea douăzeci și doi de ani și era un băiat care credea că pe lume totul este posibil. Ca atare, își lua toate măsurile cu multă chibzuință. Una

dintre acestea era să adune certificate. Cu excepția unor plicuri vechi nu arunca niciodată o hîrtie ștampilată. Avea certificate de vaccinare și de înot, permise de intrare și ieșire, foi de drum din vremurile în care călătoreai pe acoperișurile trenurilor în căutare de cartofi, aprobări de imigrare, bilete de voie, cereri de înscriere, atestate de capacitate, dovezi de incapacitate, punînd mare preț pe acele acte care se anulau reciproc. Toate aceste documente le aduna într-o mapă pe care din cînd în cînd o răsfoia cu o mînă gravă. Cu toate acestea mapă nu-i conferea prea multă siguranță, căci rămîneau numeroase situații necertificate, el vorbea însă cu plăcere și cu lux de amănunte despre modul în care poți imita o ștampilă cu ajutorul unei felii de cartof sau al unui ou fiert.

Pe de altă parte Paul Lademann își îndrepta ochii lui ușor bulbucați și asupra unui alt aspect mai degrabă sentimental : Era posibil ca o femeie să pătrundă în viața lui pentru a i-o modifica într-un chip miraculos. În acest scop urmărea rubrica „Doresc să corespondeze...". Avea între cinci și șapte partenere de corespondență dintre care renunța mereu la una cînd intervenea alta nouă — pentru a-și crea o anumită privire de ansamblu, spunea el. Juca și la loteria din Leipzig și, spre uimirea mea, înaintea fiecărei trageri era aproape sigur că va cîștiga.

— Se-ntîmplă uneori lucruri la care nici nu te aștepți, zicea el.

După-masa împingeam două paturi unul lîngă altul, mai chemam pe cineva și făceam cîte un șeptic. Și cînd ne săturam de cărți jucam cu Paul Lademann șah.

— Șahul este un joc de noroc, îmi explica el. Jucam cîte trei zile în șir, și el pierdea mereu, dar nu se dădea niciodată bătut. Era un monument de perseverență. El nu mai avea decît regele, iar eu tura și calul.

— Poți să te dai bătut, spuneam eu.

— De ce ? întreba el.

— Mai sînt unsprezece mișcări.

— Ei și ? Mai poți să greșești și tu o mișcare.

— Ce să mai greșesc în asemenea situație ?

— Și eu am greșit adineaori undeva, spunea el. Norocul tău.

— Cum adică norocul meu ? Tu ai greșit.

— Ei și ? Greșelile mele sînt norocul tău.

— Dar greșeala e greșeală, spuneam eu calm.

— Ei spanac, spunea Paul Lademann la fel de calm, șahul e un joc de noroc.

Înainte de a mă întreba cineva cînd începe de fapt adevărata poveste despre marinarul din spital voi mai chema din negura amintirilor încă un personaj și așa veți vedea că mă apropii cu pași vertiginoși de subiectul propriu-zis. Cel ce va apărea acum se numește Robert. Îl fac să intre pe ușă pe la zece dimineață, după cum i-o cere serviciul, Robert fiind medicul nostru de salon. Era blond ca o chiflă, avea o față mare și rumenă cu un nas care atîrna ca un castravete și o gură mult prea subțire, care cînd se deschidea semăna cu o gaură mică

și rotundă în care nu se vedea nici un dinte. Avea ochii ca niște bile albastre cu care privea la fel de hotărît ca și Paul Lademann. Ni se adresa cu „tu“, nu ne vorbea în latinește despre metehnele noastre, chiar și în germană vorbea destul de rar. Cînd intra, ne întreba pe un ton cîntat : „Eiii ?“ Apoi se plimba de-a lungul paturilor, zîmbea în dreapta și în stînga, arunca ici-colo cîte-o privire încruntată asupra curbei de temperatură, dar niciodată nu descoperea ceva îngrijorător și înainte de a ne părăsi, ne spunea : „Oricum n-aveți nici pe dracu'.“

Și astfel fără nici o demonie, fără hipnoză sau alte medicamente sofisticate ne transmitea încrederea deplină în faptul că bolnavul se însănătoșește dacă e lăsat pur și simplu în pace.

Acestea erau vizitele tonice ale lui Robert. Alteori însă intra abătut pe ușă, nasul îi părea atunci mai mare, gura mai mică, și el începea să vorbească cam așa :

— Azi-noapte s-a curățat Zupke, salonul 11. La trei zile după operație. Și știți de ce ? Blestemata asta de vreme ! Din cauza presiunii atmosferice scăzute. Dacă ar fi fost presiunea mai ridicată, ar fi trăit. Dar amănuntul ăsta afurisit i-a grăbit sfîrșitul. Ce să-i faci !

— Dar oxigenul ? întreba marinarul nostru Paul Lademann.

— Ce-i cu el ? întreba Robert cufundat în gîndurile lui.

— Nu-i folositor oxigenul artificial ?

— Uneori da, spunea Robert. Alteori nu.

Presupun și astăzi că așa e. Pentru că majoritatea lucrurilor uneori ajută, alteori nu. Dar pe atunci sinceritatea cu care Robert ne făcea părtași la supărarea lui plină de nedumerire în privința morții unui semen ne dădea mult de gîndit.

Nu-i de mirare că Lademann își făcea gînduri. Pentru că trecuseră tocmai două zile de cînd medicul-șef, un chirurg vestit, însoțit de medicul primar și de Robert al nostru și de încă doi doctori și patru studenți veniseră la patul său, comunicîndu-i că, pentru grăbirea însănătoșirii sale trebuiau separate de urgență anumite grupuri de țesuturi care legau în chip cu totul anormal pleura de plămîni. Robert îl asigurase apoi cu calm :

— Asta e un fleac pentru un bărbat ca tine.

Dar acesta era stilul lui Robert, al aceluiași Robert care tocmai ne făcuse cunoscută cu atîta mîhnire influența nefastă a vremii asupra mersului medicinii.

Pentru orice eventualitate Paul Lademann începu să studieze meteorologia și fiecare cîmp de nori care se deplasa dinspre Islanda sau Azore înspre est își arunca asupra lui umbra.

— Dacă plouă, refuz să mă opereze, ne explica el nouă.

Nu ploua cînd i-a venit rîndul. Era o zi cu totul obișnuită cea în care dis-de-dimineață l-au ras pe marinarul Lademann între ombilic și gît, nu i-au mai dat micul dejun și i-au făcut o injecție care să-l amorțească. La ora opt trebuia s-o pornească : de-a lungul coridorului cu cele treizeci de uși, cu liftul în jos, pătrunzînd în încăperea faianțată în care se afla instrumentarul straniu care trezea deopotrivă încredere și neîncredere. La ora opt sau ceva mai tîrziu trebuia să treacă din patul său mobil pe masa reglabilă, să se așeze pe o parte, cu brațul întins deasupra capului înspre spate, pentru ca niște mîini grijulii să-i poată lua pulsul. Trebuia să fie acoperit apoi cu un cearșaf care avea o tăietură dreptunghiulară prin care pielea dezinfectată cu alcool rece să poată fi pregătită pentru înțepătura acului în vederea anesteziei locale și în continuare pentru bisturiul versat al medicului șef, artist în operații care, secundat fiind de medicul său primar, avea să facă două incizii între coaste în timp ce Robert, pentru că era un caz din salonul său, avea să privească hotărît, cu ochii lui rotunzi și albaștri ca două bile, peste umărul lor. Paul Lademann se interesase la oameni care suferiseră o astfel de intervenție și ne inițiase și pe noi în toate amănuntele. I se va cere să respire adînc și regulat. Și fără să simtă vreo durere, cel mult o apăsare surdă, se vor întîmpla următoarele : medicul șef va introduce în prima incizie o lentilă cu un beculeț și va investiga toracele întunecat al lui Lademann, în a doua incizie va introduce un aparat cu o sîrmă înroșită electric la vîrf cu care fără să curgă nici o picătură de sînge va tăia între plămîni și coaste tot ce stă în calea însănătoșirii pacientului. Și nu vor trece mai mult de douăzeci de minute, să zicem o jumă-

tate de oră și un fir de catgut va închide plaga, iar pe la nouă, măi fraţilor, Paul Lademann va fi iar printre noi și va fi scăpat de chin.

La orele nouă ale acelei dimineţi nu numai că nu se întorsese, dar nici nu plecase încă. Treptat își reveni din toropeala provocată de medicamente, se uită la ceas și analiză cu profund interes dar și cu scepticism întreaga situaţie. Sora pe care o chemarăm nu știa nimic, iar sora șefă spuse că așteaptă fie un telefon fie venirea lui Robert care momentan lipsea. Paul Lademann dădu din cap pentru că presimţise toate acestea :

— Ce vă spuneam : numa' mie.

Pe la unsprezece apăru Robert spunîndu-i :

— Nu te mai enerva. Jos au un caz care mai durează.

Și la douăsprezece, în timp ce noi ne umpleam farfuriile cu cartofi, sos și carne, lui Paul Lademann i se făcea pe stomacul gol a doua injecţie pregătitoare. Pe la unu aproape că adormise, la două și jumătate era din nou treaz. Sună și Robert veni, spunîndu-i :

— Astăzi sînt o serie de cazuri care durează mult. Dar de data asta mă duc chiar eu jos.

Și încet-încet se-nseră. Surorile se schimbară. În bucătăria de deasupra coridorului zăngăneau farfuriile. Încercam să-l înveselim pe Paul Lademann, dar el stătea tot timpul posac și tăcut ; nu i se dădu nici cina, și pe la nouă află că nu-i mai vine rîndul, dar pe la nouă și jumătate se răspîndi vestea că îi vine rîndul totuși și încă imediat.

— Mă voi plînge guvernului, strigă el și i se făcu a treia injecţie calmantă. Apoi îl duseră afară pe targă. Avea înfăţișarea unui om care a înţeles că va fi fără doar și poate victima unui principiu absurd. Parcă-l văd cum a ajuns jos cu această expresie întipărită pe faţă. La început nu erau decît două surori, una din ele umplea seringile, cealaltă îl întinse pe Lademann cum trebuia și-i legă picioarele cu o curea. Apoi își făcu apariţia Robert într-un halat cu dungi albe și albastre cu care Paul Lademann nu-l mai văzuse pînă atunci.

— Deci să dăm atacul împreună, spuse el. Doar nu ţi-e frică ?

— Frică, nu, spuse Lademann vag și constată cu mirare că ușile fuseseră deja închise. Îl auzi pe Robert dînd cîteva indicaţii și întrebă cu o subită neîncredere :

— Da' medicul șef unde e ?

— I-a ajuns pentru azi.

— Și medicul primar ?

— Și lui.

Atunci Lademann înţelese definitiv că nu zeiţa vremii era cea care-i juca o festă. Nici vorbă de vreo zeitate. Era pur și simplu goana după calificare, pentru că Robert, care în timpul războiului tăiase și ciopîrţise, se specializa acum pe timp de pace în mica chirurgie, iar ora aceasta înaintată precum și coastele marinarului Lademann fuseseră alese anume ca el să se poată afirma. Dar pe cînd Lademann devenea conștient de acest fapt și de sfredelul unei dureri, peste cap i se trăgea un cearșaf,

pielea de pe piept i se insensibiliza ca o hîrtie și cineva îl apuca de încheietura mîinii, lui nemairămînîndu-i decît să respire puternic și sacadat. I se înfipse ceva între coaste, părea să fie un moment important, fiindcă toți tăcură pînă cînd Robert spuse deodată dezamăgit :

— Ceva mai sus ar fi fost mai nimerit.

Nu știu dacă ura ascute simțurile, dacă secretă vreun acid în sînge sau dacă scormonește celulele nervoase. Paul Lademann însă afirmă ulterior că în acel moment simțise oțelul înfigîndu-i-se în piept. Strigă :

— Simt totul.

— Gura, spuse Robert.

— Simt totul, mai țipă Paul Lademann încă o dată.

— Imposibil, spuse Robert cu mult sînge rece.

— Să vă spun unde vă aflați acum cu bisturiul ?

Și îi spuse într-adevăr.

— La naiba, zise Robert, mă surprinde.

Și-i mai făcu marinarului încă două injecții mari, apoi continuă, și timp de jumătate de oră nu scoaseră nici un cuvînt. Robert făcu ce-i stătea în puteri, uitîndu-se tot timpul cu ochii lui albaștri în toracele neexplorat al lui Lademann. În cele din urmă se îndreptă și spuse :

— Acum ești curat cu excepția unor firișoare. Făcu o pauză și adăugă : Dar acelea sînt îngrozitor de aproape de aortă. Apoi mai făcu o pauză, așa încît fiecare, chiar și pacientul Lademann să-și poată imagina o aortă prin

care pulsează fluxul sanguin în timp ce într-o blestemată vecinătate se ascunde un cusur de care Robert se apropie cu lama bisturiului încet dar sigur.

— Se pune întrebarea, ne încumetăm noi sau îl chemăm pe medicul primar, spuse Robert.

Întrebarea nu i se adresa lui Paul Lademann.

— Chemați-l pe medicul primar, răcni el. Vreau să trăiesc.

— Omule, te-au lăsat nervii, spuse Robert, și doar ești atît de tînăr.

Așteptară vreun sfert de oră pentru că medicul se și băgase în pat. Și Robert spuse cu oarecare reproș :

— Ce să mă fac cu tine, dacă n-ai încredere.

Medicul primar veni și zise :

— Aha, și mai zise : Ei, păi asta o rezolvăm imediat, lăudînd precauția lui Robert. Totul se termină cu bine, doar că Paul Lademann trebui să suie scările pe jos pentru că între timp liftul nu mai funcționa. Robert și sora de noapte îi cărară patul în care fu adus iar la noi în salon. Trecuse de miezul nopții, Robert mai stătu o clipă la picioarele lui, îl privi cu un aer părintesc și spuse într-un sfîrșit :

— Ei, vezi.

Paul Lademann închise ochii, zicînd încet :

— Numa' mie.

Abia acum îl credeam și noi. Iar povestea cu fata pe nume Elfi zău că n-ar fi trebuit să se întîmple pentru a ne demonstra o dată în

plus că firul vieţii lui Lademann avea cîteva noduri ciudate.

Şi cînd te gîndeşti că-şi luase măsurile lui de prevedere, poate chiar prea multe, judecînd după urmări. După-amiaza se postă în faţa oglinzii şi-şi turnă apă de colonie din cap pînă-n picioare.

Seara, cînd noi de dezbrăcam, el se îmbrăcă. Se băgă în pat cu cămaşă, cravată şi costum, învelindu-se pînă la gît, încît nici braţele să nu-i mai rămînă afară. Aşa o aştepta pe sora care seară de seară se interesa de dorinţele noastre în măsura în care intrau în atribuţiile ei de serviciu, trecînd mai întîi pe la noi pentru că eram salonul unu. Şi imediat după ce sora pleca, Paul Lademann avea să iasă, cobora scara şi cunoscînd ora şi locul, mai putea să găsească poarta deschisă, să ajungă în parc, să nimerească la uşa lui Elfi, iar în spatele uşii, calea spre inimioara ei. Dar în seara aceea, şi pot să jur că nu se mai întîmplase niciodată, sora nu începu cu noi, ci cu salonul treizeci. Zgomotul uşilor care se deschideau şi se închideau se apropia de noi foarte încet, astfel trecu o oră, timp în care Paul Lademann stătu încotoşmănat în patul lui, iar cînd în sfîrşit scăparăm de urările de noapte bună poarta de jos era încuiată. Atunci însă marinarul Lademann ne dovedi vitalitatea sa extraordinară. Îmi aruncă mie în pat haina şi paltonul, traversă în fugă salonul de alături şi apăru pe balustrada care se sprijinea pe nişte piloni de lemn.

Şi cine l-ar fi văzut în seara aceea de toamnă pe Paul Lademann dîndu-şi drumul în jos, pe un pilon, acela ar fi subscris întru totul la bănuiala lui Robert că oricum n-aveam „nici pe dracu'".

Ba cîte unul dintre noi mai credea că şi marinarii de pe cursele Treptow-Grünau poartă în el amintirea misterioasă a cadavrelor, corăbiilor şi corvetelor prin ale căror tachelaje înalte şuieră vînturile lumii. Marinarul Paul Lademann ne făcu semn cu mîna prin ceaţa întunecată, eu i-am răspuns, i-am aruncat haina şi paltonul şi am închis geamul.

Toţi eram cu inima împăcată. Mai schimbarăm somnoroşi cîteva cuvinte şi gîndurile noastre porniră pe urmele lui Paul Lademann care sări gardul spitalului, străbătu pădurea cufundată în noapte şi sfidînd lătratul dulăilor din sat, bătu la uşa lui Elfi. Părinţii ei erau plecaţi din localitate. Zău că-l urmăream în gînd, bucurîndu-ne de ce avea să ne raporteze.

Şi dacă lucrurile luară cu totul altă întorsătură, ele ne dezvăluiră tocmai regretabila înclinare a vasului la bordul căruia naviga destinul lui Paul Lademann, aşa cum aurora nevinovată a dimineţii ne dezvălui ochiul lui tumefiat atunci cînd pe la cinci şi un sfert, cu mult înaintea surorii din tura de dimineaţă, Paul Lademann reapăru printre noi.

Făcu un semn cu mîna fără să vorbească şi se lungi pe pat.

Abia după multe întrebări insistente aflarăm că nu pumnul vreunui rival îl lovise, ci

din nou acel ghinion fără nume, la care contribuisem și eu, dar mai ales Paul Lademann însuși.

Prevăzînd că noaptea poate fi lungă și chiar istovitoare și fiind destul de bine crescut pentru a ști că un cavaler nu se duce niciodată cu mîna goală, Lademann își vîrîse în buzunarul de la palton o conservă de pateu de ficat de vreo jumătate de kilogram.

Cînd îi aruncasem cu succes paltonul și mă mai aplecasem a dată pe fereastră plin de cele mai bune intenții, iar el își îndreptase în sus fața luminată de o dulce așteptare, fusese secerat de propria-i măsură de prevedere contondentă, ceea ce s-ar putea considera o lovitură de grație cu totul neobișnuită. Fiindcă acest incident dădu nopții o tristă întorsătură încă înainte să fi început adevărata ei poezie și anume prin aceea că Elfi deschise ușa unui bărbat care abia se mai ținea pe picioare și căruia mai tîrziu trebui să-i preseze din oră în oră o lamă rece de cuțit pe pleoape, în timp ce el își holba celălalt ochi de durere.

— Și mai departe ?

— Asta-i tot, spuse Paul Lademann.

Apoi mai trebui să-i explice și lui Robert cu lux de amănunte cum se împiedicase de un pantof și cum dintr-o răsucire, cînd mîna cu care căuta să se sprijine îi alunecă, se izbise cu ochiul de muchia patului, iar Robert îi prescrise cîteva comprese reci, reproșîndu-i :

— Numai tu ești în stare de așa ceva.

Paul Lademann dădu din cap fără să mai scoată un cuvînt, dar noi știam la ce se gîndea. Și cînd Robert ieși, izbucni :

— Numa' mie, zise el.

Desigur că în împrejurări asemănătoare aceeași conservă de pateu ar fi putut să-i cadă și altcuiva în cap, nu neapărat unui marinar, iar lucrul acesta n-ar fi trebuit să se întîmple numaidecît într-un spital. Aici însă am ajuns la capătul subiectului meu sau poate am și depășit limitele genului. Cititorul cu experiență teoretică mi-ar putea face reproșuri în acest sens. N-aș avea decît să-i ripostez, nu fără oarecare reținere, că și cea mai stupidă poveste își are o explicație : Că ea s-a întîmplat pur și simplu.

FRATELE ALFRED

DECI BARLEBEN TREBUIE să plece la oraș, fratele său Julius a murit. Sper să nu plouă, spune el, nu e frumoasă o înmormîntare cînd plouă. Oare cîți ani să fi avut fratele său ? Optzeci și șase. Frumoasă vîrstă. Da, da, frumoasă vîrstă. Și mai sînt și alți frați ? Da, unul, dar și ăla a murit. Îl chema Alfred. Și cîți ani avea ? Un an și jumătate, spune Barleben. A căzut în cazanul de rufe. Mama ieșise puțin pînă-n curte, și atunci s-a întîmplat, în 1890. Nici nu l-am cunoscut. Nu eram încă pe lume.

Barleben venise deci mai tîrziu pe lume, iar cazanul de rufe se afla într-un loc mai ferit. Barleben a petrecut patru clase la școala din sat, șase ani pe moșie, patru ani cu șlepul pe Havel, trei ani la husari, un an la ruși, patruzeci și trei de ani la joagăr, doi ani la cooperativă, nouă ani la pensie. A iubit șapte fete și s-a însurat cu una din ele. A conceput doi băieți și o fată. Unul din băieți a căzut în Polonia, celălalt lucrează într-un birou de construcții hidrotehnice, are numai un braț.

Fata s-a măritat, Barleben are patru nepoți. A avut cinci cîini, ultimul încă mai latră răgușit. A avut doi cai, în spatele unuia a mers pe ogor timp de șaisprezece ani, în spatele celuilalt, cinci ani. A avut o mulțime de păsări, dar și capre, porci, porumbei, un curcan și vreo douăzeci de pisici. A tăiat cu joagărul cel puțin două păduri, an de an și trunchi după trunchi, făcînd scînduri de un țol sau de un țol jumate sau poate și mai subțiri. De treizeci și opt de ori a îngrășat pămîntul cu cele patru pogoane, l-a arat, l-a semănat, l-a plantat, l-a plivit, l-a prășit, l-a cosit, l-a săpat, l-a greblat, l-a grăpat. Mai tîrziu a cîntărit la cooperativă grîul de pe opt sute de pogoane. A pescuit circa trei mii de pești, bibani, roșioare, ochene, șalăi, țipari și știuci. A mîncat mulți cartofi și multă pîine, dar nu la fel de mult în toate timpurile. A băut vreo șase mii trei sute cincizeci și cinci de pahare cu bere și circa patru mii unsprezece cu rachiu, în special de secară sau dres cu vin, mai puțin lichior. A împușcat în cei șase cireși ai lui nouăzeci și patru de grauri, pe toți cu alice. A furat doi saci cu sfeclă, o coasă, un ciocan, o bidinea și o găleată de plastic. A dus-o pe soția sa de două ori la spital, a doua oară ea a murit. Nu l-a văzut pe împărat și nici pe primul președinte al Reich-ului și nici pe-al doilea și nici pe Führer și nici pe noul președinte. Pe prim-secretar l-a văzut la televizor. Apoi pe Gagarin, pe cei doi papi, pe regina Elisabeta și așa mai departe.

Fratele său Alfred n-a văzut nimic din toate acestea, n-a iubit nici o fată, n-a tăiat lemne, n-a băut bere și n-a furat nimic, pentru că — ceasul rău ! — în 1890 mama s-a repezit pentru o clipă pînă în curte.

Dar dacă dincolo, în Oberland, în același an, ar fi căzut „fratele Adolf“ în cazan ?

Și uite așa îți mai vin în minte încă vreo cîțiva ca el.

BERE ȘI GLOANȚE

NICI ÎN VEST LUCRURILE nu merg ca pe roate.

Aceasta mi-o mărturisește cu convingere doamna Schrader, vecina mea, referindu-se la destinul surorii ei mai mici, Elfriede, care s-a dus din dragoste și plină de speranțe după un bărbat, urmînd soarele dincolo de granița ce taie orașul în două. Și de acolo imediat cu avionul sus, sus de tot pînă în Württemberg într-un lagăr de barăci. Știa că el era într-un alt lagăr, la o distanță de două ore cu autobuzul. Dar el n-a venit niciodată s-o îmbrățișeze pe Elfriede sau măcar s-o întrebe de copilul care mișcase deja în ea. Cînd, în cele din urmă, tot ea s-a pornit la drum, a aflat că el dispăruse și nimeni nu știa încotro o apucase. Situația Elfriedei și a copilului rămas fără tată nu era prea fericită, dar mîndria și-o mai păstrase încă și decît să se fi întors în estul hulit abandonată și nerealizată, mai degrabă ar fi înfruntat orice.

Totul s-a brodit mai bine decît și-ar fi închipuit. I se dădu ajutorul pentru refugiați

și postul de controlor într-un birou de expediere a cămășilor. Primul an fu plin de amărăciune și singurătate, dar în vara următoare economisise destui bani pentru a pleca opt zile printr-o agenție turistică la Heiligenmerkel în Bavaria Superioară, de unde trimise o carte poștală surorii ei, doamnei Schrader. Tot acolo îl cunoscuse pe domnul Dullenstedt, un bărbat chipeș într-un sacou maro de tweed, care seara, după ce micuța Marlies adormea, o ducea de mînă pe potecile din pădure, spulberîndu-i în numai patru zile neîncrederea, pentru că voia să-i fie nu numai soț, dar și tată pentru copil.

Bărbatul fu cinstit. Se ținu de cuvînt și-i dădu Elfriedei, așa cum îi promisese, numele său onorabil, Dullenstedt, îi dădu un pat și o masă în cartierul Charlottenburg și pentru nevoile gospodăriei o parte din salariul său de meșter electrician. Astfel ajunse din nou la Berlin, chiar dacă de partea cealaltă a lumii, de unde îi trimitea din cînd în cînd surorii ei, adică vecinei mele, cafea și ciocolată, așa încît aceasta putea afirma pe bună dreptate : „Sora mea Elfriede ? Ce să vă spun, o duce ca-n basme“. Pînă cînd, într-o seară, Dullenstedt spuse :

— Mă duc repede pînă jos să-mi iau un pachet de țigări.

Era o seară de vară timpurie cu un cer care rămăsese mult timp roșu. Mașinile decapotabile circulau descoperite, fetișcanele purtau rochii de culori deschise, aerul era ușor și se nășteau tot felul de pofte, printre care și cea de o

bere. Dullenstedt intră într-un local unde era client ocazional, îl întîmpină un zgomot nedefinit de voci, localul era ticsit, dar găsi un loc la tejghea. Își comandă un pachet de Stuyvesant și o bere. Băgă țigările în buzunarul hainei, apoi plescăi de plăcere privind gulerul alb și spumos care se prelingea de pe paharul aburit pe tabla cromată a tejghelei. Dar înainte de a apuca să soarbă prima înghițitură, cea mai gustoasă dintre toate, în dreapta lui se auzi o voce caldă și înecată de fum ca și aerul din local :

— Îmi dai și mie o bere, scumpule ?

Dullenstedt se întoarse. Lîngă el stătea o femeie trecută de treizeci de ani cu cercei turcoaz în urechi, uitîndu-se fix în ochii lui pe sub linia groasă a fardului de pleoape, ce-i drept, mai degrabă plictisită decît ispititoare. Nu puteai ști dacă mai voia și altceva de la el afară de o bere. În timp ce el cîntărea dacă i se adresase o rugăminte grosolană sau poate totuși vreuna seducătoare, în stînga lui răsună un alt glas domol, dar cu un accent străin :

— Doar n-o să cumpărați bere pentru tîrfa asta...

Dullenstedt întoarse capul și zări un bărbat uscățiv cu părul negru slinos, cu ochii negri, puțin umezi și pielea măslinie, înfășurat într-o manta cu gulerul ridicat, nu prea curat pe la cusături. Din sud, estimă Dullenstedt nesigur. De aceea i se adresă de la început cu „tu“ care merge mai direct la inimă, spunîndu-i liniștit :

— Fii atent, băiete. În primul rînd, dacă îi cumpăr acestei doamne o bere sau nu mă privește direct și personal. Și în al doilea rînd, această doamnă pentru tine nu este o tîrfă, ci oricum o femeie germană. Înțeles ? Apoi strigă peste tejghea, de data asta foarte hotărît : Încă o bere !

Sorbi în sfîrșit o înghițitură lungă din pahar, mai uitîndu-se o dată după femeia cu cercei, dar aceasta îi zîmbi doar enigmatic.

Bărbatul uscățiv și negricios repetă imperturbabil :

— Doar n-o să cumpărați bere pentru tîrfa asta...

Pentru o clipă Dullenstedt pur și simplu se miră. Accentul îi păru acum franțuzesc. Dar nu lucrul acesta trebuia lămurit în momentul de față. Și nici ițele ce se urzeau între acest individ și femeia din dreapta sa, Dullenstedt nu le luă în considerație. Așa cum era el, blond, masiv și de rasă germană, electrician cu școala la seral, își revendica dreptul moștenit de a face cinste cu bere cui dorea și cînd dorea și mai cu seamă în Charlottenburg. Oare să nu fi observat cum străinului îi tremurau inexplicabil colțurile gurii ? Poate tocmai că da. Dar ce-l interesau pe el colțurile gurii unui străin ? Puse paharul cu zgomot pe tejghea, spunînd :

— Poate la voi, în regiunea aia împuțită din care vii și unde astupați crăpăturile de la ferestre cu baligă de cămilă așa o fi, ca în cîrciumi să stea proțăpite numai tîrfe. Întrebarea e dacă bineînțeles aveți cîrciumi. Dar să admi-

tem că da și să zicem că te învîrți și tu pe acolo și dai o bere unei muieri ca asta, iar eu mă aflu întîmplător alături, în acest caz n-am să-ți interzic să-i cumperi tîrfei bere. Pentru că lucrul ăsta nu mă interesează deloc, pricepi ? Și invers, nici pe tine nu te interesează deloc, înțelegi ? Cui vreau eu să-i fac cinste cu o bere este și va fi și pe viitor numai și numai treaba mea. Și apoi această doamnă pentru tine nu este o tîrfă, ci oricum o femeie germană.

Atîta spuse Dullenstedt. Celălalt îl apucă de haină, Dullenstedt îi dădu un brînci, barmanul și doi clienți solizi de-ai casei nu stătură pe gînduri și-l aruncară în stradă pe individul care gesticula și protesta fără să fie înțeles.

— Ăsta bate cîmpii, spuse femeia.

Dar Dullenstedt după ce-și apărase onoarea sa începu să se îndoiască de a ei. Ca un bărbat de casă ce era își aduse aminte de Elfriede care urmărea acum la televizor emisiunea „Cine știe cîștigă". Plăti cele două beri și țigările și ieși în lumina blîndă a amurgului.

Cineva îi tăie calea. Din mîndria întunecată de marocan țîșni o lumină stridentă, din oțelul negru bine lustruit de căptușeala buzunarului țîșni direct în ochii lui Dullenstedt, iar înăuntru răsună ceea ce el nu mai avu cînd să audă, și anume împușcătura.

Și acum, spune doamna Schrader încheindu-și astfel relatarea despre problemele din occident, acum sora mea a rămas din nou fără bărbat.

CĂRBUNI ŞI CAVALERIE

AVEŢI O STRÎNGERE DE MÎNĂ atît de puternică, spune negustorul de cărbuni.
Fac semn că nu.
Ba da, ba da, spune negustorul de cărbuni, vă mai ocupaţi şi cu altceva ?
Asta n-aş putea s-o spun.
Sau faceţi vreun sport ?
Fac din nou semn că nu, dar amorul meu propriu mă determină să afirm că da, desigur, din cînd în cînd, sîmbătă dimineaţa, mult prea rar însă, un pic de gimnastică, puţin box la sacul cu nisip.
Aţi auzit de Cassius Clay ? întreabă negustorul de cărbuni.
Fireşte, spun eu.
Bun, nu ?
Foarte bun.
Dar dumneavoastră, activ, nu-i aşa ?
Înainte mai jucam fotbal.
Şi asta e bine. Foarte estetic, cel puţin la televizor, zice negustorul de cărbuni. Vreau să spun că în ceea ce mă priveşte nu sînt deloc sigur că aş putea să nimeresc vreodată

din plin o minge de fotbal. Dar să mă uit, îmi face mare plăcere.
Negustorul de cărbuni e un bărbat mic de statură, dînd impresia că e puţin sclerozat, are aproape şaptezeci de ani, pielea rozalie şi clipeşte des din ochi, parcă ar fi un lord dintr-un film color.
De fapt eu sînt mai degrabă călăreţ şi cavalerist, spune el.
Aşa ? spun eu mirat.
Da, spune el. Dar cu cavaleria s-a cam isprăvit în ziua de azi. Din păcate. Într-adevăr. Dar trebuie să recunoaştem că nici n-ar mai fi de actualitate, nu-i aşa ?
Asta cam aşa-i, confirm eu.
Deşi e păcat. Vedeţi dumneavoastră, de pe urma cavaleriei a avut de cîştigat o mare parte din economie. Să luăm de pildă frîiele şi şeile, şelarii. Fierarii. Orzul, agricultura. Creşterea de cai în general. Dar cîrciumile ? Ba bine că nu ! Doar erau numai voluntari la cavalerie, cheltuiau ăia la bani...
Asta nu mai pune nimeni la socoteală, admit eu.
Ce părere aveţi, spune negustorul de cărbuni. Doar am fost ulan la Leipzig.
La Leipzig erau ulanii ?
Sigur, spune el. Şi în Torgau erau husarii, în Großenhain la fel.
Îmi aduc aminte de un comunicat din copilăria tatălui meu şi exclam : Şi în Pasewalk erau cuirasierii.
Întocmai, spune negustorul de cărbuni.

Şi în Parchim erau dragonii, şi în Stendal erau husarii, şi în Quedlinburg cuirasierii, şi în Halberstadt la fel, şi în Gardelegen erau iarăşi ulani.

Mă aprobă triumfător : Zori de zi, zori de zi, văpaia morţii timpurii, nu-i fericire pe pămînt mai mare, decît în şaua unui roib călare...

Ei da, trăieşti din amintiri, spune el.

Ce-a fost a fost, spun eu.

Să fie vreo zece chintale de brichete şi cinci de cocs ?

Dacă se poate.

Păi da, de ce nu, spune el.

Ne dăm mîna, mă sui în maşina mea, dar după cum se uită la mine parcă am fi doi călăreţi care se despart.

ÎN CE CONSTĂ NOUTATEA ÎN CIMITIRE ?

ŞOSELELE ERAU ALUNECOASE, ningea fără întrerupere. Evitam să vorbim despre motivul călătoriei noastre. La un moment dat tata spuse :

— Uite-aşa se duc toţi rînd pe rînd.

În faţa casei de la marginea localităţii, dincolo de care se întindeau pajiştile limanului, se şi aflau două maşini, o Skodă şi un Trabant. Trei copii de prin vecini ne priveau curioşi cum coboram. Mama şi mătuşa Hedwig înţepeniseră de atîta stat. Florile le lăsarăm în maşină.

Cînd intrarăm în curte, mătuşa Lene ne zări pe geamul de la bucătărie, iar noi o zărirăm la rîndul nostru. Ochii i se luminară de o bucurie neaşteptată, vocea-i răsună tinereşte :

— Au sosit berlinezii.

Dar imediat după aceea, înăuntru, cînd femeile se îmbrăţişară, începu să plîngă şi să-şi sufle tare nasul. I-am strîns mîna mătuşii, apoi vărului şi verişoarei mele, pe care nu-i mai văzusem de zece ani, nereuşind să termin „sincere condoleanţe“. Vara mea avea un soţ, al

doilea, pe care nu-l cunoşteam, şi un fiu, pe care îl văzusem cîndva, jucîndu-se în grădină. Acum îşi făcea serviciul militar şi obţinuse o permisie specială de o zi. Şi vărul meu era căsătorit, pe soţia lui n-o întîlnisem niciodată. Ne salutarăm cu toţii prieteneşte, cu acel aer ridicol de răceală familiară, vorbirăm despre fleacuri (starea şoselelor ne oferea subiectul discuţiei), ne poticnirăm înaintea neobişnuitului „tu“, fără să pomenim motivul prezenţei noastre.

— Sper să ajungă mîncarea, strigă mătuşa Lene din bucătărie, alergînd aferată încolo şi-ncoace şi mai puse două bucăţi de carne la prăjit. Femeile aşezară farfurii şi castronaşe pe masa care fusese extinsă. Ne înghesuirăm cu toţii în odaia cea mică pe scaunele noastre, urîndu-ne poftă bună.

Locul unchiului meu Rudolf nu rămase liber. Era mult prea strîmtă încăperea pentru aşa ceva. Acolo unde fusese locul lui dintotdeauna, în capul mesei, cu faţa la fereastră, şedea de astă dată, aşa cum era şi firesc, mătuşa Lene, văduva lui. În timp ce ne întindeam unul altuia farfuriile cu cîte un „poftim“ şi „mulţumesc“ exagerat de politicos pentru a ne învinge stinghereala, în timp ce mîncam, probabil că fiecare se gîndea la cel dispărut. Acolo stătuse el, cu faţa lui congestionată şi ochii de un albastru deschis. Stătea acolo înşirînd tihnit fel de fel de poveşti, făcea glume pe seama nevesti-si, nu contenea să rîdă cîtă vreme ea bombănea, îşi turna vin din producţia proprie, mişcîndu-şi stîngaci pe masă mîna lui dreaptă oloagă.

Mîncam, iar mătuşii Lene îi curgeau lacrimile şiroaie pe obraz în timp ce povestea cum îi mersese lui către sfîrşit. Nu mai putea suporta durerile şi o implora să-i dea cu o cărămidă în cap. De Crăciun mai stătuse încă la fereastră şi se supărase din cauza copiilor care, dîndu-se cu săniuţa, îi loveau gardul ; an de an aceeaşi poveste.

— Treizeci de ani la rînd şi-a tot făcut sînge rău din pricina asta, spuse mătuşa Lene. Şi apoi aruncînd satisfăcută o privire asupra mesei adăugă : Vedeţi, a ajuns la toţi, ba chiar au mai şi rămas legume şi cartofi.

Drumul era îngheţat, aşa că femeile se luară de braţ. În faţa porţii cimitirului era un derdeluş, dar copiii ne ocoliră cu îndemînare şi atenţie. Despachetai florile, punînd hîrtia în buzunar. Capela era încălzită.

Ne aşezarăm pe scaunele din dreapta sicriului, aşteptînd. În nişele ferestrelor ardeau lumînări. Treptat, treptat veniră şi alţii care urmau să asiste la ceremonie şi se aşezară în partea stîngă, în general oameni mai în vîrstă cu figuri de vecini, exprimînd o compasiune moderată, apoi doi bărbaţi în uniformă de poştaşi şi o femeie voinică în pantaloni de schi şi jachetă de poştăriţă. Îşi făcu apariţia apoi o altă femeie într-o haină de blană care se duse ca de obicei pînă în fundul capelei, îşi puse poşeta pe armoniu, se aşeză în faţa acestuia, îşi scoase o batistă din poşetă şi-şi şterse

nasul. Un tînăr într-un costum negru rămas cam mic intră și strînse cu compasiune mută mîna îndoliaților din primul rînd. Eu mă aflam în rîndul al doilea. Bărbatul ascundea în dosul ochelarilor o privire speriată, purta în mînă o mapă roșie din imitație de piele, la rever i-am văzut insigna PSUG. Armoniul începu să cînte. Cînd se sfîrși muzica, bărbatul în costum negru trecu la căpătîiul sicriului, deschise mapa și începu să dea citire discursului.

— Ne-am adunat aici cu un prilej trist. Să ne luăm rămas bun de la Rudolf L., soțul, tatăl, scumpul nostru coleg și tovarăș...

Vorbea repede și cu glas scăzut, părînd nesigur. Abia acum constatai cu mirare că nu era de față nici un preot. Și-mi adusei aminte vag că unchiul Rudolf părăsise de mult timp biserica din cauza concepțiilor sale și oarecum și din motive de economie. Așadar, nu se ținea nici o slujbă, ci doar o cuvîntare, citită încet. Și îi lipseau acele expresii care estompează ireversibilul și care fac să vibreze sufletul într-un mod atît de ciudat, chiar dacă nu sîntem credincioși.

Nu robul lui Dumnezeu Rudolf L. își încheiase acum rătăcirea pe pămînt, răposînd întru Domnul după o hotărîre de nepătruns, ci, dacă era să te iei după această cuvîntare, funcționarul de la poștă Rudolf L. decedase pur și simplu. Bărbatul în costum negru făcu o așa-numită scurtă apreciere asupra morții unchiului meu Rudolf. El caracteriză drept plină de sacrificiu, chiar dacă în cele din urmă zadar-

nică îngrijirea pe care i-o acordase mătușa Lene ; internarea în spitalul orășenesc fusese totuși inevitabilă, tratamentul de acolo decursese în condiții optime, dar nici acesta nu putuse să împiedice ca bolnavul care se comportase în aceste împrejurări cu mult curaj, să se stingă într-o noapte de miercuri, la orele două și jumătate. Urmă un citat mîngîietor din Goethe, apoi cuvîntarea se referi la biografia defunctului care încă în anul 1911 venise la Berlin dintr-un orășel din Pomerania orientală pentru a învăța meseria de lăcătuș. Doi ani mai tîrziu intrase în asociația metalurgiștilor germani. Apoi însă, se spunea în cuvîntare, trebuise să plece la războiul iscat de criminalii imperialiști, în care fusese grav rănit, ceea ce-l împiedică să-și mai exercite meseria.

Nu știu multe lucruri despre unchiul Rudolf, dar despre această rană cu care se întorsese din Franța îmi povestise chiar el. Avea brațul plin de schije de la o grenadă. Fusese transportat în spatele frontului cu o căruță trasă de cai. Cînd ajunsese în sfîrșit la postul de prim ajutor, într-un șopron, medicul ședea acolo la o masă, se bărbierea și nici nu-l băgă în seamă. Atunci unchiul Rudolf, în vîrstă de șaptesprezece ani, pe jumătate nebun de durere, nu se mai putu stăpîni și răcni : — Nu mai pot de durere. Nu puteți să vă bărbieriți mai tîrziu ? Ca pedeapsă fu lăsat să zacă două zile cu pansamentul provizoriu pînă cînd din fața năclăită de sînge începură să iasă viermii. Brațul

nu i se mai înzdrăveni, rămase subțire și țea-păn, niciodată unchiul Rudolf nu și-a mai putut îmbrăca singur haina.

Urmare a invalidității sale primi un post de factor poștal, ceea ce avea să însemne o carieră de funcționar. Din 1925, o viață întreagă, distribui poșta în spatele din preajma limanului, conducînd bicicleta cu un singur braț. Se căsători, făcu patru copii, doi muriră. Abia după cel de-al doilea război intră într-un serviciu de birou. Aici reiau firul cuvîntării. În aceasta se elogia munca exemplară la ghișeul de mesagerii, unde fusese un coleg stimat de toți, ceea ce era valabil și pentru comportamentul său ca tovarăș.

Unchiul Rudolf, aș adăuga, n-a fost ceea ce se cheamă un cap politic, un orator, un analist, un motor al progresului social. N-avea televizor, în schimb citea ziarul local și asculta radioul. Faptul că intrase în partidul muncitoresc de la locul său de muncă, destul de în vîrstă fiind, nu mai putea schimba cu nimic cariera sa de poștaș. Acest pas era pur și simplu rezultatul a multor date din viața sa, migălos cîntărite. De ce să nu intre în partid, după toate cîte i s-au întîmplat, răspundea el cînd îl întrebai care-i motivul.

Înainte de ultima lui miercuri, îmi povestise mătușa Lene, durerea care nu-l părăsise niciodată, pusese stăpînire mai puternic decît oricînd pe brațul mutilat, cuprinzîndu-i tot corpul. Unchiul Rudolf răcnea înfiorător, la o jumătate de secol după ce fusese schilodit.

Cînd vorbește preotul, ușor îți pot da lacrimile. El știe multe parabole despre taina morții, în fața măreției căreia lumea pare deșertăciune, iar viața noastră doar o clipă. Preotul cunoaște efectul vorbelor sale care a fost dovedit de-a lungul vremurilor. Chiar și vocea îi este exersată.

Bărbatul cu mapa din imitație de piele își aduse aminte poate de melodia cuvintelor dintr-o predică pentru că încercă s-o imite, rostindu-și cuvîntarea cu un ton blînd și monoton, care nu se potrivea prea bine cu textul ei. Mă uitam cu tristețe la scîndurile îmbinate, între care zăcea unchiul Rudolf fără să poată spune dacă îi place ceremonia. Dar în linii mari sigur n-ar fi avut nimic de obiectat, pentru că el fusese totdeauna nevoit să se adapteze la ceea ce îi oferea soarta.

Odată l-am vizitat la ghișeul lui, părea neîndemînatic, așa cum scria cu mîna stîngă. Altă dată am afumat într-un butoi de tablă niște țipari pe care îi primea uneori de la pescari.

Cu alt prilej ne-am plimbat prin luncile de lîngă Ücker, dar nu-mi mai amintesc ce ne-am povestit. Știu într-adevăr puține despre el. Dar acum cînd era vorba de viața lui într-o atmosferă atît de ceremonioasă și de tristă, cred că pe drept a fost pronunțat cuvîntul „imperialism“ și n-au fost pomenite cuvinte ca „de nepătruns“. În privința aceasta tînărul în costum negru îi făcu dreptate bătrînului din lada de lemn. Tînărul timid, lipsit de expe-

rientă era, dacă te uitai mai atent, un bărbat curajos, pentru că ceea ce din timpuri străvechi se spusese într-un anumit fel, spunea el acum în alt fel. Fără a-şi ridica ochii de pe mapă, preocupat să nu citească greşit, reprezenta speriat crezul nostru neînfricat într-un loc, pe care cu greu i-ar trece cuiva prin minte să-l asocieze cu revoluţia.

Făcîndu-şi curaj la sfîrşit, vorbitorul ridică vocea şi strigă ceva care rima, dar nimeni nu-l înţelese, deoarece în acelaşi timp începu să cînte armoniul. Intrară şase bătrîni spătoşi şi-şi scoaseră jobenele negre. Dădură coroanele la o parte, unul din ei aduse o oişte şi o fixă de căruciorul pe care abia acum îl băgarăm în seamă. Aşa traseră sicriul afară. Noi îl urmarăm de-a lungul unei alei împrejmuite de plopi, pînă la un loc, de unde se deschidea o privelişte spre pajişti. Groparii coborîră sicriul în groapa de marginea căreia se apropie iar vorbitorul. Deschise din nou mapa, se uită în ea şi spuse că fiecare se simte întru totul alături de rudele care trec printr-un moment de grea încercare. Reflectînd la acel „întru totul" mă uitam cum vorbitorul tremura tot de frig, pentru că n-avea palton. El exprimă cu hotărîre presupunerea că familia va mai veni în repetate rînduri în acest loc, pentru a-l pomeni pe cel dispărut. Astfel dădea o anumită orientare pentru viitor. Apoi îşi închise mapa cu zgomot şi rosti frumoasele cuvinte din bătrîni : — Odihnească-se în pace.

Aruncarăm în groapă trei pumni de pămînt, nu în numele Tatălui, al Fiului sau al Sfîntului Duh, dar în numele cui oare ? Misterul cifrei trei ? Sau pur şi simplu timp de trei răsuflări pentru a ne mai uita după acela care dispare la picioarele noastre ?

Mătuşa Hedwig plîngea cu suspine, mama era tăcută şi stăpînită ; din unsprezece fraţi şi surori mai rămăseseră doar patru. După ce ne strînseră mîinile, oamenii plecară repede, noi îi urmarăm ceva mai încet. Vărul meu spuse că adevăratul vorbitor nu putuse veni. Există unul în comitetul raional care ţine cuvîntările funebre cînd moare cîte un tovarăş, dar acela plecase astăzi la ţară, unde se spînzurase un bărbat de patruzeci de ani şi la al cărui mormînt de sinucigaş nimeni nu voise să vorbească. De aceea la ceremonia funerară a unchiului Rudolf venise un locţiitor, confruntat pentru prima oară cu o asemenea misiune.

— Conţinutul n-a fost rău, spuse tata, dar a vorbit prea încet. Care dintre bătrîni mai aude oare aşa de bine ? Mai spuse că abia se stăpînise să nu strige în timpul cuvîntării : Mai tare !

În faţa capelei se adunase lumea pentru următoarea înmormîntare, din faţa porţii cimitirului plecă o maşină de poştă de un galben strălucitor, dar vorbitorul ne aşteptă pe noi şi o întrebă pe mătuşa Lene dacă i-a plăcut. Îi plăcuse foarte mult, spuse mătuşa Lene. Tata mai spuse o dată :

— Conţinutul a fost bun, dar prea încet. Mai spuse şi că la Berlin gropile se fac mai adînci.

Apoi ne aşezarăm din nou la masă şi băurăm o cafea fierbinte, reconfortantă, şi mîncarăm prăjituri cu nuci, care îi reuşesc mereu aşa de bine mătuşii Lene, fiindcă le face cu drojdie şi praf de copt. Şi ca întotdeauna cineva o întrebă mirat :

— Cu amîndouă ? Şi drojdie şi praf de copt ?

Vărul meu povesti că ultima dată cînd îl vizitase, duminică, acum opt zile, tatăl său ar mai fi vrut să-i spună ceva, mişcase întruna buzele, dar nu înţelesese nimic. Cineva spuse, bine cel puţin că acum vine primăvara, aşa că mătuşii Lene nu-i va mai fi prea greu. Ea încuviinţă.

— Ah, exclamă ea încrezătoare, am găinile şi grădina, o să am cu ce să mă ocup.

Şoselele erau alunecoase ca şi de dimineaţă, ningea din nou. Fulgii de zăpadă dansau în lumina farurilor. Mă gîndeam cu uimire că mă aflam la mijlocul vieţii şi încă nu înţelesesem taina morţii.

LĂSAŢI COPIII...

VINEREA SAU SÎMBĂTA, din două în două săptămîni, dulgherul Biesener se suia pe motocicleta lui cu care parcurgea huruind cei optzeci de kilometri pînă acasă unde-l aşteptau mama şi tata. Odată ajuns, îşi împingea motorul prin toată grădina pînă la spălătorie, îşi scotea casca de pe cap şi bocceaua cu rufe de la spate, dădea un ocol casei şi apoi intra în bucătărie cu obrajii rumeni de vînt şi de atîta sănătate.

— Ei, iată-te din nou acasă, exclama de obicei mama şi faţa i se îmbujora ca şi lui, numai că la ea de vină erau aburii ce ieşeau din cratiţele în care clocotea şi bolborosea de zor mîncarea. Masa e gata imediat, spunea ea, spală-te pe mîini.

Alerga pe picioarele butucănoase şi greoaie de la plită la masă, de la masă la dulap şi între timp şi spre colţul de lîngă geam unde se afla pompa, ca să-i pună băiatului apă în ligheanul de tablă. Uşa de la cameră se deschidea, Josef Biesener, tatăl, apărea clipind din

ochi de parcă ar fi citit la lumină slabă și spunea :

— Jochen, băiete, iată-te din nou acasă.

Apoi se așezau în sufragerie la masa la care era mult mai mult loc decît pentru trei persoane. Mîncau cotlet cu cartofi, sau jumări cu ouă, sau cambule prăjite, pescuite în golful din apropiere. Băiatul își mai lua și a doua porție, uneori chiar și a treia, mestecînd îngîndurat și tăcut. Dacă bătrînii voiau să afle cîte ceva de la el trebuiau să-i smulgă vorbele cu cleștele.

— Tot n-ați terminat de construit acolo ? îl întreba Josef Biesener.

— Prea curînd n-o să putem termina, îi răspundea fiul.

— Atunci ai să mai stai pe acolo ?

— Se vede că am să mai stau.

— Treabă adevărată de dulgher nu prea se mai face, nu ?

— Aproape deloc, spunea băiatul și dîndu-și pentru o clipă drumul la gură adăugă : Pentru că astăzi totul se construiește din beton. Mîine probabil din altceva. Poate din plastic. Mai știi ?

— Da, da, totul se schimbă, spunea tatăl.

Cum arăta în realitate acolo unde Jochen Biesener nu mai lucra de mult cu lemn adevărat care mirosea plăcut șarpantele înalte ale acoperișurilor, ci bătea cuie în scînduri, îndoia drugi de fier și întindea pasta groasă de beton, Biesener-tatăl nu văzuse decît la televizor. Acolo arătau din cînd în cînd turnuri de

răcire, conducte de țevi, coșuri și locuințe luminoase construite ca niște cutii de chibrituri. Unor muncitori li se luau interviuri despre tot soiul de probleme, copiii mergeau la o școală nouă și oameni de seamă coborau din mașini. Pe fiul său, Biesener nu-l văzuse încă în asemenea ocazii. De fapt nici nu-și dorea, era mulțumit să și-l imagineze și pe el în prezent într-unul din aceste peisaje de basm în continuă prefacere, locuind într-o baracă, cîștigînd bani frumoși și cu toate acestea, de ce n-am recunoaște-o, fără să fi ajuns un ușuratic.

Desigur că bătrînul Biesener se supăra uneori pe fiul lui că era așa de scump la vorbă. Prin intermediul băiatului care încă mai venea pe acasă, tatăl ar fi dorit să afle cîte ceva de prin lume, ceva ce lui nu-i va mai fi dat să vadă. Dar tot el se consola : Alții turuie și turuie și rezultatul, niște baliverne. A fi tăcut nu e lucrul cel mai rău, chiar dacă în anumite situații e un dezavantaj. Adevăratele griji Biesener-tatăl și le făcea într-altă privință.

— Ia spune, tot nu ți-ai găsit nici o logodnică ? îl întreba de mult timp.

La început fiul se înroșea, mai bine zis se făcea și mai roșu decît era de felul lui. Evita să răspundă. Mama se uita la tată plină de repros, spunîndu-i cu voce ascuțită :

— Da' lasă băiatul în pace. O să-ți spună el cînd va fi cazul.

Dar ea însăși era curioasă să afle, căci anii treceau pe nesimțite. Băiatul împlinea în cu-

rînd treizeci de ani, iar bătrînul care nu mai lucra la joagăr, se plimba acum ca pensionar pe pajiștile de lîngă rîu, mereu pe același drum pînă la ștrand și înapoi. Însă gîndurile îi zburau încolo și încoace, înainte și înapoi, la război, la lună, la bieții oameni din Vietnam și tot cîntărind ce se alegea din propria-i viață, tare și-ar mai fi dorit un nepoțel. Băiatul nu-i pomenise niciodată de vreo fată, nu făcuse nici o aluzie, nu-i ceruse nici un sfat. Cînd băiatul era mai tînăr, împlinise abia douăzeci de ani, bătrînul, vrînd să-l împiedice să ia vreo hotărîre pripită, nu pierdea nici o ocazie să-i spună : Cine se însoară devreme e un tăntălău. E tocmai pe dos, își zicea el acum vinovat.

Cînd venea acasă, Jochen Biesener curăța cotețul de găini, tăia lemne pentru foc, fixa cu cîteva cuie scîndurile rupte din gard, săpa răsaduri, trăgea cu pușca cu aer comprimat în vrăbii sau în becurile arse, își freca motocicleta pînă sclipea, iar dacă vremea era bună, se suia pe ea și ocolind cîteva colțuri în viteză, se oprea în fața unui atelier de reparat motociclete unde lucra un fost coleg de școală. Sîmbăta sau duminica se întîlneau acolo băieți în veste de piele care făceau paradă cu motocicletele lor, se certau pe cai-putere și pe viteze, șurubăreau cîte ceva și strigau după fetele care treceau pe stradă. Unele dintre ele chicoteau, altele întorceau capul, Jochen Biesener, rumen la față, solid și spătos, stătea pe motocicleta lui frumoasă alături de ceilalți băieți, simțind

cum mai întîi privirile îl fixează și apoi devin indiferente. Fetele treceau agale, ducîndu-și mai departe sub fuste tainele. Băieții le sorbeau din ochi și rîdeau de cîte o vorbă mai pipărată, numai Jochen Biesener rămînea de fiecare dată, an de an, din ce în ce mai timid, în urmă. După-amiezile lungi de vară, în care își simțea trupul invadat de o energie inutil acumulată, i se păreau serbede, fără bucurii. Gonea pe motocicleta lui, copacii de-a lungul șoselei îi izbeau în timpane ecoul gazelor de eșapament, vîntul îl răcorea, dar în nici un caz nu-l liniștea. Și așa cum vara avea zăpușeala ei, primăvara miresmele, toamna amurgurile timpurii, așa și iarna avea sălile ei de dans cu miros de bere și de parfum, unde se găsea mereu cineva cu care să poți da pînă în miez de noapte cîteva pahare pe gît. Muzica te învăluia, cei chercheliți cîntau sau vorbeau aiurea, fetele părăsite își țineau una alteia paltonul, jignite în mîndria lor, iar Jochen Biesener nici nu era genul și nici nu găsea cuvintele potrivite pentru a le smulge acel zîmbet cu care începe totul. Ei, voi de colo, striga el din cînd în cînd, lansînd cîte o invitație, dar majoritatea se făceau că nu-l auzeau. Și nici una nu observă că în spatele acestei invitații neiscusite se ascundea o nostalgie imensă, adevărată.

Așa se explică de ce Jochen Biesener se simțea neajutorat în fața întrebărilor tatălui său și tăcea rănit, încît pînă la urmă bătrînul

aproape că nu mai aducea vorba despre acest subiect. Cel mult își mai permitea cîte o glumă, de anul nou de pildă, cînd îi spuse soției lui în timp ce băiatul se uita în altă parte :

— Oare anul ăsta va fi cazul să-mi dau la călcat costumul negru ?

Și totuși veni un sfîrșit de săptămînă chiar în toiul primăverii, cînd băiatul și-ar fi dorit ca tatăl să se intereseze, dacă își găsise o logodnică. Mesele și orele treceau, se și făcu duminică după-masă, iar el trebuia să se pregătească de plecare. Josef Biesener-tatăl se îmbrăcă cu haina de duminică, își puse basca albastră și spuse :

— Mă duc să mă plimb pînă la ștrand.

— Te însoțesc o bucățică, zise Jochen.

— Bine, încuviință tatăl.

O luară înspre pajiști, pe lîngă gropile de turbă, discutînd despre crapii care se creșteau acolo, niște exemplare strașnice, și ajunseră la drumul de pămînt bătătorit, flancat de plopi, care se întindea în linie dreaptă de-a lungul rîului. Din cînd în cînd Josef Biesener punea mîna la borul băștii, salutîndu-i pe alți trecători și-i creștea inima să se arate cu băiatul lui care acum era în toată firea.

Cum mergeau așa pe drum doar ei doi, Jochen Biesener spuse bîlbîindu-se :

— Voiam să mă sfătuiesc cu tine. Adică trebuie să-ți spun dinainte. Și anume, vreau să mă însor.

Spuse acestea fără să se uite la tatăl său care la rîndu-i nu-și lua ochii de la drumul

din fața sa, pentru că simțea cum îi dau lacrimile. De aceea făcu o mulțime de pași fără să scoată un cuvînt, pînă cînd zise :

— Odată și odată trebuie s-o faci și pe asta, băiete.

— Da, spuse băiatul.

Tăcură o clipă, apoi tatăl întrebă :

— De cît timp o cunoști ?

— Din iarnă. Întreprinderea noastră a organizat o reuniune. Cu program și cu dans.

Deci un fel de colegă, se gîndi tatăl, de ce nu. Așa se poartă astăzi. Băiatul căutase mult, foarte mult, ce-i drept, dar în sfîrșit pusese mîna pe cineva. La o reuniune.

— Credeam că nu știi să dansezi, spuse el mirat.

— Am stat de vorbă. Oricum așa ajungi să te cunoști cel mai bine.

— E-adevărat, spuse tatăl, bucurîndu-se de cuvintele înțelepte ale fiului.

— Din vedere ne cunoșteam mai de mult, pentru că ea lucrează la noi la cantină. Împarte mîncarea. Să vezi cu ce viteză.

Tatăl își imagină o femeiușcă veselă și modernă cu mîini îndemînatice care însă aducea puțin și cu fetele din tinerețea sa. Fără să-și dea seama, toată viața lui judecase oamenii după sporul cu care lucrau, iar fiul său părea să-i semene.

— Cum o cheamă ? întrebă el.

— Irmchen.

— Aha, făcu bătrînul, aprobînd din cap.

Ar mai fi vrut să se mai plimbe puţin alături de băiat, ar mai fi vrut să-l întrebe una-alta şi să cîntărească apoi în sinea lui răspunsurile, să fi băut una sau chiar două beri în cinstea evenimentului şi să mai fi păstrat această veste încă un pic pentru el, înainte de-a o duce acasă la soţia lui. Dar din păcate toate acestea nu erau posibile, pentru că băiatul trebuia să parcurgă cei optzeci de kilometri înapoi spre serviciul şi iubita lui.

În faţa gardului care împrejmuia ştrandul pustiu şi neîngrijit făcură cale întoarsă.

— Mai e ceva ce trebuie să-ţi spun tot acum, zise Jochen Biesener. Tatăl îl privi cu interes. Băiatul părea nerăbdător, neînţelegînd cum de tatăl său nu ghiceşte singur despre ce e vorba. Îşi insuflă curaj, imprimînd vocii un ton mai dur.

— Păi, ce să fie. Păi, are un copil.

— Aha, are deja un copil, repetă tatăl, simţind că nu-şi va putea ascunde nici dezamăgirea, nici jena că în acel moment n-avea voie să spună ceva nelalocul său şi că trebuia să procedeze cu tact.

— Da, spuse el tărăgănat, încercînd să-şi ordoneze sentimentele în timp ce vorbea, sigur, lucrul acesta tu trebuie să-l ştii cel mai bine, nu-i aşa. Astăzi nu mai e ca înainte. Deşi întotdeauna se pot ivi probleme cînd nu este copilul tău. Să nu crezi că sînt înapoiat. Asemenea lucruri se întîmplă astăzi deseori şi nu trebuie să te gîndeşti la nimic rău. Şi dacă o să se nască zvonuri, să nu-ţi pese de gura lumii, căci ea este aleasa inimii tale. Cum ţi-am mai spus, tu eşti în măsură să ştii cel mai bine.

Mai mult Josef Biesener nu avu ce spune, nici atunci şi nici după aceea, cînd băiatul, nemulţumit şi prea puţin încurajat, se sui pe motocicletă şi plecă. Nu se împăca deloc cu gîndul că mult aşteptatul copil, care-i va intra probabil în casă, n-o să aibă nimic din el şi din băiatul lui. Mama gîndea însă mult mai practic.

— Nu trebuie să rămînă neapărat singurul copil, strigă ea din bucătărie. Puteai să-i spui liniştit că te bucuri.

Josef Biesener se aşeză în fotoliul lui, sub fotografia primului băiat, căzut pe front şi sub tabloul colorat al insulei Helgoland, incrustat în sidef şi încercă să-şi închipuie cum se vor desfăşura lucrurile.

După paisprezece zile băiatul veni din nou acasă. Stătea la masă tăcut ca de obicei, fără să scoată vreun cuvînt despre problemele importante de familie la care de fapt se gîndeau cu toţii. Tatăl, crezînd că ar trebui să repare ceva, îl întrebă :

— Cînd ne-o prezinţi pe logodnica ta ?

Mama completă cu vocea ei subţire, întotdeauna puţin prea zgomotoasă :

— Poţi s-o aduci şi pe ea cu tine. Vă fac o prăjitură bună.

— Mai e timp, spuse băiatul pe ocolite. Şi în continuare nu se mai discută nimic despre asta, pînă a doua zi, cînd Jochen Biesener se

echipa de plecare, lustruindu-și cadrul de la motocicletă cu o soluție specială pentru geamuri. Josef Biesener se apropie de el și urmări mîinile aspre și îndemînatice ale fiului său, spunîndu-i binevoitor :

— Înțelege-mă bine, băiete. Principalul e să-ți placă ție.

Băiatul se uită atent la tatăl său ca și cînd ar fi trebuit să stea la pîndă.

— Și apoi, continuă Josef Biesener, azi o femeie nemăritată cu un copil nu e ceva ieșit din comun.

Băiatul își curăță mai departe motocicleta, apoi răsucind cîrpa între degete, pe o parte și pe alta, spuse :

— Oricum, voiam să-ți mai spun ceva. Mai are un copil.

Josef Biesener iscodi chipul îndărătnic al fiului său, înțelegînd că era adevărat. Bunăvoința cu care se înarmase cînd fusese vorba de un singur copil îl părăsi și spuse fără să mai stea pe gînduri :

— Păi înseamnă că și-a cam făcut de cap.

— Cum adică și-a făcut de cap ? exclamă fiul revoltat. Unul îl are cu fostul ei soț. Pentru asta nu trebuia să-și fi făcut de cap sau cum vrei tu să scornești.

De obicei nu vorbea așa cu tatăl lui, dar acum nu mai dădu nici o atenție tonului, era mult prea enervat.

Aha, deci e și divorțată pe deasupra.

Alergă în casă de unde-l puteai auzi cum repeta întruna aceeași propoziție, adăugînd apoi că-i trebuise probabil mult timp să găsească un nătărău s-o ia de nevastă în situația în care era. Lucrurile se petrecuseră cam așa : Băiatul, nu îndeajuns de bărbat ca să-și dea seama, căzuse în plasă, ba se mai și fălea cu asta.

— Încă nu s-a pronunțat ultimul cuvînt, strigă mama înspre camera în care tatăl își ținea monologul disprețuitor, repetînd același lucru și înspre vestibul, unde Jochen Biesener își pregătea tăcut bocceluța.

— Să-ți dau niște ouă proaspete ? îl întrebă ea. Pentru prima dată în atîția ani refuză ouăle proaspete.

Veni totuși din nou acasă după două săptămîni, dar nu-i adresă tatălui nici un cuvînt. Propti scara de șopron, se cățără pe acoperiș, smulse resturile vechi de carton, tăie altele, le fixă în cuie și făcu loc în spălătorie ca să topească gudronul pentru acoperiș.

— Dar nu mai vezi nimic, îi spuse mama cînd se întunecă.

— Mîine la prînz vreau să plec, zise el.

Josef Biesener-tatăl se învîrtea în jurul șopronului, în speranța că băiatul va fi nevoit să-l întrebe ceva. Dar băiatul se pricepea să repare acoperișul și n-avea nevoie de ajutor. Tatăl îi ceru puțin ciocanul ca să bată un cui în coada greblei, ceea ce era cu totul inutil. Tăcerea îl supăra însă mai mult decît dacă s-ar

fi certat, fapt pentru care după cină ieși să bea vreo două beri care nu avură nici un gust.

În timp ce mama deretica prin bucătărie, băiatul stătea descumpănit și o privea. Ea dădu din cap și evită cu dibăcie să aducă vorba despre acea chestiune.

— De ce oare o fi trebuit voi să vă certați ? spuse ea, iar băiatul îi era recunoscător că-l cruța cu reproșurile și cu întrebările. El stătea în pragul ușii, încercînd să se explice în cuvinte care abia îi ieșeau din gură.

— Dacă mie-mi place această femeie n-are importanță că are și copii. Ce folos să n-aibă copii, în schimb mie să nu-mi spună nimic.

— Numai că sînt dintr-o dată doi, și mă întreb dacă e bine ? replică mama prudentă. Nu mai sînt și alte fete tinere drăguțe acolo unde lucrezi tu ?

— Cum îmi rînduiesc viața mă privește numai pe mine, spuse Jochen Biesener jignit. Ce vă pasă vouă de cei doi sau trei copii dacă mie nu-mi pasă deloc ?

Mama puse ștergarul pe masă, brațele i se înmuiară, ochii și gura i se rotunjiră.

— Băiete, zise ea. Spune drept, mai are încă unul ?

— Așa-s unele, mai simțitoare, răspunse băiatul, și fața i se îmblînzi, pentru că în momentul acela se gîndea la ea.

— Doamne ferește, asta nu i-o mai spun lui taică-tu, zise mama ascuțit, doamne ferește, asta să i-o spui tu.

Jochen Biesener își aduse așternutul de sus și se întinse pe canapeaua din cameră. Cînd își vîrî nasul în tapițeria spetezei, simți același miros ca și acum douăzeci de ani. Se întoarse cu fața la perete, și cu toate că mult timp nu putu să adoarmă, rămase nemișcat.

Cînd se lumină de ziuă se sculă, se spălă pe ochi și ieși afară să mai ungă o dată acoperișul cu gudron. La nouă terminase totul, își băuse cafeaua și-și împingea motocicleta afară din curte. În soarele dimineții bătrînul Biesener stătea cu cămașa descheiată pe pieptul osos, acoperit cu păr sur, cu basca pe cap și privea cum găinile își ciuguleau una alteia boabele de porumb cu o lăcomie prostească, nefiind în stare să-și aducă aminte că în fiecare zi aveau din belșug.

— La revedere, spuse băiatul.

Bătrînul se prefăcu că abia acum îl observă.

— Ei bine atunci, la revedere, spuse el.

Cîteva zile mama reuși să țină secret noul stadiu al situației în privința viitorilor copii ai viitoarei nurori. Dar într-o seară, pe cînd stăteau la masă sub lampă, ea cîrpind ciorapi, el citind, ea sparse gheața :

— Ce părere ai despre povestea asta ?

El știa unde bătea ea, dar răspunse fără a ridica privirea :

— Nu vreau să mai aud nimic.

Ea tăcu cîteva clipe, apoi spuse într-o doară ca și cînd nici nu-i trecea prin minte să creadă asemenea lucru :

— A mai spus ceva. Cum că n-ar avea doi, ci trei copii...

Bătrînul puse deoparte cartea, își scoase ochelarii și cînd se uită la ea, în ochi îi mijiseră două lacrimi de bătrîn neajutorat.

— Adevărat? întrebă el cu voce stinsă.

— Poate că s-a exprimat el neclar, spuse ea speriată. Bătrînul dădu din cap și respiră pe nas ca un copil, în semn de durere provocată de o profundă, nemeritată jignire.

— Și lașitatea asta, spuse el amărît. Ți le toarnă una cîte una.

— Nici nu-ți vine să crezi, spuse mama. Doar n-o fi așa de bătrînă?

— Bătrînă nu, da' tîrfă precis, spuse Josef Biesener cu glas ridicat. Îl joacă pe degete. O flușturatică de pe șantier care se aruncă de gîtul băieților. Mai ales vinerea cînd se dau banii. Vrei să-ți spun ceva? Toți copiii ăștia sînt făcuți vinerea...

Căuta cuvinte din ce în ce mai bombastice pentru a demonstra bonomia prostească a fiului său și viclenia plină de rafinament a acestei salariate la cantină. Ce era ea de fapt? Bucătăreasă? Cine știe dacă avea vreo meserie ca lumea? La sfîrșit se jură că n-o s-o lase să-i calce pragul.

— Și dacă n-o să mai vină nici el? spuse mama împotrivindu-se. Cu ce te alegi dacă n-o să mai vină nici el pe acasă?

— O să vedem noi dacă ne face el una ca asta, țipă bătrînul. Atunci să nu mai vină nici el.

Noaptea se gîndi mai puțin furios, în schimb mai necăjit la fiul său care nu-l mai asculta și nici nu mai avea încredere în el. Oare sînt eu un om înapoiat, se întreba el cercetîndu-se. Oare nu țin pasul cu timpul? Astăzi te căsătorești așa cu oricine îți intră în casă? Unui tată să nu-i fie permis să-și spună părerea dacă fiul său e pe oale să se nenorocească în halul ăsta? Încercă să-și facă din nou o imagine despre acea femeie, o imagine cît mai apropiată de realitate, și-n lumina slabă a unei săli de dans de demult, unde imediat după primul război valsase în pantofi cu șpiț, cu un guler de hîrtie de rezervă în buzunar, în ritmul celei mai noi muzici americane, îi apărură rîzînd gălăgioasele și obraznicele surori Hudeleit, cu care mulți — chiar și el — se hîrjoneau prin tufișuri, numai că a lui îi fugise de sub nas. Dar nici măcar surorilor Hudeleit nu li se întîmplase să fie vreuna de trei ori mamă fără să aibă un bărbat anume. Oare ce s-o fi ales de ele, se întrebă el, mirîndu-se că nu-i veneau în minte nume de fete mai așezate.

Se zvîrcoli încolo și încoace în pat, își aminti de vecini, de rude, de cumnatul Gustav care știa să spună o mulțime de bancuri. O auzi pe nevastă-sa respirînd lîngă el și se simți singur la gîndul că doar el își făcea griji cu adevărat.

Sigur că și mama era îngrijorată, pentru că lucrurile se petrecură așa cum prevăzuse. Fiului i se făcu lehamite să mai vină acasă. Scrise totuși o carte poștală cum că are mult

de lucru și la sfîrșit de săptămînă, așa că deocamdată nu poate veni. Tatăl dădu din cap furios, dar mama îi trimise o scrisoare și după o săptămînă un pachețel cu ouă proaspete, apoi îi mai scrise cîte o scrisoare sau o carte poștală, pomenind de grădină, de sănătate și de ușa proaspăt vopsită. Persoanei străine nu-i transmitea salutări, dar din cînd în cînd o includea în gîndurile ei. „Precis că profitați de vremea asta bună“, scria ea sau : „Ați mîncat căpșuni proaspete ?“ O dată sau de două ori strecură și cîte o minciunică în speranța că pînă la urmă se va transforma poate în adevăr. „Tata s-a supărat în primul rînd pentru că nu i-ai spus de la bun început cum stau lucrurile. Nu suportă să i le torni așa, pe rînd“.

În felul acesta ea întreținea legătura în timp ce tatăl se închidea nedumerit în tăcere. Îl durea că băiatul nu mai venea pe acasă. Uneori era tentat să dea vina pe sine, socotind că poate se comportase meschin. Dar în aceeași clipă se simțea năpădit de o supărare profundă, pentru că nu-și aducea aminte să fi auzit vreodată ca cineva să ia în căsătorie o femeie cu trei copii, fără să fie obligat s-o facă. Cutreiera cu inima grea pajiștile care miroseau a iarbă crudă. Cine știe cîte veri mi-au mai rămas, se gîndea el, și nu mă pot bucura de ele.

Cînd sosi vremea vacanței, Jochen Biesener o întrebă prevăzător pe mama sa dacă n-ar putea să ia cîteva săptămîni în grijă un copil, o fetiță de opt anișori, una din fiicele acelei femei. Mama îi comunică tatălui și pentru a

evita orice împotrivire din partea lui, adăugă imediat hotărîtă :

— Măcar așa am și eu parte de puțină variație.

Josef Biesener nu spuse nici da nici nu, ca și cînd n-ar fi vrut să se amestece. Băiatul nu veni nici de data asta. Scrise că nu voia să așeze copilul în spate pe motocicletă. De aceea îl trimitea cu trenul.

— Du-te tu la gară, ce mă privește pe mine, îi spuse Josef Biesener soției lui, dar pînă la urmă tot el se duse, chipurile ca să profite de ocazie să mai schimbe cîteva vorbe cu șeful gării pe care îl cunoștea demult. Trenul intră în gară, oamenii coborîră, văzîndu-și fiecare de drum, iar în urmă rămase o fetiță cu o servietă burdușită. Bătrînul Biesener aștepta lîngă ieșire, ca și cînd ar mai fi stat pe gînduri, dacă să-i iasă în cale sau nu. Fetița se apropie de el șovăind. Orice s-ar spune, o îmbracă frumușel, își zise el fără să vrea.

— Dumneavoastră sînteți domnul Biesener ? întrebă copilul.

— Întocmai.

— Mă numesc Bianca Gebel.

— Bine, atunci hai, spuse bătrînul.

În fața gării îi luă copilului servieta din mînă, apoi o porniră tăcuți și stingheriți unul lîngă altul.

Mama în schimb era într-o activitate febrilă cînd ajunseră cei doi acasă. Îi turnă apă în lighean, la fel ca pentru băiatul ei plecat de atîta timp, iscodind-o cu glas voit copilăresc

despre o mulţime de lucruri şi vorbindu-i cum vorbeşti cînd demult n-ai mai avut de-a face cu un copil şi ai uitat cum gîndeşte o fetiţă de opt anişori.

Bianca se spălă cuminte pe mînuţe, stătu dreaptă la masă, apucă corect cuţitul şi furculiţa şi povesti pe îndelete cum era la şcoală, ce jocuri îi plăceau mai mult şi cum ajuta şi ea la treabă acasă.

— Vrei să mergi după-masă să vezi ştrandul ? o întrebă mama, făcîndu-i soţului ei cu ochiul. El o privi plin de reproş, pentru că ea îşi permitea să dispună cu atîta uşurinţă de plimbarea lui de după-amiază, dar nu se împotrivi.

— Şi pînă vă întoarceţi, e gata şi plăcinta cu vişine, spuse mama.

O bucată de timp Bianca nu îndrăzni să vorbească cu bătrînul care tăcea întruna şi pe care nici nu-l cunoştea. Dar ajungînd la gropile de turbă, îl întrebă curioasă dacă acolo trăiau peşti. Josef Biesener îi povesti că în apa neagră şi tulbure trăiau crapi mari, puternici şi vicleni, dar cu siguranţă şi cîteva ştiuci, care mîncau puii de crapi. Ajunseră apoi la vacile care rumegau somnoroase, îngrădite doar de o sîrmă subţire. Bianca ştia că aceea era o sîrmă electrică, dar nu ştia dacă pe vaci le doare cînd se atingeau de ea.

— Precis că se sperie numai, îi spuse Josef Biesener, bucurîndu-se că fetiţa avea încredere în el. Copilul tot copil, îşi zise. Are nevoie de cineva care să-i explice anumite lucruri. Şi un bătrîn ca mine are nevoie de un copil care să-l asculte. Îl cuprinse un sentiment trecător, dar dureros. Nici chiar trei dintr-o dată şi nici în felul ăsta, îşi zise el, propunîndu-şi să gîndească astfel pentru ultima oară. O întrebă pe fetiţă :

— N-o să te plictiseşti aşa singură aici ?

— Sigur că nu.

— Dar acasă sînteţi mai mulţi ?

Voia să audă răspunsul ca să se liniştească pe urmă.

— Şase, spuse Bianca.

Şi rîse, pentru că nu putea înţelege ce i se părea bătrînului atît de uimitor, atît de incredibil.

Într-o duminică de toamnă Josef Biesener îşi zări nora pe geam de după perdea. Băiatul zăvorî pe dinăuntru poarta, femeia se agăţă din nou de braţul lui, îndreptîndu-se spre casă cu paşi greoi şi lată-n şolduri. Cel de-al şaptelea copil era pe drum. Băiatul purta pe cap o pălărie.

Bătrînul se aşeză lîngă soba uşor încălzită. Uşa de la intrare se închise cu zgomot şi după cîteva clipe, timp în care probabil îşi scoaseră paltoanele, intrară în bucătărie, de unde auzi mîhnit vocea aferată a soţiei lui :

— Iată-vă în sfîrşit !

Imediat după aceea îşi făcură apariţia în cameră, în frunte cu băiatul care purta o cămaşă albă şi o cravată, ce-l făceau să pară atît de roşu la faţă, de parcă s-ar fi asfixiat. Spuse ceremonios :

— Să fac prezentările, ea este Irmchen.

Bătrînul se dezlipi de lîngă sobă. Femeia îi călcă pragul. Era o femeie durdulie, energică, cu burta mare, cu trăsături regulate și o figură jovială.

— Ei, atunci bine ați venit, spuse Josef Biesener, dîndu-i mîna.

— Mă bucur într-adevăr să vă cunosc, spuse nora. Mama, stînd în prag, schimba dintr-o mînă într-alta o glastră cu violete de Parma și o sticlă de coniac de jumătate de litru.

— Asta e pentru tine.

Josef Biesener spuse jenat :

— Nu era nevoie.

Nora își agăță geanta de spătarul unui scaun și cu toate că mama se împotrivi, aduse la masă castronul cu cartofi. Mama pregătise supă de găină, pui fripți și compot de prune. Și dacă în timpul mesei nu se iscă nici o discuție, acest lucru se putea pune pe seama puilor care nu se mîncau ușor, pentru că aveau carnea fibroasă și multe osișoare. Din cînd în cînd Josef Biesener își aruncă privirea în direcția în care alături de băiat se afla nora proaspăt coafată. Încercă să se obișnuiască cu fața ei rotundă pentru că în curînd ea avea să-l facă bunic, iar în privința asta, puteai să juri cu mîna pe inimă, era expertă. Sosise și o scrisoare de la cumnatul Gustav, mucalitul, care scria că dacă Jochen Biesener, destoinicul dulgher, se va duce vreodată cu familia sa proaspăt întemeiată la grădina zoologică din Berlin, va putea beneficia de condiții de grup.

La compot era de așteptat ca cineva să înceapă totuși discuția. Bătrînului Biesener nu-i trecea prin cap nici o frază pe care să i-o fi adresat nurorii sale, de aceea îl întrebă pe băiat :

— Cum mai merge treaba pe șantier, tot așa ?

— Tot așa, răspunse băiatul.

— N-o să terminați nici peste cinci ani ?

— Alta era situația cînd s-a stabilit planul, spuse băiatul.

Bucuros că tăcerea fusese spartă, chibzui ce-ar putea să-i povestească tatălui, dar soția lui i-o luă repede înainte :

— În perspectivă se vor muta acolo patruzeci de mii de oameni.

Josef Biesener-tatăl se uită la ea și spuse :

— Aha, aha ! mirîndu-se nu atît de perspectivă, cît mai degrabă de sunetul acestui cuvînt ieșit din gura nurorii sale.

Femeile strînseră vasele, băiatul ieși în curte, bătrînul se așeză în fotoliul lui și o văzu pe nora sa intrînd din nou în cameră. Și la urma urmei, dacă avea inima slabă avea în schimb brațe vînjoase. Se aplecă cu pîntecele-i greu și fertil peste masă ca să șteargă mușamaua.

REVELION CU BALZAC

CINE MAI VINE ?

Karl spuse puțin mirat :

— Vin toți.

Am dat din cap.

— Numai pe familia Rombach n-o chemăm, adăugă Karl. Ăia nu fac decît să stea și să se țină de mînuță. Marion e de părere că lipsa asta de participare îi strică toată seara. Iar Hans probabil că va veni singur pentru că are de gînd să divorțeze.

— Iarăși ?

— Ea-i cam bețivă, spuse Karl. Bea de stinge.

— Da' el nu știa asta dinainte ?

— Credea că bea fiindcă el n-o cere în căsătorie.

Karl zîmbi compătimitor, dar malițios.

— Și Tuschel ? am întrebat eu.

— Negreșit, spuse Karl.

Tuschel era dentistul casei și achiziționa tot felul de tablouri ale unor pictori iluștri necunoscuți care locuiau prin fel de fel de curți dosnice. Era o fire sociabilă, pașnică, dar după cîteva pahare de bere își dezvăluia pasiunea pentru cîntecele marinărești, deoarece în război condusese un submarin. Nevastă-sa, în schimb, avea obiceiul ca la un moment dat al serii să-și descheie bluza. Pe vremuri, cică asta ar fi fost atracția serii, dar la ultimele dăți la care asistasem și eu, lumea, deși înduioșată de amintiri, ajunsese să susțină că se dezbrăca cu o oră prea devreme și în orice caz cu un an prea tîrziu. Numai Tuschel, mulțumit și impotent, stătea într-un colț cu paharul în mînă, avînd încă impresia că, împreună cu soția sa, el contribuie substanțial la reușita serii.

Karl spuse :

— De fapt ar trebui să bem lapte, să ne culcăm și dimineața s-o pornim prin zăpadă.

Ne uitarăm unul la altul, ridicînd din umeri și gîndindu-ne la același lucru : Cînd o să ningă oare ?

Karl scria în special piese pentru televiziune, dar nu ținea să se vorbească despre asta. El urma să se ocupe de băuturi. Ca în fiecare an, Isolde o va ajuta pe Marion la salată, o salată pentru treizeci de persoane care sosesc rînd pe rînd și care își pun paltoanele pe paturile din camera copiilor, înmînînd gazdei sticlele aduse. Sînt cu toții hotărîți ca de data asta să cîștige bătălia împotriva timpului, pentru că întotdeauna, după cum vag ne amintim fiecare, pînă la ora douăsprezece este o veșnicie. Salata e bună ca întotdeauna, dar apetitul, așa imediat după Crăciun, este destul de redus. În astfel de împrejurări discuțiile se învîrt în jurul

situației din teatru, film sau proză, sau din economie, poezie, pictură, muzică, politică și căsnicie. Televizorul merge, dar nimeni nu se uită. Apoi încep să bată clopotele deasupra acoperișurilor, din balcoane țîșnesc petarde, iar perechile, în special cele vechi, se privesc în ochi cu duioșie.

Mai tîrziu totul cade într-o oarecare semiobscuritate. Se dansează și se bea, cineva sparge o vază pe cît posibil una Biedermeier, doamna Tuschel își dezvelește cu elan categoric sînii odinioară remarcabili, persoane pe care nimeni nu le-a invitat și nimeni nu le cunoaște înfulecă în bucătărie resturile de salată, cineva o trage pe nevasta altuia într-o cameră vecină, unde li se mai alătură cineva, cuiva i se face rău, se pune întrebarea dacă o să ajungă apa minerală care niciodată nu ajunge. Karl cel blagoslovit și năpăstuit cu așa o locuință frumoasă și veche, despre care toți spun că nicăieri nu s-ar putea serba mai bine ca acolo, ciocnește amabil cu fiecare, fără să-și cruțe ficatul și abia către ziuă ridică un umăr de parcă ceva l-ar durea. Spre dimineață este mult mai greu să pleci decît să rămîi. Așa se va întîmpla că pînă la urmă Isolde și cu mine vom rămîne ultimii, ca și anul trecut, ca și acum doi ani, numai că anul acesta ne vom simți stingheriți.

Isolde și cu mine ne despărțiserăm astă-toamnă, deși fără prea multă tragere de inimă. Acum uneori dormeam eu la ea, alteori mă vizita ea

în locuința mea veche cu două camere. Stăteam la mașina de scris, în fața mea se înălța ca o piele crăpată piatra cu vinișoare de mortar a calcanului casei vecine, de-a lungul căruia căutam cuvinte și fraze. Sau mă aplecam peste geam privind mișcările agitate ale pisicilor care aveau talentul deosebit de-a lua curtea goală drept junglă. Voiam să scriu despre doamna Hönicke, dar nu-mi ieșea nimic din condei.

Vizavi, sub mine, la parter, în aripa laterală stătea doamna Hönicke la geam, într-un scaun pe rotile, cu capul lăsat pe spate, cu ochii cu care abia mai vedea, îndreptați în sus. Ea lua în primire peste zi poșta celor care erau la lucru, în caz că aceasta nu încăpea în cutiile de tablă pentru scrisori. Vara, cînd toți locatarii erau acasă și stăteau cu ferestrele deschise, o auzeai uneori spre seară strigînd un nume cu voce slabă, cîntată.

Îi cunoșteam locuința care avea un miros specific de gaz lampant amestecat cu izul unei vieți impregnate în tencuiala pereților. Îi aduceam cărbuni din pivniță, o priveam cum își curăța cei cîțiva cartofi de care avea nevoie și-o ascultam cum povestea că fusese o fată frumoasă, cu pielea trandafirie și încununată de un păr blond. Degetele ei palide pipăiau bucățile de cartofi, în timp ce eu priveam o fotografie în care doamna Hönicke purta o pălărie nemaivăzută, cu boruri late și încărcată de flori. Stătea mîndră pe botul unui automobil elegant de sfîrșit de secol, logodnicul ei de

atunci fiind șofer. Doamna Hönicke mă privi bănuitoare și mă întrebă :

— Țineți cu regimul ăsta ?

Mă uitam la chipul transparent din care dispăruse orice urmă de feminitate și care nu trăda răspunsul așteptat.

— Da, i-am spus.

Păru că se gîndește, apoi zise :

— Știți că de la fereastra dumneavoastră s-a aruncat un marinar ?

— Ce marinar ?

— După primul război, spuse ea.

Trebuie să fi fost unul dintre marinarii pe care îi vezi în tablourile acelei ierni îndepărtate a revoluției, în piețele orașelor, înconjurați de mulțimi, cu puștile atîrnate pe umăr cu țeava îndreptată în jos. Dar acest marinar cică n-ar mai fi avut pușcă atunci cînd alerga pe scară în sus, urmărit de o ceată întreagă, cînd o femeie milostivă încercase să-l ascundă.

— O oarecare domnișoară Jogisch, o chelneriță, spuse doamna Hönicke. Cînd sparseră ușa, marinarul sări pe geam, parcurgînd în zbor trei etaje, iar pînă să alerge oamenii la fereastră, se și făcuse zob, împroșcînd caldarîmul.

După atîta timp și fiind în cel de-al optzeci și șaselea an al vieții ei, sfîrșitul marinarului nu părea s-o impresioneze pe doamna Hönicke cînd povestea, deși își amintea cu exactitate că un bărbat care ținea în curtea din spate un atelier de tocilărie adusese un sac cu care acoperise ceea ce mai rămăsese din marinar.

Ea se aplecă înainte spunînd cu satisfacție :

— Acest lucru nu-l mai știe nimeni. Eu sînt cea mai veche locatară de aici. Din 1910.

Isolde veni la mine, vorbirăm despre această întîmplare privind puțin crispați în jos la pătratul acela de ciment unde se găseau o scară care ducea spre pivniță și un bătător de covoare. Dar nu se auzi nici un glas și nu ni se arătă nici un semn. Trecuse tot atît de mult timp, ca de la războiul de treizeci de ani sau ca de la ultimul război.

Isolde era de părere c-ar trebui dezgropate straturile din memoria doamnei Hönicke, că poate așa privirea ei de la geamul dinspre curte s-ar fi dovedit a fi o privire asupra epocii. Mi-am petrecut cîteva zile în bucătăria doamnei Hönicke. După cum bănuisem regăseam sub alte forme viața bunicilor mei, strădaniile și bucuriile părinților mei. Dar amintirile doamnei Hönicke legate de momente din lunga sa existență în această lume, se îngrămădeau într-un mod ciudat. Două războaie nu ocupau mai mult loc în amintirile ei decît o excursie la Werder cînd pomii erau în floare, și cu cea mai mare plăcere povestea despre un divan lat în care dormise cu cinci frați ai săi. Fratele cel mare le spunea mereu povești și înainte de culcare mai treceau cu toții pe rînd la oală. Doamna Hönicke alergase toată viața după noroc și nu avusese decît ghinion, atît în mare cît și în mic, și acum, încet-încet, dădea totul uitării. Poate din nostalgie după poveștile de atunci citea acum cu lupa romane-foileatoane

occidentale pe care le schimba cu alți bătrîni. Le-am răsfoit și eu să văd cum încep și cum se sfîrșesc. Nouă dintre ele începeau cu descrierea unor oameni frumoși, unul cu un răsărit de soare, zece din zece se sfîrșeau cu o îmbrățișare.

Înainte să treacă pe la mine, Isolde obișnuia să telefoneze.

— Ești acasă ?

— Sînt acasă.

— Și-n clipa asta faci ceva ?

— În clipa asta nu fac nimic.

Cu astfel de cuvinte începuse totul în urmă cu doi ani, acum le foloseam din nou. Isolde aducea cu sine bîrfa de la ea din redacție și două prăjituri. Pregăteam ceaiul. Mă întreba de povestea cu doamna Hönicke din care nu izbuteam să scot nici o povestire. Isolde avea imaginea ei proprie despre îmbătrînire. Împlinea în curînd treizeci de ani, dar privea liniștită, ba chiar curioasă cum bătrînețea se apropia de ea.

— Important e să-mbătrînim împreună, spunea ea cu aceeași expresie cu care tragi o concluzie definitivă. Constatam mișcat că se referea la noi, încă la noi doi.

Din cînd în cînd Isolde îmi arăta cîte o scrisoare nu tocmai obișnuită a unui cititor. Revista avea o rubrică pe teme de amor de care răspundea ea. Pe hîrtii mîzgălite cu stîngăcie aterizau pe biroul ei o mulțime de vieți încîlcite, dar și declarații de resemnare și autoconsolare ca de pildă ultima frază din lamentația

unui nedansator : „Nici căsătoriile fraților mei nu sînt mai fericite, deși ei sînt buni dansatori". Scrisoarea unui soldat suna cam așa : „Stimată redacție ! De cîtva timp vorbesc aici în sat cu o fată. Acum nu mai vreau să mai vorbesc cu ea. Ea spune însă că dacă nu mai vorbesc cu ea, se omoară. Voi fi eu atunci vinovat de moartea ei ? Rog răspuns neîntîrziat."

Ce-mi plăcea mie la Isolde era că punea la inimă asemenea întrebări, rugîndu-l pe soldat să-i comunice adresa fetei. Uneori, cu ceainicul între noi, cădeam într-o tăcere în care ni se auzea răsuflarea. Ne aruncam unul în brațele celuilalt ca și înainte. Dar asta nu ne împiedica să ne despărțim după aceea. Spre deosebire de alte dăți, acum Isolde se îmbrăca înainte de-a se duce la bucătărie după apă pentru ceai, de parcă ar fi simțit că mă uitam mai indiferent după ea, fără indulgență față de plăcutele imperfecțiuni ale trupului ei greoi și cu pielea albă.

Adusese ceaiul și după ce băuserăm o ceașcă îi spusei într-o doară :

— Cred că de revelion voi pleca.

Ea se uită în ceainic, zăngănind capacul. Îi tremura puțin mîna, iar eu nu mă simțeam deloc în apele mele.

— Bine atunci, spuse ea într-un tîrziu.

Firește că ne vorbisem deschis la despărțire. Ne-am evitat cîteva săptămîni, apoi ne-am reîntîlnit nu tocmai întîmplător la teatru. Nici unul din noi nu voiam să știm foarte exact dacă fusese o despărțire mai lungă sau dacă

totul avea să reînceapă. La aniversări deosebite și de sărbători relațiile incerte ajung la un punct critic. Ni se mai întîmplase de vreo două ori ca după ce musafirii plecau și camera se aerisea destul să ne cuibărim împreună în lumina matinală a noului an pe salteaua aranjată de Karl. Acum însă n-am mai face-o. Oricum și-ar petrece seara de revelion, fie singură, fie cu cineva, Isolde ar da numai peste întrebări pline de compătimire și-abia atunci s-ar simți cu-adevărat abandonată.

Plecă în după-masa asta fără să mă întrebe nimic. Spuse doar neajutorată :

— Dacă tu crezi că poți să-i faci lui Karl una ca asta. Dar o și vedeam dînd telefoane în stînga și-n dreapta, purtînd convorbiri interminabile numai pentru a strecura ca din întîmplare următoarea întrebare : Oare unde o fi vrînd Paul să facă revelionul ?

Voiam să dispar pur și simplu. Voiam să beau alt fel de bere, să mănînc alt fel de pîine, să mă plimb pe alte străzi, să aud o limbă pe care n-o înțeleg, să zac undeva și să fiu de negăsit. Viza mea pe pașaport dată din vară mai era încă valabilă, dar oare și întîlnirea fixată într-o doară pe care n-o reînnoisem ? Nici nu scrisesem, nici nu telefonasem, deși e limpede că așa s-ar fi cuvenit. Hotărîsem să las totul să depindă de primele ei cuvinte de la telefon. Cu un accent care imprimă chiar și comunicărilor simple o rapiditate melodică ciudată o auzii strigînd de la distanță : Grozavă idee !

Ultima noastră după-amiază fusese într-adevăr frumoasă în apa caldă budapestană cu miros de sulf și reflexe verzui, alături de bunicuțe dolofane și tați viguroși, printre copii, perechi de îndrăgostiți, pedeștri și tipi tatuați experți în agățarea turistelor, printre jucători de șah, cufundați pînă la umeri în apă, care mutau piesele decolorate de umezeală pe o mușama așezată pe marginea bazinului. Stăteam lungiți pe scările care coborau în bazin, picioarele ni se ridicau deasupra apei, iar din cînd în cînd, în adîncul ei străveziu, ele se dezmierdau. Am sărutat-o. Ea zîmbi o clipă și nu spuse nimic. Poate o făcea doar din amabilitate. Să-ți săruți ghida după cinci zile și cu trei ore înainte de plecare nu e o idee prea originală. Dar probabil că nici pentru ea momentul acela n-avea nevoie de introducere. Mă credeam imponderabil și o sărutam, ea îmi zîmbea, iar eu simțeam atingîndu-i pielea, gustul sălciu al apei care vindecă reumatismul, nevritele și paraliziile. În vîrtejul imaginilor și-al glasurilor fusese o clipă liniștită, senină, tocmai descinsesem într-o lume necunoscută în care eram alt om și mă minunam. Tot așa te uiți și printr-o fereastră străină, vezi oamenii așezîndu-se la masa de sub lampă, și-ar fi de-ajuns numai o jumătate de răsucire întîmplătoare a caruselului ca să te trezești în locul lor. Sau văd o femeie că dispare după o ușă, n-o cunosc și nici n-o voi cunoaște vreodată, dar timp de o secundă făptura ei pune stăpînire pe toate simțurile mele și-mi dau seama

că în spatele ușii pe care n-o voi deschide niciodată m-ar fi așteptat o altă viață. După baie ne-am dus la masă, și Ildi mi-a dat numărul ei de telefon în caz că aș vrea să revin. I-am dat de înțeles că în nici o seară nu fusese de găsit.

— Da' poate atunci cînd vei reveni o să am timp, spuse ea. Mîncarea ne făcu leneși, vinul melancolici, ne sărutarăm șușotind sub ochii chelnerului și-n cele din urmă ajunserăm la gară. Mi-am făcut loc lîngă doi colegi ca să mă aplec pe geamul vagonului, ea rămase în urmă într-o rochie albastră, făcîndu-ne bezele la toți trei.

Pe aeroport, cu două zile înainte de revelion, se anunță că din motive tehnice decolarea se amînă cu o oră. După o oră și jumătate comunicarea se repetă. Mi-am comandat o pereche de crenvurști. După o jumătate de oră ni se serviră crenvurști pe spezele Interflug-ului. Difuzorul defini apoi motivele pentru întîrzierea prelungită ca fiind de ordin meteorologic. Restaurantul pentru cei aflați în tranzit, despărțit de țara de dincolo prin barierele legii și gratiile de la ferestrele toaletelor se cufunda într-o toropeală, tulburată din cînd în cînd de pasagerii care zburau în direcții mai fericite. Nu mai urmară alte informații afară de un bon înmînat după-amiază, în baza căruia se putea mînca altă pereche de crenvurști. Terminasem de citit romanul polițist din buzunarul de la palton și moțăiam și eu. Un nou-născut al unei mame frumoase îmbrăcată

în blugi orăcăia, doi africani în vestimentație extravagantă dăduseră drumul la un radio portativ, un băiat cu ochi migdalați ținea de mînă o fată insipidă, privind-o oră de oră din ce în ce mai pierit. La zece seara zborul se anulă.

Am pornit spre casă încercînd să dau de știre la Budapesta. Ea nu răspunse. Am deschis fereastra și m-am întins. În curte se auzeau pași, nu așteptam pe nimeni. Vîntul tăios al nopții pătrundea în casă, am adormit și m-am trezit din nou, gîndindu-mă la dragostea care vine și pleacă.

În dimineața următoare ne desprinserăm de pămîntul care se lumina anevoie, ridicîndu-ne peste nimbul munților înalți. Ni se servi micul dejun cu cîte-un coniac.

Omul de lîngă mine spuse :

— Noroc !

Se-ntoarse spre scaunul din spate, o mînă de femeie plină de inele apăru între noi ridicînd paharul spre el, ciocniră, bărbatul bău și-apoi se-ntoarse din nou spre mine.

— Sovietic. Cam tare, da' bun. Gruzin. Puțin cam aspru. Da' merge.

Puse paharul jos, am văzut că avea și el degetele încărcate de inele.

— Ați dormit și dumneavoastră în hotelul de la aeroport ?

— Nu.

— Cred și eu, zise el prețios, dar nu-mi dădu răgaz să mă gîndesc la ce spusese.

— Cu ce nu sînt eu de acord, continuă el, este că nu ți se oferă servicii corespunzătoare

cînd se întîmplă să nu poți zbura din cauza vremii. Se poate întîmpla. Dar serviciile trebuie să fie corespunzătoare. N-am dreptate ?

— La ce vă referiți ? l-am întrebat eu.

— Vedeți, îmi spuse el, aplecîndu-se puțin spre mine. Am plătit o călătorie de lux. Șase zile, două mii trei sute de mărci. Împreună cu soția mea. Intră în preț camera și baia, se-nțelege. Dar atunci trebuie să oferi acest lucru și nu patru persoane într-o cameră, nu-i așa ?

Dădui din cap destul de convingător cred, iar el se scărpină prin cămașa care pocnea pe el.

— Ei bine, nu mă uit la un sutar, spuse el, dar două-trei nu-s de colo. Nu-ți convine să dormi în aceeași cameră cu niște oameni străini, nu-i așa ? Ăia nici nu ne-au întrebat, perechi sau nu, bărbați sau femei, important era doar ca pasagerii să fie toți la un loc. Doi băieți maghiari de exemplu au fost repartizați cu două fete nemțoaice într-o cameră. Te cred că s-au culcat cu ele. Era și normal. Bine-au făcut. Și eu aș fi procedat la fel. Dar în situația mea, cu soția și cu o pereche străină în aceeași cameră, asta nu se poate numi o prestare de serviciu corespunzătoare.

Se întrerupse, deoarece stewardesa tocmai trecea cu sticla pe lîngă el și-i mai ceru un coniac pentru el și unul pentru mine. Închină în cinstea mea, apoi căscă, iar cînd deschise gura parcă văzui o mină de aur.

Mă informă că totul depinde de organizare. El însuși lucra în alimentație. Unsprezece ani

la Mitropa, pe urmă chelner particular, apoi mandatar.

— În alimentația de stat nu poți să ajungi independent, îmi explică. Asta nu se poate decît dacă lucrezi particular. Îmi făcu cu ochiul, zicîndu-mi : Dacă nu curge, pică. Nesesizînd pe fața mea nici o îndoială continuă : Soția mea de fapt nu voia să plecăm, dar eu i-am spus, hai dragă, că Budapesta trebuie văzută. Se întoarse și întrebă : Nu-i așa ?

I-am urmărit privirea și-am dat de chipul ursuz al unei bucătărese drăguțe, tapate și împopoțonate cu clipsuri de aur.

— Mi s-a cam acrit de toată plimbarea, spuse ea.

N-am întrebat și n-am replicat nimic, iar în timp ce printre nori apărea vîrful acoperit de zăpadă al unui munte, vecinul meu mă copleșea cu dialectul saxon al unui om, căruia toate îi mergeau în plin. Fusese peste tot ca turist, și în Polonia, și în România, și în Crimeea, în Caucaz și pe Volga, și peste tot se izbise de probleme de organizare nesoluționate. Asta e, spuse el resemnat. Mentalitățile diferite ale popoarelor în această privință păreau să-i dea multă bătaie de cap.

— Orice s-ar zice, trăim, spuse el apoi, coborînd vocea cu un semiton.

— De cînd îmi merg afacerile, am trei conturi. Doar nu-i las să mă întrebe de unde provine tot bănetul. Și dumneavoastră veniți direct din Berlinul de Vest ?

Privirea lui era binevoitoare și nerăbdătoare. Acum era rîndul meu la o succintă biografie și dare de seamă asupra situației financiare. Îmi dădeam seama că va trebui să-l dezamăgesc.

— Nu, am zis profund mirat, sînt de aici, din Berlin, R.D.G.

— Aha, spuse el bîlbîindu-se. Deci nu.

Observam cum se crispa în căutarea unei fraze potrivite. Era plămădit dintr-o masă de carne veselă și solidă, iar accesoriile, de la dinți și pînă la butonii de la manșetă, erau din metal prețios, dar pe moment îl părăsise siguranța de sine.

— Ei, aterizăm îndată, spuse el într-un sfîrșit.

Acestea au fost ultimele cuvinte adresate mie și într-adevăr aterizarăm imediat sau cel puțin așa ne anunță stewardesa. Ne ascunserăm în nori, lumina dispăru, motoarele duduiră mai înăbușit, trenul de aterizare țîșni, un zgîlțîit cuprinse tot avionul. Dar după cîtva timp zumzetul se auzi din nou mai clar și mai hotărît, de parcă avionul ar fi știut mai exact încotro să se îndrepte. Probabil că simțea mirosul grajdului. Pentru că imediat după aceea ni se transmise că nu putem ateriza și că zburăm înapoi. Motivele erau lesne de rezumat într-un singur cuvînt, anume meteorologice. Vecinul meu se uita încordat pe geam, poate că se înșelase în privința mea din cauza acelui roman englezesc de duzină pe care îl terminasem de citit ieri. Aș fi putut să-l întreb, dar

mă bucuram că tăcea. Mi-am întins picioarele cît eram de lung, simțind în tot trupul vibrația molcomă a zborului care uneori, cînd stewardesele se duc și vin pe tocurile lor înalte, zîmbind galeș, te face să fii molatic și cu capu'n nori. Întîmplător îmi aduc aminte de pățania unui prieten de-al meu din Praga în timp ce zbura. Călătorea într-unul din avioanele de tip vechi cu două motoare care au toaleta în spate, a cărei ușă în cazul lui nu se închidea prea bine. Avionul căzu într-un gol de aer, iar forța gravitației îl smulse din tihna locului unde stătea ca bărbații, proiectîndu-l înapoi pe culoarul dintre scaune, pînă cînd rămase proptit de ușa de la cabina pilotului cu mîinile în jos, protector cum ar veni. Avionul își ridică apoi botul, iar el defilă din nou pe lîngă toate scaunele, conform legilor fizicii, de data asta însă cu fața înainte, iar în tot timpul alunecării sale înainte și înapoi dovedi pasagerilor înmărmuriți cu cîtă bărbăție îl înzestrase natura. Cel mai frumos fu însă momentul cînd își reluă locul în cea mai mare liniște, în timp ce toate fețele se întorceau spre geam și privirile își căutau un punct de sprijin în cer.

Aterizarăm, iar la coborîre un grup de oameni cam zburliți care de trei zile sperau ca la Sofia să se îndrepte vremea, fură oarecum împăcați, văzîndu-ne pe noi că ne înapoiaserăm. După o oră decolarăm din nou. Trecu pe lîngă noi muntele cu căciula de zăpadă, făcurăm cîtva timp exerciții de zbor fără vizibilitate, așa legați cu centurile și zgîlțîiți puternic,

apoi ieşirăm din incertitudinea lăptoasă şi pentru a doua oară zburarăm înapoi în soarele de după-amiază care încă mai strălucea. Oamenii care ţineau morţiş să meargă la Sofia fură atît de amabili încît ne aplaudară cînd ne-ntoarserăm din nou în colivia de tranzit. Se serviră crenvurşti.

Umbra serii căzu în a doua zi irosită pe feţele care exprimau diferite forme ale istovirii. Cei doi africani conversau zîmbind, radioul lor răspîndea o muzică în surdină. Mandatarul din Leipzig trecea încruntat pe lîngă mine, prefăcîndu-se că nu mă cunoaşte. Cei doi tineri din Ungaria care în comparaţie cu el o nimeriseră mult mai bine noaptea trecută, stăteau tolăniţi pe scaunele lor, iar cele două duduiţe care li se alăturaseră din cauza nerezolvării unor probleme de organizare îşi puseseră picioarele pe o masă. Cînd bărbatul cu ochii migdalaţi şi-a îndepărtat obosit privirea de pe însoţitoarea sa, am intrat în vorbă cu el : era armean, trăia în Persia, studia în Berlinul de Vest, iar logodnica sa locuia în Berlin-Pankow. Nu demult fusesem trei zile în Armenia, el în schimb nu văzuse niciodată această ţară din care strămoşii lui emigraseră cu două sute de ani în urmă. A trebuit să-i povestesc tot ce ştiam, dar nu ştiam decît că nivelul lacului Sewan scade, aşa încît ies la iveală zidurile unor case străvechi, că lacul urma să fie realimentat printr-un rîu subteran şi că într-o mănăstire mi se arătase un os din mîna lui Isus. Mă

asculta încîntat, de parcă ar fi fost ştiri vitale pentru el.

Ceva mai tîrziu am început să mă plimb în sus şi-n jos şi mi se părea ciudat faptul că voiam să plec la Budapesta dintr-o totală dezorientare, pentru a fugi de Isolde. Doar o iubeam. Aveam nevoie de ea. Scriam sau cel puţin credeam că pot să scriu cînd se uita peste umărul meu. Deşi lucra la o revistă care dezlega cu perseverenţă în fiecare săptămînă toate enigmele lumii, era permanent curioasă să urmărească viaţa întîmplătoare, zilnică, a oamenilor care se revărsa ca păsatul nesfîrşit peste marginea de la ulcica din care, după părerea ei, ar fi trebuit să se hrănească scriitorii. În ceea ce ne privea pe noi, pe Isolde şi pe mine, nu lăsasem în urmă numai trista toamnă a despărţirii noastre, ci şi vorbăria interminabilă despre munca mea şi despre speranţele şi dezamăgirile cărora aceasta le era expusă. Isolde găsea că e stupid să mă chinui cu filme care ba nu plăceau publicului, ba ministerului, ba amîndurora. Ţineam partea unor oameni ale căror opinii despre cărţi nu le împărtăşeam. Îi dădeam dreptate, dar pur şi simplu nu eram atît de riguros ca ea. Eram cu zece ani mai în vîrstă decît ea şi mai ştiam cîte ceva despre lunga poveste a divergenţelor. Isolde ar fi ales mai degrabă să trăiască veşnic într-o cameră, cu closetul pe scară şi cu un pachet de margarină pe săptămînă, decît să renunţe la convingerile ei. Dădea impresia unei încăpăţînări fără margini cînd se înflă-

căra. Dar motivul tacit al enervării noastre era faptul că ea își dorea să ne căsătorim.

Pe la ora zece noaptea alt pilot ne depuse pintre șirurile de luminițe albăstrui ale pistei de aterizare care se zări abia în ultimul moment. De jos n-ai fi bănuit perfidia vremii budapestane care nu era din cale-afară de cețoasă. Ildi mă aștepta, aveam impresia că n-o mai văzusem niciodată. Purta un palton lung, cu un guler alb de blană, venea spre mine zîmbind într-un fel cuminte ca o femeie străină care ca printr-o minune mă cuprinse în brațe. Apoi mă sărută un negru mic de statură și rotofei. *Welcome!* strigă el și alergă făcînd cu mîna spre cei doi africani care fuseseră tovarășii mei de călătorie.

— Acesta e Willi, spuse Ildi.

Le-am strîns mîna celor doi negri și-am îmbrățișat alte trei fete, una dintre ele era logodnica lui Willi, celelalte două veniseră să-l ajute să-și întîmpine prietenii. Pornirăm cu toții înspre locul de parcare, iar Willi se apucă fără nici o prejudecată să încarce opt oameni și destul bagaj într-un Volkswagen. Pe mine mă împinseră în africanul mai tînăr care folosea o colonie după ras foarte plăcută, iar în brațele mele ședea cu toată greutatea o fată și-n brațele ei altă fată. Undeva în mașină stătea înghesuită și Ildi, singura mea cunoștință din Ungaria. Printre strigăte și chicoteli mă înștiință că Willi e un subchiriaș al mătușii Klari la care ar fi trebuit și eu să trag, dacă n-ar fi apărut o pereche vieneză, dar să nu-mi

fac griji din pricina aceasta. Nu-mi făceam griji deloc. O greutate plăcută mi se legăna caldă pe coapse, respiram monoton și trăgeam cu ochiul pe geamul lateral aburit, iar din oraș nu vedeam decît lumini care se pierdeau în ceață.

Pe mătușa Klari care locuia într-o vilă o găsirăm jucînd cărți. Înconjurați de mobile solide și plante decorative stăteau cu ea la masă două doamne și un domn, fiecare cu cărțile de canastă în mînă, în timp ce doi tineri negricioși îi urmăreau cu ochi melancolici. Musafirii lui Willi, bărbați și femei, negri și albi, străbătură camera în șir indian, dispărînd după o ușă cu geamuri mate. Mătușa Klari, o femeie trecută de cincizeci de ani, blond-roșcată și frumos coafată îi salută maiestuoasă. Am dat mîna cu toți, tinerii erau chiriași temporari din Italia. Ildi și mătușa ei deschiseră o discuție mai lungă care părea să se refere la mine. Jucătorii de cărți priveau tăcuți spre masă, italienii urmăreau replicile ce se succedau ca la un schimb de mingi de tenis. Ședeam pe o muchie de scaun, simțind cum mă cuprinde oboseala. De după ușa lui Willi începu să se audă muzică. Mătușa Klari mi se adresă.

— Noi gîndit dumneavoastră locuit foarte aproape la doamna Nagy.

Am aprobat dînd din cap.

— Dar pentru că acolo deja nu posibil este, dumneavoastră trebuie locuit la doamna Szolnoki.

Mi-am exprimat acordul.

— Din păcate nu se poate, spuse mătușa Klari. No, nu face nimic.

Printre glastrele cu flori de la geam zbîrnîi telefonul, mătușa Klari se sculă și ridică receptorul.

— Willi, strigă apăsat.

Willi intră în pas alergător, în papuci, fără haină și răspunse la telefon cu aerul unui bărbat inoportunat.

— *The shop is closed* *, l-am auzit spunînd înfuriat înainte de a închide. Îmi făcu semn cu mîna, spunîndu-mi că în seara următoare va da o petrecere foarte mare, la care sînt și eu invitat. *A very big party* **, repetă el înainte să dispară. Prin ușa întredeschisă l-am văzut pe africanul mai tînăr cu una din fete, dansînd îmbrățișați.

— Voi ați citit Galsworthy ? mă întrebă mătușa Klari.

I-am spus că-l citisem cîndva.

— *Forsyte Saga ?*

— Da, mai demult.

— Dumneavoastră trebuie citit din nou, spuse mătușa Klari insistentă. Eu citesc a patra oară. Așa interesant ce întîmplă cu familia asta.

Ildi și cu mine ne plimbarăm puțin în noaptea umedă pînă găsirăm un taxi, eram destul de tăcuți. Poate o agasa faptul că trebuia să mă depună acum într-un pat oarecare. Nu voiam să las să se amplifice tăcerea și am întrebat-o de Willi și de mătușa Klari. Willi era student, sau diplomat, sau amîndouă la un loc, tatăl său era o căpetenie în Nigeria. Iar mătușa Klari tocmai își alungase din casă soțul, pe unchiul Tibor. O tragedie, spuse Ildi. Un pod lung ne purtă peste o adîncime neagră de nepătruns care probabil că era Dunărea. Ghirlandele de lumini de pe mal nu erau agățate de nimic și pluteau ușor.

* Magazinul e închis *(engl.)*.
** O petrecere foarte mare *(engl.)*.

Locuința arăta de parcă menajul tocmai fusese destrămat. Cele cîteva piese de mobilier nu se aflau la locurile lor, draperii și covaore nu existau și nu era nimeni de față în afară de Ildi și de mine în văpaia unui lampadar care arunca altă lumină decît cea din septembrie trecut. Nu mai era femeia de atunci și probabil că și ea vedea în mine alt bărbat. Se scuză pentru deranj, îmi explică a cui era locuința, schițînd un zîmbet rătăcit. Mi-am pus geanta pe jos și mi-am scos paltonul. Ildi stătea în mijlocul camerei gata de plecare și totuși nu era hotărîtă. Dar nu voiam să mă las pradă rutinei, să fac un pas spre ea, să-i trec mîna prin păr, să-i ating pielea în treacăt, s-o sărut ca din întîmplare, adică acea manieră de-a aborda subiectul propriu-zis care să-ți permită să cinezi mai întîi în tihnă, discutînd cîte-n lună și stele. Pe un scaun se afla împăturită cu grijă lenjeria curată de pat.

— O.K., am spus, știind că-n felul acesta îmi luam adio de la aventură mult prea devreme, știind că dezlegam această frumoasă fată de o promisiune nefăcută, știind că mă

angajam să fiu trei zile interminabile turist la Budapesta. O.K., totul e-n regulă.

Există o mulţime de apropieri între un bărbat şi o femeie, lipsite de orice sens, numai că nu trebuie să ajungi la acel punct mort, plictisitor pe care să-l sesizeze amîndoi concomitent. Dar tocmai atunci cînd nimic nu ne împingea unul în braţele celuilalt, la acea oră după miezul nopţii, în seara a doua a călătoriei mele de revelion, Ildi mă întrebă dacă n-aş avea chef să joc şah.

— Din cînd în cînd am, i-am răspuns mirat.

— Jucăm ?

Voia într-adevăr să joace. În spatele unui raft cu cărţi era o tablă de şah, într-un dulap o cutie cu piese pe care le-am aranjat pe măsuţa de sub lampa lîngă care am adus două scaune. Ildi îşi scoase paltonul, ne aşezarăm cuminţi unul în faţa celuilalt, despărţiţi de piesele de şah. Am tras la sorţi, mie mi-au căzut albele şi-am ales gambitul regelui din care nu cunoşteam de fapt decît primele şase mutări. Cînd se iveau pe neaşteptate situaţii cheie, Ildi executa corect mişcările, luîndu-şi pauze lungi de gîndire, timp în care o priveam, întrebîndu-mă dacă nu cumva organiza aici frecvent seri de şah şi dacă nu lăsa acum pe cineva s-o aştepte undeva. Dintr-unul din tablourile întunecate care atîrnau pe perete ne privea din secolul trecut un bărbat cu o figură de ogar şi ne urmărea cum jucam cinstit partida noastră, al cărei final ar fi putut dura pînă-n zori. În cele din urmă Ildi făcu o greşeală banală, dar refuză să repete mişcarea. Mă aşteptam să ceară revanşa, dar ea se ridică şi duse lenjeria de pat în camera de alături. Prin uşa cu două canaturi care era deschisă am văzut în semiîntuneric cearşaful atîrnînd peste sofaua lată de pluş.

Apoi îmi arătă uşa dinspre baie, o cameră tristă, nefolosită demult, cu pete de igrasie pe pereţi şi o dîră de rugină în cadă. Cînd am ieşit, în timp ce apa din rezervorul closetului mai bolborosea încă, ne-am întîlnit pe coridor, fără să ne spunem vreun cuvînt.

N-am găsit decît o singură pernă şi o plapumă. M-am suit pe sofaua moale care gemea, mi-am tras plapuma pînă la bărbie, aşteptînd şi simţindu-mă inhibat, poate din cauza oboselii, poate pentru că nu eram stăpîn absolut pe situaţie. În timp ce mă luptam cu această indiferenţă, am auzit-o ieşind din baia alăturată stingînd lumina, iar cînd s-a culcat lîngă mine, am observat că era goală. M-am întors spre ea ezitînd. Dar ea n-a aşteptat ca dezmierdîndu-ne să-mi înfrîng neîncrederea. Mă mîngîia cu buzele ei pe tot trupul, gîfîind sau prefăcîndu-se doar, pînă cînd într-adevăr ni se tăie respiraţia, lumina incertă a nopţii surprinzîndu-ne îmbrăţişaţi sub fereastra goală, întinşi în genunchi sau culcaţi, iar distanţa dintre noi murea în spasme şi renăştea treptat, în timp ce ne odihneam unul într-altul, zăcînd unul lîngă altul şi-apoi fiecare străin unul de altul.

E frumos să deschizi ochii și să vezi o fată cufundată în somn și zorii zilei, să nu fii singur și totuși să fii cu gîndurile tale. Ildi se-ntoarse cu spatele la mine, o cunoșteam tot atît de puțin ca și ieri și totuși împărțeam căldura aceluiași pat. În cameră pătrundea o lumină crepusculară, privirile-mi cădeau pe acoperișul ud și trist de vizavi, dar mă simțeam cuprins pînă-n vîrful degetelor de-o prospețime matinală și de-o bucurie ca și cînd tocmai aș fi reușit să scap cu ingeniozitate de niște urmăritori, refugiindu-mă în azilul acestei locuințe a nimănui, pe jumătate pustii. Mai tîrziu, ieșind din casă, am descoperit că fusesem adăpostit în plin centru al orașului, între podul Margareta și gară, pe o stradă lăturalnică cu magazinașe și ateliere în subsol. Luarăm micul dejun într-un café-bar. Am lăudat cafeaua, prăjiturile, chelnerița, am lăudat anul care-a trecut și ziua de ieri, am lăudat rachiul de caise, micul metrou bătrîn și silueta cetății de peste Dunăre, făcînd-o astfel, cred, pe Ildi să-nțeleagă că n-o lăudam de fapt decît pe ea. Mă luă de braț, din cînd în cînd o cuprindeam de umeri, și-așa, imponderabili, am început să colindăm prin oraș ca doi prieteni.

În acest sfîrșit de an Budapesta era ocupată de italieni. Înaintea de-a fi pornit în călătoria de plăceri păreau să se fi echipat cu toții în același magazin cu aceleași pulovere, haine și paltoane din păr de cămilă, să fi ales același frizer, care să le fabrice aceiași favoriți pînă la bărbie. Hoinăreau dezinvolți cîte doi-trei în

aceeași încălțăminte modernă sau descindeau cu figuri de navigatori ai lumii din Alfa Romeourile lor drăgălașe, aruncînd aceleași priviri nesățioase după fetele acestei țări, care se simțeau măgulite. Ildi mă rugă să-nțeleg că diseară ar fi bine să trecem mai întîi pe la mătușa Klari.

— Din cauza unchiului Tibor, spuse ea.

— Am înțeles că l-a dat afară.

— O să fie și el. Sus, la etaj. Au un fiu care locuiește acolo. Tragedia este că unchiul Tibor o va aduce cu el și pe Dundi.

— Presupun că Dundi este problema.

— Dundi are douăzeci și patru de ani, spuse Ildi.

— Și petrecerea lui Willi ?

— Așa este, petrecerea lui Willi, spuse ea.

Toate acestea nu mă priveau, programul meu se numea Ildi. Cumpărarăm cîteva sticle, se lăsă seara și se făcu frig. La toate colțurile se vindeau trompete de hîrtie cu care copiii neastîmpărați scoteau sunete stridente pe străzile care începeau să se golească.

Oaspeții italieni ai mătușii Klari aduseseră în mașina lor de curse pe care o parcaseră în fața ușii dinspre grădină o mulțime de cutii cu spaghetti și-și pregăteau masa în bucătărie. Mătușa Klari, încinsă la față, fierbea o ciorbă de fasole și umplea niște cornulețe scobite cu pateu. Ildi începu să-i dea o mînă de ajutor.

— Pot să fac și eu ceva ? am întrebat eu.

Dar mătușa Klari mă invită să mă așez undeva și să mă odihnesc. Ildi mă conduse în

cameră, ne sărutarăm în fugă. Stăteam singur într-un fotoliu lîngă pomul împodobit de Crăciun, savurînd senzația de liniște și reverie, visîndu-mă un personaj dintr-un basm. Casa mătușii Klari care avea un turn și mai multe foișoare mi-o închipuiam un castel în care o regină nefericită, o căpetenie de trib din Nigeria pe nume Willi, o pereche vieneză și doi italieni puternic motorizați se întîlneau la un bal. Ciudat era faptul că mă găseam și eu printre ei. Adevărat, mai exista și o prințesă care tocmai mă sărutase în grabă. Din cauza acestei prințese mă aflam aici, în lumina colorată a unui pom de Crăciun maghiar. Nu, mai exact mă aflam aici pentru că nu voisem să fiu pe aleea Schönhauser din Berlin, la vechiul meu prieten Karl împreună cu toți prietenii mei vechi. Nu, și mai exact, mă ascundeam aici de ochii lui Isolde, de ochii ei plini de compătimire care mă urmăreau gravi și-n care citeam că mă cunoștea mult mai bine decît eu însumi.

Se auzi soneria din vestibul. Să fie oare unchiul Tibor, regele izgonit și amărît împreună cu Dundi, zîna cea rea ? Era o tînără doamnă care-l căuta pe Willi și nu logodnica. Acesta părea să fie singur, era-n papuci, dar cu o cămașă strălucitoare și o vestă de culoarea perlei. Zărindu-mă îmi strînse mîna ca un partener de afaceri, în timp ce tînăra trecu înainte, dispărînd în spatele ușii cu geamuri mate.

— *Give you what* *, spuse el.

* Să-ți dau ceva *(engl.)*.

Aș fi suportat o țuică, dar el îmi aduse calendarul unei firme austriece cu reclamă la îmbrăcămintea de ploaie, spunîndu-mi pe un ton care excludea orice hazard în alegerea cadoului : *It's for you* *. Primi mulțumirile mele risipindu-se în gesticulații.

În colț ardea o sobă minunată din oțel cromat, de înălțimea unui om, un produs de serie cu ornamente romantice, cu piciorușe curbate, purtînd emblema unei firme americane și avînd ferestruici prin care puteai vedea focul, o piesă de mobilier oglindind progresul tehnic dintre cele două războaie, o sobă înduioșătoare ca un tango.

Mi-a venit în minte perioada de timp căreia această sobă rezistentă îi supraviețuise și fără să vreau gîndul mi-a zburat la cuptoare. Citisem cum Eichmann fusese în aceste locuri și cît de bine se înțelesese cu partenerii săi. Acum, la numai treizeci de ani, în acest oraș mai frumos ca oricînd, părea o nebunie să depăn astfel de amintiri sau poate că nu.

Stilului vechi de viață sau celui de curînd dobîndit al mătușii Klari — nu se știe exact — îi aparținea un pian cu coadă pe care însă nimeni nu-l deschidea pentru că pe el stătea un televizor. Alături se afla în poziție de tragere un tun de lemn, țeava lui fiind înlocuită de o sticlă de coniac de doi litri. De după ușa lui Willi răsună muzică pop în momentul cînd tînăra plecă. În spatele geamurilor se întune-

* E pentru tine *(engl.)*.

case și seara de revelion sosise. Marea petrecere a lui Willi era cam obosită. În general, dar mai ales pentru oamenii cu concepții bogat folcloristice despre lume, un negru nu înseamnă neapărat o petrecere reușită. Willi mai invitase, ce-i drept, vreo douăzeci de prieteni, dar le lipseau cel puțin paisprezece fete. Eu m-am întreținut cu cel mai în vîrstă dintre cei doi pe care îi cunoscusem în timpul zborului. Era vărul lui Willi și lucra ca medic la Londra. Avea niște mîini fermecător de lungi, și-n timp ce stăteam de vorbă și le plimba fermecător de indifernt și tot fermecător de senzual, în văzul tuturor și cel puțin onest, de-a lungul șoldurilor lui Ildi. Cel mai tînăr era de asemenea vărul lui Ildi, venea pentru prima dată în Europa și-n timp ce toți stăteau pe scaune, el dansa duios, cu ochii închiși, de unul singur. Willi stătea cuminte și rotofei între logodnica lui înaltă și albă și sora lui grațioasă și neagră care studia în Ungaria științele economice. Italienii plecaseră în oraș ambalînd puternic motorul, perechea vieneză, un avocat cu soția, stăteau ceva mai departe cu o sticlă de vin alb în față, pregătiți pentru o conversație serioasă.

— Vreau să vă mărturisesc că sînt un sincer admirator al sportului estgerman, spuse avocatul.

Încordîndu-mi mușchii abdominali am primit complimentul într-o ținută sportivă.

— Soția mea, trebuie să știți, a făcut ea însăși patinaj artistic, adăugă el.

— Sigur c-a trecut ceva timp de atunci, interveni ea.

— Vedeți dumneavoastră, eu înclin spre un alt sistem politic, spuse el, dar trebuie să fii întotdeauna obiectiv.

Mătușa Klari dispăruse timp de o oră, apoi își făcu apariția într-o rochie lungă de seară, iar la urechi, pe piept și la mîini îi sclipeau tot felul de luminițe. Așa gătită și împodobită se așeză alături de musafirii ei de la Viena și se uită la televizor unde apăru un prezentator, pe care publicul îl aplauda cu frenezie. Mătușa Klari sugeră printr-un zîmbet amar că era decisă să se mențină pe poziție și să înfrunte josnicia soartei, deși seara avea să decurgă cu totul altfel decît anul trecut, cînd perechea vieneză fusese de asemenea invitată. Fiindcă în timpul acesta unchiul Tibor pătrunsese, fără să se arate, dar anunțîndu-se totuși, în fosta sa locuință, suise la etaj și își făcea de cap cu o tîrfă pe nume Dundi care era casieriță la magazinul universal unde era el director și căreia, închipuiți-vă, avea de gînd să-i construiască o casă după ce-i dăruise și un Renault. Aici răbufnise originea lui proastă, mentalitatea de precupeț și josnicia lui care nu fusese niciodată altceva decît un negustor arătos de legume și fructe pentru care mătușa Klari, o femeie cultivată, profesoară de germană, dintr-o familie bună, își sacrificase îndeletnicirile spirituale împotriva voinței părinților ei. Perechea vieneză dădu din cap stînjenită, căci anul

trecut unchiul Tibor mai trecuse drept bărbat distins.

— Oricum a împodobit-o și pe ea, i-am spus lui Ildi, făcînd aluzie la briliantele mătușii Klari.

— Le-a scos din prețurile de pe ouă, spuse Ildi. Prea bine nu știe nimeni. Dar e ceva în legătură cu ouăle de vară și cu ouăle de iarnă.

Mătușa Klari ne pofti cu un aer curajos la cornulețele umplute.

— Dar trebuie să fiți vesel în Ungaria, mi se adresă mie.

Am băut o țuică de casă de-am simțit că iau foc. Ildi și cu mine am trecut puțin dincolo, la petrecerea lui Willi și-am dansat, am băut coniac și din nou țuică. La televizor se perindau crainici, bărbați cu pălării caraghioase, unul cu un șorț dinainte, altul într-o cămașă de noapte, comici vorbind repede, povestitori de anecdote, unii care făceau pe bîlbîiții, alții care turnau poante cu o expresie imobilă și șireată și pentru că nu înțelegeam nici un cuvînt, nu-mi venea greu să fiu vesel în Ungaria.

De patru ori se ivi pe scări un tînăr timid, fiul celor două părți în dispută, care-ar fi trebuit să fie de partea mamei. Tatăl însă, care avea grijă de-ai săi, nu numai că-i amenajase camerele de sus, dar pe deasupra îi cumpărase și un Fiat. Băiatul părea să-i transmită de fiecare dată mătușii Klari un mesaj. Aceasta arunca la început o privire glacială, apoi am remarcat ceva ce aducea a satisfacție amestecată cu dispreț, o dată îi dădu un răspuns

tăios, la urmă manifestă o ură necruțătoare. Ildi îmi povesti cum mătușa Klari observase că unchiul Tibor pleca zilnic mai devreme de-acasă și începuse să se îndoiască de argumentul bărbatului că cel ce face negoț cu ouăle trebuie să se scoale odată cu găinile. Într-o seară se culcă îmbrăcată, fapt care trecu neobservat, pentru că unchiul Tibor de mult n-o mai dezvelea. Își comandă un taxi, care la trei dimineața o aștepta în spatele casei gata de pornire. Își acoperi fața cu un văl, poruncind ca-n filme : „Urmăriți mașina aceea !" Așa descoperi ea că nu-l așteptau pe soțul ei nici ouăle de vară, nici cele de iarnă, ci Dundi, în al cărei cuib din apartamentul închiriat tot de unchiul Tibor, acesta se mai suia o dată plin de vigoare în fiecare dimineață. În timp ce vechiul an se depărta cu păcatele lui și noul an neprihănit dădea fiecăruia șansa de a se înarma cu intenții bune, băiatul coborî deci de patru ori, dar din partea unchiului Tibor nu veni nici un semn de căință. Mai întîi transmise prin fiul său că de mult nu se mai simțise așa de bine ca astăzi. Apoi veni vestea că se prăbușise cu paharul de șampanie în mînă și că zăcea întins pe spate. A treia oară, după ce-și revenise de bună seamă, îi ceru mătușii Klari să scoată imediat serviciul de tacîmuri de argint. „Nu dau argintăria", spuse mătușa Klari răspicat de față cu austriecii înmărmuriți. Băiatul sui scara nedumerit și reveni, anunțînd că dacă unchiul Tibor nu va primi argintăria își va face

apariţia la un moment dat şi o va cotonogi pe mătuşa Klari.

Cînd se termină cu crainicii, ceasul de la televiziune bătu solemn de douăsprezece ori, ne ridicarăm cu toţii, ciocnirăm şi ne sărutarăm politicos, se intonă imnul, cîntă şi mătuşa Klari, cîntă şi Ildi şi le-am auzit cîntînd şi pe fetele invitate la petrecerea lui Willi. Apoi, pe fondul unei muzici *soul* din spatele uşii cu geamuri mate, mîncarăm o ciorbă de fasole minunată, picantă şi roşită cu boia din care îţi păstrai la sfîrşit bucăţica de costiţă afumată şi o ungeai cu hrean dres cu smîntînă. Am zărit o lacrimă brăzdînd uşor pudra de pe faţa mătuşii Klari şi picurîndu-i în farfurie.

Şi peste noaptea de revelion se lăsă o zăpadă mătăsoasă, cu fulgi mari. Pornirăm din Buda în jos spre Pesta. Era un ger moale, aerul mirosea a umed şi a proaspăt. Din înălţimile de necuprins cădea o zăpadă grăbită şi deasă, trecînd prin cercul de lumini al felinarelor. Ni se aşeza în păr şi ni se topea pe feţe, iar picioarele ni se cufundau în ea. Cîţiva oameni cu chef dezgropau o maşină şi o împingeau. Semăna cu un animal care se tîrăşte tiptil, glasul înecîndu-i-se în zăpadă. Liniştea ne era bine venită, iar Ildi şi cu mine, cel puţin aşa mi se părea, eram tocmai cei nimeriţi să ne lăsăm urmele paşilor pe albul imaculat al noului an, ne şi potriveam amîndoi în învălmăşeala incredibilă de pe bulevardul Lenin, printre zecile sau poate sutele de mii de oameni care se plimbau la braţ cîntînd, dansînd, hoinărind pe

străzi în sus şi-n jos, o promenadă nesfîrşită peste care se aşeza întruna zăpadă.

— Într-adevăr e frumos că tu venit aici, spuse Ildi. Pentru mine frumos.

Ne-am strîns în braţe îndelung, neobservaţi, despărţiţi numai de stofa groasă a paltonului. Într-un local am băut în picioare un vin alb fiert. O femeie ne arătă numaidecît o cheie.

— Dumneavoastră înţelegeţi de ce au încredere tocmai în mine ? Niciodată pînă acum nu mi-au dat cheia, eu doar ajut la curăţenie în acest local. Dar astăzi toată lumea pleacă, iar eu trebuie să închid şi să iau cu mine cheia. Şi toate mi-ar fi la-ndemînă, vin, şampanie, ţuică, toate în cantităţi mari şi mă tot gîndesc dacă să nu beau şi eu un păhărel cu cineva. Nu vreţi să bem ceva împreună ?

Femeia avea vreo cincizeci de ani şi trăsese deja o duşcă, se vedea pe ea că nu-şi cîştiga uşor existenţa, spunea întruna clătinînd din cap :

— Fir-ar să fie, de ce-o fi avînd atîta încredere tocmai în mine ?

În timp ce toţi chiuiau şi cîntau, lîngă noi plîngea o fată, căreia un băiat îi repeta invariabil aceeaşi frază, iar ea plîngea din ce în ce mai disperată.

— Ce-i spune ?

— Îi spune întruna, eşti urîtă cînd plîngi.

Un bătrîn ţinea sub braţ, ca pe-un colet, un căţel care se temea de mulţime. Şi căţelul acesta jigărit, cu părul lins şi tremurînd tot, ne impresionă pentru că nu putea pricepe nimic,

nici măcar cît de frumos li se pare celor mai mulți oameni revelionul.

— De ce-l luați cu dumneavoastră, dacă îi e așa de frică ? întrebă Ildi.

— Tocmai de aceea am și ieșit cu el. Ca să se obișnuiască cu oamenii, spuse bătrînul.

Nu înțelegeam ce se vorbea, pricepeam abia cînd îmi explica Ildi. Astfel aveam timp să studiez diferite chipuri și-n cele din urmă chiar și expresia hăituită a unui cățel.

— Nu vreți să bem ceva împreună ? strigă iarăși după noi femeia.

Și iată că ne-am întîlnit și cu acel gen de om insistent de care niciodată, nici măcar pe insulele Galapagos, nu poți scăpa, și anume acela care își desface brațele exclamînd :

— Ia te uită, e posibil așa ceva ? Să te întîlnești tocmai aici ?

Nu-mi aduceam aminte cum îl chema pe tipul acela care purta o șapcă sport lățoasă. Aveam doar vaga bănuială că la Berlin era vreun șef pe la uniunea artiștilor plastici, el însuși nu era pictor, dar răspundea de pictură. Trecu cu soția lui alături de noi, făcu o tentativă să-mi explice cît mai pe scurt situația economică a Ungariei, insistă să bem împreună un păhărel și pînă la urmă, striviți de peretele unei crame arhipline, acceptă bine dispus ca o țigancă să-i ghicească în palmă pentru zece forinți. De trei forinți nu-ți ghicea decît data morții, dar de zece îți prezicea toată viața. Ildi făcea pe translatorul.

— O să mai cheltuiți o droaie de bani, dar o să cîștigați și mai mulți. Și în meserie o să vă meargă din plin, spuse țiganca.

— Și acum, vă rog, puneți-i următoarea întrebare, spuse el. Care anume este meseria mea ?

Țiganca nu i se uită în palmă, ci la șapca de lînă, spunînd :

— Indiferent cu ce vă ocupați, vă descurcați dumneavoastră.

După ce scăparăm de el în stradă unde îmbulzeala se mai rărea, unde zburau bulgări moi de zăpadă fără să te lovească, unde înainta din greu primul tramvai, claxonînd întruna, Ildi vru să mai intre într-un bar. Mie-mi era totuna. Ea ținea morțiș la un bar anume de pe una. Ea ținea morțiș la un bar anume de pe o stradă lăturalnică. M-a lăsat să aștept cîteva clipe în fața ușii, dispărînd să-l caute pe responsabil, deoarece portarul nu voia să ne dea drumul înăuntru. Taxiuri frînau brusc în fața localului și-n ele urcau perechi zgomotoase de îndrăgostiți sau altele tăcute și obosite. Cu mîinile în buzunare, țopăind de frig de pe un picior pe celălalt, mă uitam la fața schimbătoare a noului an, ca un martor, ca un observator, și mă simțeam străin în anul acesta în care eu îl împlineam pe al patruzecilea. Cînd Ildi mă trase înăuntru tocmai mă gîndeam la Isolde cu o tandrețe pe care niciodată nu i-aș fi putut-o mărturisi.

Ne-am așezat la bar, am dansat printre mesele pline, doar pe jumătate ocupate și-am băut destul de mult coniac. Ildi dispăru la un

moment dat. Un bărbat cu nas ascuțit și cam chel care stătea lîngă mine, se întoarse și mă întrebă într-o germană chinuită :

— Cît ați plătit pentru femeia asta frumoasă ? Întrebarea îl rodea, o repetă cu voce apăsată. Am ciocnit cu el.

Am descoperit-o pe Ildi în toiul agitației celor care se pregăteau de plecare, pe coridorul care ducea la garderobă. Era agățată de un bărbat, sprijinit de perete pe care nu-l vedeam decît pe jumătate. Îi cuprinsese fața cu mîinile și-l săruta fără reținere, complet absentă, cu sărutările ei dese și scurte pe care le cunoșteam atît de bine. Bărbatul nu reacționa în nici un fel. Am trecut pe lîngă ei spre toaletă și m-am întors, văzînd-o în aceeași poziție de dăruire pe care el n-o împărtășea. Ea părea să-l roage ceva. Am rămas o clipă prin apropiere, voiam ca ea să mă observe. M-am crezut gelos, dar era numai impresia unei gelozii care apăru și dispăru în aceeași clipă. Am înțeles că nu numai eu aveam drepturi. Ildi se arătă foarte prietenoasă cînd se întoarse din nou la mine. Se scuză fără să dea vreo explicație, iar eu n-am pomenit nimic din ceea ce văzusem. Nu era obligată să-mi spună, nu eram obligat s-o întreb nimic, nu trebuia să ne jucăm rolul unul față de celălalt. Puteam să colindăm prin orașul nins care amuțise între timp pînă la locuința care nu ne aparținea și ne puteam permite să ne simțim foarte obosiți fără să ne prefacem.

Ildi nu mai era lîngă mine cînd m-am trezit, mirosea plăcut a cafea. Am băgat capul în

camera de alături. Stătea aplecată deasupra măsuței la care jucaserăm șah, manevrînd ceștile și farfuriile.

— Încă o dată la mulți ani, i-am spus.

Se uită în sus și răspunse serioasă : .

— Îți urez același lucru.

Părea feminină, odihnită și datorită pulovărului cu care n-o mai văzusem, foarte îmbrăcată. Mi-am tras pantalonii pe mine, m-am dus la baie și mi-am stropit fața cu multă apă rece.

Apoi am băut o cafea neagră tare. Pe geam se vedea că afară e urît, prima zi a anului parcă-și lua de pe acum rămas-bun. Chipul lui Ildi se pierdea în lumina palidă, stătea pe jumătate întoarsă spre mine și mă vedea așa cum o vedeam și eu : silueta unui om la distanța potrivită pentru a închega un dialog firesc.

Se născuse într-un orășel de provincie în care exista un teatru ; la optsprezece ani fugise la Budapesta cu un actor, el o luase în căsătorie, pe urmă o părăsise. Se hotărî și ea apoi să se facă actriță, primind chiar și un rol într-un film, dar renunță dedicîndu-se picturii, pentru că făcuse cunoștință între timp cu un pictor, dar și pentru că de mică îi plăcuse să deseneze. Avea o grămadă de talente, începea cu ușurință multe lucruri, dar din păcate nu ducea nimic la bun sfîrșit. Se despărți de pictor și vru să se mărite cu un englez, reprezentant al unei firme de electronică, după cîtva timp însă acesta nu mai dădu nici un semn de viață. Apoi se îndrăgosti de ea un student, muzician,

dar i se păru mult prea tînăr, prea necopt și așa mai departe. Între timp lucra pentru biroul de turism știind germana și engleza și se dichisea în fiecare dimineață, așteptînd să se producă minunea. Dar rată norocul obișnuit poate fiindcă flirta cu întîmplarea sau poate pentru că nu i se mai potrivea așa ceva, și o dată cu vremea care trecea se trezi la realitatea crudă că toate lucrurile își au rînduiala lor, constatînd că de fapt nu avea la ce să se mai aștepte. Și așa ajunsese la vîrsta de douăzeci și opt de ani.

O ascultam. O cunoscusem o zi de vară și două zile de iarnă și ceea ce istorisea era o poveste lipsită de dramatism, dar oricum singura poveste în care juca și ea un rol. De altfel, mai știam destui oameni acasă, majoritatea mult mai tineri decît mine și visători, care se descurcau cu greu pe la noi, tocmai fiindcă existau atît de multe indicații clare. Dar unde nu-i minciună, nu-i nici adevăr, se spune. Locul fiecăruia pare a fi determinat, drumul vieții de la început stabilit, ești zămislit, apoi lîncezești viețuind incert într-o carapace subțire, gîndurile însă își urmează calea lor certă. Și astfel se scurge pentru unii toată viața ca o piesă mediocră de teatru : dacă îi lipsește acțiunea, trebuie cel puțin să existe atmosferă. Dar atmosfera este atît de schimbătoare. Nu știu cum ajunse Ildi să vorbească de bunica ei care trăise la țară cu un polițist. Acesta o bătea, îi turna copii și iar o bătea. Fără să i se împotrivească, tăcută, îndîrjită și evlavioasă,

îi supraviețuise și abia pe patul morții ceruse să nu fie îngropată alături de el. Cel puțin pe lumea cealaltă fără a cărei făgăduință poate n-ar fi putut suporta lumea aceasta, nu mai voia să aibă nimic de-a face cu bărbatul cu care își trăise viața, înghesuiți în două odăi. Ildi adăugă : Ar trebui să trăiești o dată de probă. Și abia apoi încă o dată cu-adevărat.

Mi-a adresat un zîmbet vag, iar eu i l-am returnat. Abia mai tîrziu îmi trecu prin minte că acest gînd ispititor era foarte vechi și contribuise poate la apariția religiei. Ildi plecă pe neașteptate, în toiul discuției noastre care se stingea asemenea zilei ce se cufunda-n amurg. Avea intenția să se întoarcă repede și nu dorea să fie însoțită. Am dus vasele la bucătărie și le-am spălat. Apoi am stat așa fără chef. Am aprins lumina și m-am uitat la tablourile de pe pereți, piese rare cu mici zgîrieturi datorate poate manevrării neatente, toate aveau vreo sută de ani, ai fi zis. Unul reprezenta un bărbat cu care schimbasem deja cîteva priviri noaptea trecută la șah, avea o fată spînă, vicleană, cu pielea fină de fată. Altul înfățișa un taur jovial care umplea tot tabloul pe fundalul unui cer albastru, un al treilea un peisaj întunecat cu furtună. Cel mai straniu era cel cu niște femei cu coșuri, în picioarele goale, pe malul mării. Poate erau pescuitoare de scoici, în caz că există așa ceva. Stăteau cu picioarele goale în apa mică, parcă-și terminaseră treaba, pe basmalele lor albe se reflecta o rază blîndă

de lumină, dar marea adîncă cu întinderile nesfîrșite amintea de chinul supraviețuirii.

Bănuiala că Ildi nu se va mai întoarce în seara aceasta am resimțit-o în regiunea stomacului, o senzație de sfîrșeală care însă îmi trecu imediat. M-am bărbierit, trecu încet o oră de plictiseală, iar eu alungam întruna gîndul că ea ar fi în stare să strice seara aceasta. Se întunecase de mult și era timpul să mănînc ceva. Mi-am propus să mă plimb puțin pe străzi. În ușa locuinței nu era nici o cheie și nici după ce-am căutat n-am găsit vreuna. Ușa avea o broască ce se-nchidea automat și-ar fi trebuit s-o las întredeschisă în caz că ar fi plecat, dacă nu, aș fi rămas pe dinafară pînă urma să se întoarcă Ildi. Va veni deci, mă gîndeam, nu mă poate lăsa așa în voia soartei. M-am aplecat peste balustrada care la fiecare etaj înconjura balcoanele din fața ușilor de la intrare, de jur-împrejurul curții. La un etaj mai jos am zărit un bărbat care bătea la o ușă insistent, oprindu-se din cînd în cînd. În cele din urmă mai încercă o ultimă dată înainte de-a pleca neîncrezător. Întors în cameră, mi-am dat seama, stînd în lumina firavă a lampadarului, că semănam cu omul acesta căruia nimeni nu-i deschidea. Nu voiam să recunosc că Ildi nu va mai veni. Pe moment m-am înfuriat așteptînd să-i aud pașii și trîntitul ușii.

Mă simțeam jignit și tras pe sfoară, o poftă nesăbuită amestecată cu supărare își făcea loc în mine, instinctul de-a o poseda acum, pe loc,

mai mult decît oricînd, pe canapeaua asta Alergam de la ușă la fereastră și de la fereastră la ușă și împreună cu mine alerga și umbra mea pe tapetul decolorat.

Mai tîrziu am deschis ușa de sticlă de la un dulap cu cărți, căutînd ceva de citit. Bineînțeles că erau numai cărți ungurești și nici o cărăruie indoeuropeană nu mă purta spre limba maghiară, nici amintirile mele vagi despre latină, nici engleza mea mediocră, nimic nu mă scotea din încurcătură. Căutam ca un copil o carte cu poze. În spatele primului rînd de cărți mai era încă unul unde am descoperit vreo opt sau zece volume de Balzac. Și acestea îmi erau ferecate de un cod, dar scoțînd volum după volum, mă bucuram cînd eram în stare să descifrez acele titluri care conțineau nume sau cuvinte străine. Așa am dat de *Eugénie Grandet*, de *Moș Goriot*, de *Iluziile pierdute*, de *Strălucirea și suferințele curtezanelor*, și de fiecare dată licărea în mine luminița aducerii aminte. Răsfoiam cărțile pe care de atîția amar de ani nu le mai citise nimeni parcă, miroseau a colb și a hîrtie îngălbenită, cuvintele aveau un aer mortuar, dar în ele se putea petrece miracolul reînvierii. Recunoșteam personajele și deduceam prin intermediul semnelor de punctuație dialogurile lor. Eroii lui Balzac vorbeau mult, aveau ce să-și comunice. Iar eu aveam o mulțime de timp în seara asta.

Între pereții înalți cu unghere întunecoase mă holbam la construcțiile lexicale maghiare ca la un sistem de semne, în spatele căruia,

după cum știam, se ascundea comedia umană, toate pasiunile inimii, atîta virtute și viciu într-o mixtură colorată, încît însuși Marx a putut deduce de aici stadiul economiei burgheze. Pămîntul se învîrtea acum la fel ca și atunci, iar axa lui luase tocmai o anumită înclinație față de soare, fapt pentru care începuse un nou an. Încotro se îndreaptă azi pasiunile ? Oare să fie altele ? Atîția morți sub picioarele noastre, atîtea lumini de focuri pe cer, pînă acum am fost cruțați printr-o încordare continuă a mușchilor, a gîndurilor, a simțămintelor sau prin moartea altor oameni mai apropiați sau mai îndepărtați, oameni necunoscuți nouă sau poate printr-o șansă. Cunoșteam cîteva explicații pentru ororile și miracolele secolului. Și totuși îți pui întrebarea dacă nu cumva temerile ancestrale care n-ar trebui să fie compatibile cu societatea de azi nu se ascund și mai adînc în noi. L-am pus pe Balzac la loc în dulap, și orașul străin din jurul meu a amuțit.

Penultima toamnă locuisem cu Isolde într-un sat din apropierea Berlinului, într-o casă dărăpănată a unui prieten. Culegeam ciuperci, mergeam vreo zece minute pînă la o cișmea de unde luam apă, dimineața, pe răcoare, ne spălam în fața casei, seara aprindeam focul în godin, jucam șah și făceam dragoste, iar la cîteva zile îngropam în pădure conservele și sticlele din care ne hrănisem.

În timpul săptămînii stăteam singur acolo, citeam, mă duceam la cîrciumă. Eram de părere că nu există provincie, localități mai importante sau mai puțin importante, că cinci sute de oameni sînt de ajuns ca să înfăptuiască tot ceea ce au visat. Am aflat că un primar destoinic, care însă își înșela nevasta, își pusese capăt zilelor, înecîndu-se într-un lac cu o jantă de mașină atîrnată de gît. Un fiu își omorîse tatăl în timpul unei dispute cu privire la plata unei chitanțe de lumină. Oamenii aveau mai mulți bani ca oricînd, munca se diversifica tot mai mult, ceea ce ducea la o încredere de sine care nu putea fi măsurată în cuvinte. Deși pămînturile erau cultivate în comun de patru sate, părinți, copii, frați, vecini se mai războiau încă pentru o bucată de teren, pentru vreun grajd întrebuințat care s-ar fi putut închiria. Se construise o conductă de apă. Acum doi ani fusese deschisă o școală medie. În fiecare dimineață pe la șapte, cînd mă duceam după lapte, mă întîlneam cu același om care venea pe bicicletă de la grajdurile de vite ale cooperativei unde de pe la ora patru mulgea vacile și le dădea nutreț. Era de vîrsta mea, ne salutam și totuși trăiam incredibil de diferit.

În aceeași toamnă Isolde își făcuse o întrerupere de sarcină. Trebuie să-i fi venit greu să citească pe fața mea consternarea ce mă cuprinse atunci cînd îmi spuse că așteaptă un copil, după care mult prea tîrziu urmă zîmbetul meu prostesc, împăciuitor. Rămăsese pentru prima oară însărcinată, dar copilul nu veni pe lume. La cîtva timp după aceea, stînd într-o cafenea, Isolde îmi spusese :

— Înţelegi ? Nu scapi aşa uşor. De data asta n-ai să mai scapi aşa uşor. Aşa nu se mai poate. În mijlocul oamenilor izbucni în plîns de parcă ar fi înţeles subit că o să scap şi de data asta.

Gîndindu-mă acum la cele întîmplate nu puteam decît să mă întristez. Mă întrebam dacă eram capabil să trăiesc cu cineva. Mă întrebam şi mă temeam de răspuns.

— Oricum ne prefacem în cenuşă, îmi spusese doamna Hönicke în bucătăria ei liniştită din Berlin. Mă privise cu atîta hotărîre încît nu-mi permiteam nici un dubiu. Am ascultat la radio, îmi explică ea. Într-o zi pămîntul se va prăbuşi în soare şi ne vom face scrum. După o clipă adăugă : De fapt e păcat. Apoi mai spuse : Ceea ce nu înţeleg eu, de ce l-or fi ales tocmai pe Hitler atunci ? Germania avea doar o protipendadă atît de înstărită şi de cultivată. Iar Hitler nu studiase nimic, nu ştia nimic, de ce l-or fi ales tocmai pe el ?

Mai auzise ceva la radio şi se bucura că pentru mine era o noutate :

— Medicii au constatat că bărbaţii peste patruzeci de ani trebuie să rîdă mult. Mai ales de ei înşişi, mă gîndeam acum. Pereţii trosneau, canapeaua avea un iz nefamiliar, prin somnul meu iepuresc trecea încolo şi-ncoace un tramvai.

Ildi veni spre ziuă, aduse două sticle cu lapte şi chifle proaspete.

— Iartă-mă, spuse ea simplu.

Aşeză masa, am luat loc fără să scot un cuvînt, îmi puse lîngă farfurie un bilet pe care îl scosese din poşetă, spunîndu-mi :

— El mi-a scris, ştii.

Începea aşa : „Oh, Ildi, Ildi, Ildi". După care urma o singură frază.

— Întotdeauna îţi dai seama abia cînd e prea tîrziu, zise ea.

Împreună am şters urmele şederii mele. Mi-am luat din baie periuţa de dinţi şi prosopul, ea a strîns lenjeria de pat. Mi-am pus geanta de voiaj în mijlocul camerei, îndesîndu-mi cămaşa, cravata şi a doua pereche de pantofi, cei negri, rezervaţi revelionului. Se întîmpla să ne atingem în treacăt obrajii şi-atunci eu mă uitam într-un colţ al camerei, iar ea îşi întorcea privirea în celălalt.

Un jaguar parcase în faţa casei mătuşii Klari pe ale cărei ziduri de culoare gălbuie tencuiala crăpa cum crapă mugurii. Cînd am intrat, o blondină îşi încălţa cizmuliţele în vestibul zîmbind amical, era ora prînzului, iar ea ieşea de la Willi. Italienii plecaseră, la fel şi austriecii, numai prezenţa infamă a unchiului Tibor la etajul de sus arunca un văl de tristeţe pe ochii verzui ai mătuşii Klari. Ne-a servit o cafea la despărţire, iar eu am mîncat cozonac umplut cu mac cleios, cu stafide şi cu nuci.

— Cred că m-aţi înţelege, spuse mătuşa Klari cu un surîs resemnat. Cred că dacă v-aş povesti, m-aţi înţelege...

Noul musafir al mătuşii Klari păşea în încăpere, un american de origine maghiară din

München, îmbrăcat într-un costum de casa în stil englezesc. Mătușa Klari trebuie să-i fi pomenit dinainte de mine pentru că el mă provocă la o discuție deschisă la care asistă și ea la fel de grijulie și decorativă ca și atunci cînd mi-l recomandase pe Galsworthy, imediat după ce făcuserăm cunoștință.

— Am aflat ce meserie aveți, spuse maghiarul-american în limba engleză. Eu sînt producător de filme. Vreau să fac aici filme pentru că e mai ieftin, înțelegeți, mîna de lucru. Vreți să scrieți ceva pentru mine ? Orice, numai să fie o poveste bună. Iar eu o vînd pe piața mondială.

— Sînt destul de începător, i-am spus evitîndu-l.

O bucată de vreme am mîncat din cozonacul cu mac al mătușii Klari, fără să schimbăm o vorbă.

— Aș putea să vă vînd și un radio de mașină, spuse producătorul de filme. Stereo.

— Nu, mulțumesc, i-am răspuns politicos. Dar sînteți foarte amabil.

Cu toții, chiar și mătușa Klari, am zîmbit cu părere de rău. Producătorul își lipi vîrfurile degetelor unele de altele, admirîndu-și mîinile îngrijite, apoi își roti privirea spre Ildi. Era timpul să ne înghesuim în VW-ul lui Willi, direcția aeroport. Bucăți de gheață pluteau în jos pe Dunăre, un soare palid de după-amiază hibernală strălucea pe vestitul mal al Pestei, de o trufașă eleganță. Willi, unul dintre cei mai veseli africani din cîți cunoscusem pînă atunci,

ne cîntă un cîntec din Nigeria. Ildi insistă să iau cu mine o pîine proaspătă maghiară. Oprirăm, ea coborî, Willi se aplecă cu un aer familiar spre mine, mărturisindu-mi pe un ton plin de sinceritate :

— *I tell you what, Paul. I like girls very much.* * Prin geamurile aburite ale tramvaielor și ale autobuzelor aglomerate deslușeam, din mers, chipul de zi cu zi, estompat și răbdător al orașului harnic. Atît de mulți oameni.

Mi-am dat geanta la bagaje, pîinea care încă mai era caldă am luat-o sub braț. Tot timpul zborului m-am gîndit că acasă am s-o sun imediat pe Isolde. Dar în schimb i-am telefonat lui Karl.

— Ei, cum a fost ? mă întrebă el.

— Tot soiul de ciudățenii, i-am răspuns.

— Aici la fel.

— Și foarte multă zăpadă.

— Ei vezi, spuse el, aici deloc.

---

* Să-ți spun ceva, Paul. Îmi plac femeile foarte mult *(engl.)*.

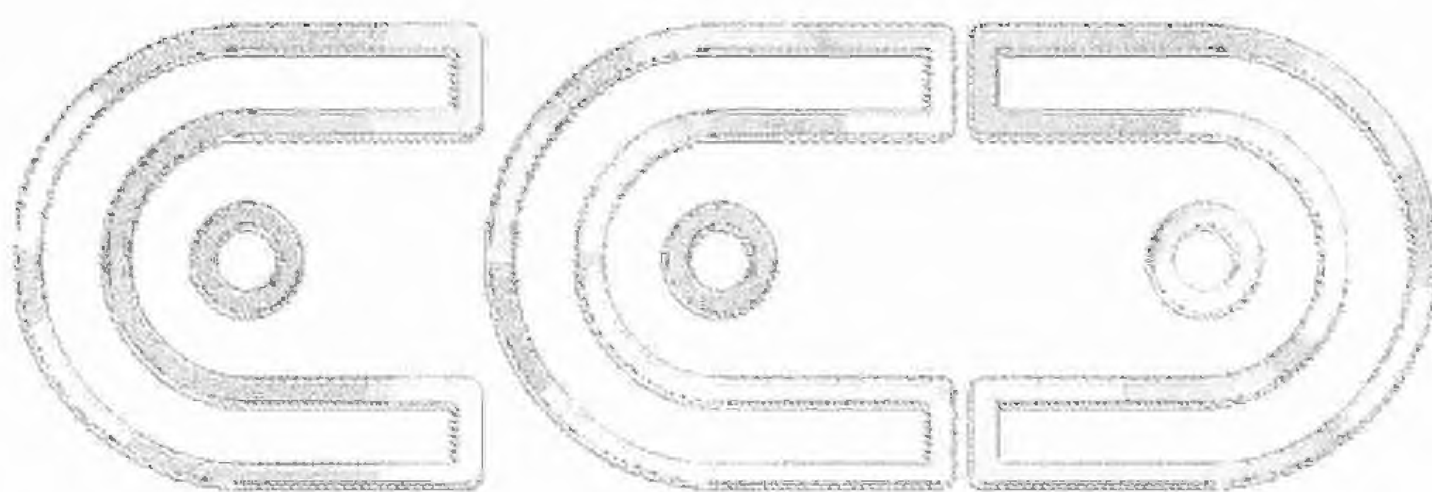
CUPRINS

Lector : ONDINE-CRISTINE DĂSCĂLIŢA
Tehnoredactor : ELENA DINULESCU

Bun de tipar : 10 mai 1986
Coli de tipar : 7,75

Tiparul executat sub cd. 5047/986 la
ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ
BACĂU
Str. Mioriţei nr. 27
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

